

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2003 DECEMBER
GRUDZIEŃ

Č. 12 (546)
CENA 2.20 ZŁ

Príjemné a pokojné
vianočné sviatky

želá

Redakcia
a ÚV SSP

PORADA ŽIVOTA 2003
MATERINSKÁ REČ

VIANOCE VO SUETE
MALIAR TATIER

9. novembra t.r. sa v Kultúrnom dome v Krempachoch konala výročná porada dopisovateľov a spolupracovníkov Života a aktívu nášho Spolku (odkiaľ je nás záber), ktorej sa zúčastnilo vyše osemdesiat krajanov zo Spiša, Oravy a iných stredísk. Podrobnejšie o tejto porade píšeme na str. 20-21

Foto: P. Kollárik

V ČÍSLE:

Ako slávia Vianoce vo svete	3-5	Prečo sú zvieratá agresívne	19
Spomienky na neobvyklé Vianoce	5-6	Porada Života '2003	20-21
Kaplnka na Danielkach	7	Poviedka na voľnú chvíľu	22
Učiteľka z povolania	8-9	Horčičné zrunko	23
Adventné obdobie	9	Čitatelia – redakcia	26-28
Omylákovi zo Zubrike	10-11	Poľnohospodárstvo	29
Osud poznačený vojnou	11-12	Mladým – mladším – najmladším	30-31
Lapšanská mládež na Slovensku	13	Šport a hudba	32
Maliar Tatier	14-15	Učíme sa pliesť	33
V zajatí vód nedeckej priehrady	15-16	Naša poradňa	34-35
S diamantmi vo vene	17	Psychozábava – humor	36-37
Slovenská skupina na Spiši	18	Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31 150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31 150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.. 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Lamanie i druk: Drukarnia TSP, 31 150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego lub bezpośrednio wpłatą na konto: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100 Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc 2,20 zł, półrocze 13,20 zł, rocznie 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

MATERINSKÁ REČ

(Vianočná esej o domove a jazyku)

Cez vianočný čas, ktorý práve prežívame, sme akísi mäkší, možno aj zasnežší, ponárame sa viac do vlastného vnútra, robíme súvahy celoročnej práce; sú to zároveň chvíle návratov do detských čias, opantaných čarom rozprávok a ich pôvabného jazyka, vôňou domova. A domov, to je aj – či predovšetkým – materinská reč.

Starí Rimania o svojej materinskej reči hovorili, že je to *sermo patrius*, doslova „otcovská reč“ Súviselo to zrejme s usporiadaním ich spoločenského života, v ktorom hlavné slovo – najmä vo veciach verejných – mali muži. Toto spojenie však iné jazyky – medzi nimi aj slovenčina – zmenili na *materinskú reč*. Áno, veď kto viac ako *mama* (ide o jedno z prvých slov v reči dieťaťa), *mamka*, *mamulienka*, *mamička*, *mať*, *mati*, *mater*, *mamuľka*, *mamuška*, *mamušinka*, *ma-*

tička, *mamča*, *mamenka*, *mamica*, *mamičenka*, *maminka*, *mamika*, *mamina*, *matka* sa prihovára svojej ratolesti od najútlejšieho veku a spolu s materinským mliekom jej ponúka ďalší životodarný elixír – materinskú reč?

Domov a materinská reč však tvoria nielen vianočnú, ale stálu jednotu. Ako obloha a hviezdy, ako strom a jeho plod. Ale na tomto mieste sa nám žiada byť aj trochu osobným. Vždy, keď si neviem rady s nejakým jazykovedným problémom, keď na mňa najviaze dolieha únava z moderného sveta, z civilizačného pohybu, z ruchu veľkomesta, odchádzam do rodnej viesky, k svojim prazákladom, do rodičovského domu, pod ochranu vlastného ľetstva, k svojej mame... A tam ozívam, pookrievam, únava sa zo mňa vytráca, je mi príjemne, povznášajúco ako medzi obyčajnými vecami, či práve

vďaka im. Tam sa ku mne prihovára reč vľúdnej, dobrotivej obraznosti; symbolizuje mi ju mamina pôvabná metafora (keď narodenie dievčatka v rodine s chlapčekom označila obrazom: *to je pekné, už majú tanec*), aj krásny výrok môjho málovavného deda, ktorý mi raz povedal, že našiel hríba na kraji lesa tam, kde sa *cesty lúčia*. Dávny, ale trvácy hlas domova... Rodná lipa je tichá v svojej múdrosti, hruška na dvore je plná detských samopaší a rozprávok, blízka hora roztvára zázraky na každom kroku. Ale nad všetkým panuje reč mojej mamy. Je v nej všetko: múdrost lipy, rozprávkový detský svet, hora aj rieka, slnko aj tráva, láska a krásu... Priam v každej vete je úchvatný obraz, múdra skúsenosť, neha i poučenie.

MATERINSKÁ REČ – naša slovenčina. Reč každodenná i sviatočná, rozhieraná i povznášajúca, smútok a piešen, siesta aj práca. Vážme si ju a poznávajme ju. Nikdy nesklame – ako nazajstný druh a priateľ. Ako matka.

Prof. PhDr JÁN SABOL, DrSC

AKO SLÁVIA VIANOCE VO SVETE

Čarowná moc vianočných sviatkov prežaruje ľudskými dejinami od pradávnych čias. Príslubom víťazstva nad návykmi všedného dňa, slávnostnou atmosférou vrúcnosti a posolstvom všeobjímajúceho dobra vzbudzujú neobyčajné očakávania dávno predtým, než uchvacujúca vianočná nálada prekročí na Štedrý deň prah našich domácností.

Podmanivé kúzlo tradície s rovnakou silou ako v priebehu stáročí i dnes prebúdza v ľuďoch optimistický pocit viery v návrat nádeje. V tomto duchu sa slávia Vianoce na celom svete.

Tradícia vianočných sviatkov nie sú vo všetkých krajinách rovnaké. Podoba vianočných osláv v jednotlivých krajinách závisí od zvykov, ktoré v krajine vládnú. Podľa sa teda podívať do niektorých krajín sveta, ako sa tam slávia vianočne sviatky.

Zdalo by sa, že na európskom kontinente by sa zdalo, že skoro každá krajina má rovnakú tradíciu, ale nie je tomu tak. Napr. na Cypre oslavujú Vianoce až 25. decembra. Ráno idú všetci do kostola, potom spoločne

obedujú. Podľa anglickej tradície prípravujú pečenú morku a typický grécky šalát. Z domu do domu chodia skupiny mladých ľudí, spievajú koledy a nosia drevenú loďku, ktorá symbolizuje dominantné postavenie starovekých Grékov na mori.

Zasa rodiny vo Francúzsku slávia Štedrý deň spoločne. Večer si deti položia topánky pred krb a čakajú, že im ich Pére Noel naplní darčekmi. Jeho spoločník Pére Fouettard by mal zasa zlé deti „odmeniť“ výpraskom. O polnoci tradične podávajú reveillon (čo znamená budíček alebo prvé volenie dňa), ktorý symbolizuje očakávanie narodenia Krista. Toto jedlo pozostáva z ustríc, párkov, vína, opečenej slaniny, pečenej hydiny, šalátov, ovocia a francúzskeho pečiva, najmä bagety. Svojrázne zvyky majú v rôznych častiach Francúzska. Na juhu jedia bochník chleba rozkrájaný do križa, z ktorého musia prvú časť venovať chudobnému človeku. V Alsaku býva na stole vyprážaná hus, v Bretónsku pšeničné koláčiky s kyslou smotanou, kým Burgundčania veče-

rajú morku a gaštany. Na severe Francúzska deti dostávajú darčeky už 6. decembra – na deň svätého Mikuláša.

V Izraeli mestom, ku ktorému sa Vianoce najviac vzťahujú je Betlehem. V ňom je v bazilike nad Jaskynou narodenia štrnásťcipe strieborná hviezda, ktorá označuje pravdepodobné miesto Ježišovho narodenia. Počas Vianoc sa Svätá zem – Izrael tradične zapĺňa množstvom pútnikov, ktorí sem prichádzajú sláviť sviatky. Bazilika Narodenia je veľmi veľká a na Štedrý deň pojme tri rôzne skupiny veriacich z troch rôznych cirkví – katolíckej, protestantskej a koptskej spolu so sýrskymi cirkvami a arménskou cirkvou. Dnes je však hlavná ulica k Bazilike Narodenia rozorvaná reťazami izraelských tankov. Boje výrazne poškodili aj betlehemskú infraštruktúru, pouličné lampy boli počas vpochodovania izraelských oddielov poohýbané a zvalené.

Všetky populárne ľudové vianočné podujatia v Betleheme budú tento rok opäť chýbať. Bohoslužby sa však ma-

jú konať ako zvyčajne. Štodorevčerný jedálny lístok v Izraeli dokazuje vplyv amerických a anglických zvykov: hlavný chod tvorí morka okorenená paprikou, škoricou a muškátovým orechom a plnená ryžou, mäsom, orieškami a mandľami. V protestantských zboroch je zvykom chodiť skoro večer 24. decembra v skupinách koledovať. Na druhý deň pred raňajkami rozbalujú ich deti darčeky. Po raňajkách idú protestanti do chrámov, navštěvujú priateľov a želajú si navzájom šťastné Vianoce.

Na africkom kontinente

Benin leží v západnej Afrike. Bol francúzskou kolóniou, preto aj tam slávia vianočné sviatky. Malého Ježiška výtajú ozdobenou palmou. Na Štredý deň, pred slávnostnou večerou, deti dostanú darčeky. Konzumujú sa talianske jedlá a nápoje.

V Egypte sa veľa ľudí hlási k ortodoxnej koptskej cirkvi. Adventné obdobie tam trvá 40 dní pred Vianocami. Egyptskí veriaci sa počas neho postia – nejedia mäso, hydinu ani mliečne výrobky. Na Štredý večer idú všetci do kostolov v úplne nových šatách. Bohoslužby sa končia o polnoci hlaholom zvonov. Potom idú ľudia domov na slávnostnú večeru, počas ktorej sa podáva fata – jedlo z chleba, ryže, cesnaku a vareného mäsa. Na prvý vianočný sviatok ľudia v Egypte a ďalších častiach Stredného východu navštěvujú priateľov a susedov. Na návštevu si prinesú špeciálny chlieb, aby nezaťažovali hostiteľov prípravou občerstvenia.

Maroko je krajinou zmiešaných kultúr a tolerancie. Hlavným náboženstvom je islam, stretávajú sa tu muslimovia, kresťania, židia. Muslimovia Vianoce nemajú, podobným sviatkom je Sviatok obety. Tiež má korene v Biblia, v Starom zákone. Obetou je baránok, ktorého zarežú a zjedia. Maročania sú však prispôsobiví. Na trhoch pred Vianocami predávajú vianočné stromčeky a rodiny, ktoré majú príbuzných v zahraničí, Vianoce oslavujú.

Americké zvyky

Vianoce v Kolumbii sa oslavujú veselou hudbou, ozdobeným strom-

čekom a bohatým stolom. Na Štredý večer sa stretáva celá rodina, dokonca susedia a kamaráti, aby tradičnou pečenou morkou vychutnali sviatky pohody. K tradícii patrí aj to, že na Vianoce má skoro každý na sebe niečo nové, akoby novou vecou obnovili svojho ducha.

Vianoce v Mexiku sú cirkevným sviatkom, ktorý sa zachováva v tradičnej podobe najmä na dedinách ako oslova narodenia Krista. Mexičania sa na Vianoce pripravujú deväť dní pred 24. decembrom, teda od 16. decembra. Toto obdobie sa volá Posada. Domácnosti v dedine si rozdelia, kto bude mať kedy Posadu. Každý deň potom v jednotlivých domoch hrajú príbeh o tom, ako Mária s Jozefom hľadali v Betleheme miesto na prenocovanie. Domáci predstavujú krčmárov, ktorí odmiestajú prijať svätú rodinu na nocľah. Deti a dospelí zo susedstva hrajú pútnikov, pričom nesú sošku Jozefa, Márie a oslíka. Sprievod žiada o ubytovanie v troch domácnostiach, ale až v poslednej ho príjmu. V tom dome sa potom spolu modlia a na záver spievajú Tichú noc. Nasleduje pártu pre deti. Jedno z nich má zaviazané oči a pútnickou palicou sa snaží rozbiť papierovú Pinatu (po španielsky orech), čo je misa plná orieškov, muší, pomarančov, cukríkov a sladkostí. Dospelí počas detskej hry popijajú punč. V noci 24. decembra všetci idú na polnočnú svätú omšu. Po nej sa rodiny stretnú pri slávnostnej a bohatej večeri, na ktorú pozývajú aj osamelých ľudí alebo bezdomovcov. Mexičania si na Štredý deň nedávajú darčeky. Deti ich dostávajú až 6. januára na sviatok Troch kráľov, ktorí prišli Ježiša obdarovať zlatom, kadidlom a myrhou. Postavia si topánky na okennú rímsu, aby im mudrci do nich dali darčeky. V tento deň mexické rodiny pripravujú špeciálny koláč. Je v ňom zapečená malá postavička Ježiša a kto ju objaví, bude 2. februára hrať rodiča malého Ježiška. V tento deň je totiž sviatok Obetovania Pána – Hromnice, keď Mária priniesla malého Ježiša do chrámu, aby bol obrezaný, čiže zašvátený Bohu. Na Hromnice Mexičania schovávajú betlehemy a zúčastňujú sa na party u toho, kto 6. januára do-

stal kúsok koláča s Ježiškom. Počas vianočných sviatkov majú všetky školy prázdniny a deti sa do nich vračajú až po 6. januári. V posledných rokoch sa aj v Mexiku vianočné tradiče amerikanizujú.

Sviatky v Austrálii

Horúce Vianoce prežívajú Austrálčania. Na Štredý deň nie sú zvláštnosťou teploty okolo 30 stupňov celzia. Santa Claus často chodí na pláže, kde sa vozí na surfe alebo na záchranařskej lodi a rozdáva deťom darčeky. Niektorí Austrálčania sa na Vianoce vyvezú k moru, iní chodia na výlety do prírody. Ak ostanú doma, kúpu sa v bazénoch, hrajú kriket alebo robia jednoduché domáce práce. Tradičným jedlom je morka, šunka a bravčovina. Ako dezert sa podáva slivkový pudling. Počas zlatej horúčky v Austrálii často dávali do pudingu aj kúsky zlata. Dnes doňho zapekajú nejakú drobnosť – kto ju nájde, bude mať veľa šťastia. V krajinе klokanov obľubujú na Vianoce aj koláč plnený mletým mäsom.

Obyvatelia Melbourne majú od roku 1937 zvláštnu tradíciu. Na Štredý deň sa stretávajú na námestiah a so sviecami v rukách spievajú najobľúbenejšie koledy a vianočné piesne.

Ázia

Jediným ázijským kresťanským národom sú Filipínci. Vianočné oslavy sa začínajú už 15. decembra hojne navštěvovanou svätou omšou. Na nej čítajú príbeh o narodení Krista. Na Štredý deň sa vždy uskutočňuje takzvaná Panunuluyanská slávnosť. Ľudia vyberú spomedzi seba páru, ktorý predstavuje Jozefa a Máriu. Hrajú príbeh o tom, ako Svätá rodina hľadala prístrešie v Betleheme a keď ho nedostala, musela sa uchýliť do maštale. Súčasťou bohoslužby na prvý vianočný sviatok býva hra o narodení Božieho dieťaťa. Na záver omše spúšťajú spod strechy kostola hviezdu a dotvárajú biblickú scénu narodenia. Vianočné oslavy často obsahujú aj staré kmeňové zvyky, zmiešané s kresťanským vplyvom.

V Japonsku verí v Ježiša Krista iba jedno percento Japoncov.

Napriek tomu však v krajinе vyčádzajúceho slnka ozdobujú obchody a domy vianočnými dekoráciami. Aj ľudia v Japonsku si na Vianoce navzájom dávajú darčeky. V japonskej tradícii vystupuje kňaz Hoteiosha (Hotejoša), ktorý tam plní úlohu akéhosi európskeho Mikuláša. Prináša darčeky do každého domu a obdarúva deti. Tie veria, že má oči aj vzadu, a tak sa snažia v tomto období správať sa, akoby bol nablízku.

Tradičnými vietnamskými náboženstvami sú budhizmus a čínsky tao-

izmus. Počas francúzskej koloniálnej nadvlády sa však veľa Vietnamcov stalo katolíkmi, a tak oslava Ježišovho narodenia neobchádza ani túto ázijskú krajinu.

Vianoce sú vo Vietname jednou zo štyroch najdôležitejších osláv v roku spolu s narodením Budhu, Novým rokom a jesennými slávnosťami žatvy. Vietnamskí veriaci poctivo dodržiavajú kresťanské zvyky. Na Štedrý deň sa zúčastňujú na polnočnej svätej omši. Po nej sa vracajú domov na vianočnú večeru. Slávnostný jedálny lís-

tok tvorí kuracia polievka, bohatší ľudia jedia morku a vianočný puding. Tradičné európske zvyky s Mikulášom a stromčekom sú veľmi populárne. Rozdielom je, že deti nechávajú svoje topánky na Štedrý deň pred dverami.

Vianočné sviatky slávia ľudia na celom svete a každý svojím spôsobom sa snaží, aby to boli tie najkrajšie dni v roku, plné radosti a mieru. V ten deň miznú všetky rozdiely medzi ľuďmi a snažíme sa byť dobrosrdeční. (ak)

SPOMIENKY NA NEOBVKLÉ VIANOCE

Vianoce - azda najkrajšie obdobie roka, keď sa stretáva celá rodina a v teplých domoch vládne rodinná atmosféra, keď si spoločne sadáme k štedrovečernému stolu, keď sa po dome šíri omamná vôňa ihličia, ale aj kapustnice, ryby a iných jedál. Nedá sa ich porovnať s ničím iným. Hoci dnešné Vianoce sú možno trochu iné ako v minulosti, nezmenili sa ich hlavné symboly - oblátok, vianočný kapor, med, jasličky, polnočná omša, vianočný stromček a darčeky pod ním.

Narodení na Vianoce

Zaujímavé príbehy sa spájajú napr. s ľudmi, ktorí sa narodili práve na Štedrý deň, alebo v prvý či druhý vianočný sviatok. Hovorí sa o nich, že sa narodili pod „štastnou“ hviezdou, že majú v živote viacero štastia ako iní. Táto povera zrejme súvisí so známym príbehom o betlehemskej hviezde, ktorej žiara pred dvojmi tisícami rokov priviedla troch kráľov do biednej maštale, kde na slame ležal novonarodený Ježiško, budúci spasiteľ ľudstva. Takmer všetci vianoční jubilanti nám však tvrdili, že nijaké výnimcočné šťastie v živote nemali. *Myslím si*, hovorí Ján Sikora z Chyžného (nar. 27. decembra), že naše šťastie nezávisí od dátumu narodenia. Žijem asi tak, ako väčšina ľudí, so svojimi bežnými radosťami i starostlami. Samozrejme tešíme sa zo všetkého, čo život so sebou prináša, nijako však necítim, že by to bolo závislé od dátumu narodenia. Osud človeka závisí od neho samého, od výchovy v rodine a jeho charakterových vlastností. Ako mi hovorila mama, tesne pred mojím narodením sa v dome pripravovali na Vianoce a každý mal mnoho práce. Otec išiel

do lesa pre stromček a mama takmer do poslednej chvíle upratovala, vypekala a varila. V celom dome vládla neopakovateľná sviatočná atmosféra, v ktorej okrem očakávanie na Vianoce, moji rodičia čakali aj na narodenie vlastného dieťaťa. Zdalo sa dokonca, že sa narodím presne na Štedrý deň, ale napokon som svetlo sveta uzrel o tri dni neskôr. Možno, že to bolo aj lepšie, lebo by sa moje narodeniny spojili s Božím narodením a ja by som dostával o jeden darček menej. No, troška žartujem. Jedno je však isté, pred vianočnými sviatkami je aj mne akosi teplejšie okolo srdca. Viem, že hned po sviatkoch prídu známi a rodina a zablahoželajú mi k narodeninám. Najkrajší je však pre mňa čas Vianoc, ktorý si pamätám z detstva. Vtedy bývalo veľa snehu a my sme sa s kamarátmi guľovali, sánkovali, stávali sme snehuliaka. Tešili sme sa na Vianoce, čakali sme na darčeky, ktoré boli sice skromné, ale o to milšie.

Karol Varciak z Jablonky, ktorý sa narodil 24. decembra 1952, o.i. povedal,

Vianoce sú pre mňa, ako pre väčšinu ľudí neobyčajne slávnostným a čarovným obdobím, kedy sa pri štedrovečernom stole stretáva celá rodina. Kedysi sa v tom čase dodržiavalо viacerо zaujímavých zvykov. Keď celá rodina zasadla k stolu na Štedrý večer, bolo treba zaniesť do maštale stromček a dať kravám sena na pamiatku, že sa Ježiško narodil v maštali na sene. Mama predtým dala pod obrus hrst' zrna a peniaz, kým na stôl položila bochník chleba, jablká a oblátku, ktorou sme sa delili. Otec potom pokrájal jabĺčko a každému dal kúsok, aby sme boli po celý rok zdraví. Keď sa skončila večera, išli sme na polnočnú omšu, ale pred-

Cecilia Čiščoňová z Oravky

tým sme chodievali počúvať, čo zvieratá rozprávajú ľudským hlasom. Ako mi rodičia povedali, v deň môjho narodenia bola v našom dome dvojnásobná radosť z príchodu Ježiška a syna.

V putovaní za neobvyklými príbehmi, ktoré sa stali v čase Vianoc, sme sa dozvedeli aj toto: *Môj švagor Juraj Gajevský*, hovorí Eduard Prilinský z Podvlnky, sa sice narodil 24. decembra 1945, ale do matriky mu ako deň narodenia vpísali 1. január 1946. Vtedy totiž ženy rodili väčšinou doma, a keďže vtedy napadalo veľa snehu, neponáhali sa s dieťaťom na krst. Keď nakoniec prišli do kostola, kňaz povedal, že chlapcoví ako deň narodenia zapíše 1. január 1946, čím získal jeden rok.

Tiso a Vianoce

Bolo to vo vianočnom období 1946, - spomína Cecília Čiščoňová z Oravky. V tom čase som ako mladé dievča slúžila v Bratislave, v rodine učiteľa Leskeňa. Pri upratovaní som zrazu počula v rádiu, že práve prebieha súd nad našim vtedajším prezidentom, Jozefom Tisom. Správa ma veľmi zarmútilla, keďže som mala na prezidenta dobré spomienky. Bol k nám, Oravcom, dobrý a veľmi pomohol aj mojej rodine. J. Tiso totiž zachránil od istej smrti môjho otca Dominika Grapu. Stalo sa to v prvý deň vojny, čiže 1 septembra 1939 v Podvuku, odkiaľ pochádzam. Práve v ten deň vypukol v obci požiar. Kedže ja spolu s mamou a ďalšími súrodencami sme odišli do Jablonky k rodine Gajniakovcov, kde sme mali prečkať to najhoršie, doma ostal len otec s bratom Vendelínom, aby chránili náš majetok. Nemci si mysleli, že požiar je sabotážou namierenou proti nim, preto začali prísné vyšetrovanie. Počas prehliadky našli u nás nanešťastie asi liter petroleja a tri zapalovače, ktoré z prázdnych nábojníc vyrobil Vendelín. Otača, ako podozrivého, zatkli, odvliekli na výsluch do Jablonky, potom do Krakova a nakoniec do Ružomberku, kde strávili dva mesiace. Nič nepomáhal mamine prosby, listy a žiadosti, chodenie po úradoch. Stalo sa však, že prezident Tiso v tom čase zavítal na Oravu. Ked' bol nakrátko v Podvuku, mame sa podarilo dostať k nemu a požiadať ho o pomoc. Prezident ju uspokojil a prikázał úradom celú vec ešte raz prešetriť. Aká bola naša radosť, keď sa otec onedlho, v novembri 1939, vrátil domov, takže sme už Vianoce mohli stráviť spolu. Prezidentovi J. Tisovi sme dnes vďační za záchrannu nášho otca.

Vojenské Vianoce

Kedysi boli zimy na Orave oveľa tušie ako dnes, - hovorí František Harkabuz z Harkabuza. Nezriedka na Vianoce napadalo aj vyše metra snehu a teplota klesala aj na mínus 30 °C. Pri týchto nízkych teplotách praskalo drevo a klince vyskakovali zo šindľov ako náboje z pušky. Dnes už takéto tuhé zimy nie sú. Zabudli sme aj na zavýjanie vlkov, ktoré vtedy pobehúvali blízko maštalí a domov. Spomínam si však na úplne iné Vianoce, pre mňa dosť nezvyklé. Mal som vtedy 21 rokov a dvoje Vianoce som trávil na

Betlehem v dolnozubrickom kostole

vojenčine. Na vojne som bol totiž tri roky a slúžil som v Grudziądz, v Bydgoszczy, Sławne a Modline. Mohlo by sa zdať, že hoci som trávil tieto vojenské Vianoce medzi kamarátmi, kde sme mali tiež peknú jedličku, ktorú sme priviezli z lesa, že boli aj nejaké darčeky (konzervy, cukor) a štedrovečerná večera, bolo nám smutno. Trápila nás túžba po rodine a domove. Nemohli sme ísť ani na polnočnú omšu. Mysleli sme však intenzívne na našich rodičov, súrodencov, skrátka všetkých najbližších, ktorých sme na dlhý čas museli opustiť. Hoci som predtým a potom prežil mnohé Vianoce, akosi stále sa vraciam k tým sviatkom z vojenčiny.

Eduard Prilinský z Podvuka si zaspomínał na jedny Vianoce, ktoré strávil v roku 1965 v kasárni vo Wadowiciach. - Slúžil som vtedy prvý rok v špeciálnej vysokohorskej jednotke. Kedže sme mali prakticky každý deň tažký výcvik, tešili sme sa na každú chvíľu voľna. Boli to hlavne nedele a iné sviatky, keď sme mohli ísť na vychádzky. Tešili sme sa tiež na Vianoce, kedy väčšina dostala krátku dovolenku. Kedže som bol tzv. prvorodičiakom, spolu s ďalšími kolegami som cez Vianoce musel zostať v jednotke. Bolo mi lúto, že neuviedím rodičov a súrodencov, že moje miesto pri štedrovečernom stole bude prázdné. Nič sa však nedalo robiť. Ráno, 24. decembra, sme dostali od veliteľa rozkaz, aby sme zobrať nákladný automobil, sekery a píly a pobrali sa do lesa, odkiaľ sme mali priviesť do útvaru tri pekné jedličky. Kedže sme úlohu splnili, najvyšší strom sme postavili na ná-

stupisku, druhý na rote a tretí, najmenší, sme dali do klubovne. Sami sme ich aj ozdobili. Pred štedrou večerou sa konal nástup, na ktorý prišiel aj veliteľ pluku, ktorý osobne zablahoželal všetkým dôstojníkom, veliteľom rôz a vojakom. Nasledovala štedrovečerná večera, ktorá bola podobná ako doma. Jedli sme kapustnicu, rybu a na prestretom stole boli aj obľátky, jabĺčka a medovníky. Hoci kapustnica chutila trochu ináč ako tá naša, domáca, musíme povedať, že sa kuchári pri jej varení snažili. Tešilo ma, že nám nikto z veliteľov pred večerou nebránil pomodliť sa, ba ani ísť na polnočnú omšu, hoci sme si samozrejme najskôr museli zobrať priepestky. Na tieto Vianoce nikdy nezabudnem. Hoci boli iné ako doma, mali sme dobrý kolektív a priateľov, takže si na ten čas milo spomínam.

O Vianociach i neobvyklých príbechoch, ktoré sa s nimi spájajú, by sa dalo ešte napísť veľa. Sviatky pokoja a radosť, ako ich nazývame, slávime predsa už dve tisícročia a budeme ich sláviť aj v budúcnosti. Ľudia totiž aj v dnešnom uponáhľanom a modernom svete potrebujú chvíľu na zastavenie sa a reflexiu. Kedže neopakovateľné čaro Vianoc sa opäťovne blíži, budme k sebe milí a srdeční. Myslíme tiež na tých, ktorí už s nami nezasadnú k vianočnému stolu. V celom predvianočnom zhane za nákupmi a darčekmi však nezabúdajme chvíľu na človeka, toho s veľkým Č. Zaželajme si teda šťastné a veselé ...

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Sv. omša pred kaplnkou

K bohoslužbe spievajú dievčatá z Malej Lipnice

KAPLNKA NA DANIELKACH

Osada Danielky, ako niektorí Oravci iste vedia, patrí do podvlčianskej farnosti. Leží uprostred lesov a hraničí medziiným s chotárm Podvľka a Oravky. Na kraji lesa, takmer na samej hranici medzi chotárm Danielok a Oravky, stojí zaujímavá stará socha Sedembolestnej Panny Márie, ktorá drží na kolenách telo zosnulého Ježiša. Pieta bola postavená 12. júna 1749 a každý rok sa tu konajú odpustové slávnosti k úcte Sedembolestnej P. Márii za účasti veriacich zo širokého okolia.

Toto miesto i samotná pieta je opradené viacerými legendami. Jedna z nich hovorí, že je to posvätné miesto. Kedysi totiž, krátko potom ako sochu postavili, prišla sem veľká búrka so silnou víhricou, ktorá vyvrácali stromy aj s koreňami a lámala ich

ako zápalky. Stromy vrah husto padali dookola piety, ale jej samej sa nič nestalo.

V súvislosti s pietou došlo k istému nedorozumeniu alebo skôr k sporu medzi obyvateľmi Danielok a Oravky, ktorý trvá dodnes. Danielčania tvrdia, že pieta stojí na ich území, preto nepochybne patrí im. Oravčania sú však opačnej mienky. Socha je vrah ich a zdôvodňujú to aj tým, že je obrátená smerom k Oravke. Navyše vo svojom kostole majú podobný obraz a v úcte k nemu sa v tejto obci už oddávna konajú odpustové slávnosti.

Uprostred Danielok stojí neveľká pekná kaplnka, postavená v roku 1960. Keď svojho času kňaz Jóniak, jablonský rodák, oslavoval polstoročie kňazstva, vyjadril želanie, že by chcel

v kaplnke na Danielkach odslúžiť slávnostnú sv. omšu. Pri tejto príležitosti sa obrátil na veriacich s návrhom, aby na Danielkach postavili novú, väčšiu kaplnku, ktorá by mohla slúžiť všetkým obyvateľom osady, keďže doterajšia kaplnka je príliš malá. Prosil o pomoc pri výstavbe tejto kaplnky nielen obyvateľov Danielok, ale aj veriacich z iných obcí. On sám sa stal hlavným donátorom tohto podujatia. Výzva kňaza Jóniaka padla na žirnu pôdu. Čoskoro sa iniciatívy chopil Anton Karlak z Jablonky a spolu s obyvateľmi Danielok, ale aj okolitých obcí sa pustil – v susedstve spomínanej piety – do výstavby novej, oveľa väčšej kaplnky, ktorá – dalo by sa povedať – začala rásť ako z vody. Dnes kaplnka už stojí v celej kráse a vyzerá na to, že na budúci rok bude posvätená.

20. septembra t.r., práve na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, sa pri tejto kaplnke konal odpust za účasti veľkého počtu veriacich zo širokého okolia. Slávnostnú sv. omšu pri oltári, postavenom pred kaplnkou, celebroval dekan z Pekelníka Stanislav Krupa spolu s podvlčianskym farárom Kazimierom Guniom, farárom z Veľkej Lipnice Bolesławom Kołaczem a kakovským kňazom Władysławom Pilarczykom. Peknú homíliu predniesol malolipnický kňaz Piotr. K bohoslužbe spieval zbor dievčat z Malej Lipnice.

Ktosi povedal, že Danielky spolu s Babou horou strážia celú Oravu. Je to skutočne malebné zákytie, ktoré hodno navštíviť.

**Text a foto:
FRANTIŠEK HARKABUZ**

Na odpust prišlo množstvo ľudí

UČITEĽKA Z POVOLANIA

Učiteľstvo patrí azda k najťažším a neobvykle zodpovedným povolaniam. Vyžaduje predovšetkým mimoriadnu trpezlivosť a umné zaobchádzanie s deťmi, ktoré treba mnohemu naučiť a vychovať na poriadnych ľudí. Tentokrát sme sa zastavili v Novej Belej a išli sme pozdraviť Annu Mušovú, penzionovanú učitelku tamojšej základnej školy. Chceme sa s ňou pozohvárať o jej skúsenostiach, ktoré získala počas dlhých rokov učiteľovania.

Detstvo biedne, ale veselé

Anna Mušová, rodená Kalatová, pochádza zo slovenskej rodiny Anny a Dominika, kde sa narodila 22. mája 1938 ako druhé dieťa z piatich súrodencov. Má staršiu sestru Žofiu, ktorá ostala na rodičovskom gazdovstve a bratov Dominika, Jána a Františka. Dominik je kňazom. Najskôr pôsobil vo Varšave, a keď sa mu naskytla možnosť vycestovať medzi Slovákov do USA, stal sa ich farárom. V súčasnosti pôsobí v štáte Pensylvánia, kde má na starosti dve farnosti - poľskú a litovskú a je aj administrátorom katolíckej školy. Druhý brat Ján býval istý čas v Bielsku, po čom sa s rodinou vystahoval do USA, podobne ako František, ktorý býval v Novej Belej a vlni sa taktiež prestahoval do USA.

Annine detstvo pripadalo ešte na vojnové roky, ktoré neboli príliš veselé, čo cítili aj deti, aj keď tomu veľmi nerozumeli. Skromné rodinné pomery aj ju prinutili od najmladších rokov pomáhať rodičom v domácnosti a na gazdovstve. Anna podobne ako jej vrstovníci, pásla teda kravy, husi a len vo voľnom čase sa stretávala s kamarátmi. Spravidla behali boso a topánky mali len na väčšie sviatky.

Už ako šestročná začala Anna povinnú školskú dochádzku. Škola bola slovenská. Deti sa už doma od malíčka učili slovenské modlitby, piesne, básne. Veď napokon Kalatovci mali slovenské korene a nezabúdali upevňovať vo svojich deťoch silné slovenské povedomie. - *Do školy sme chodili predpoludní a hned po škole sme utekali pomáhať rodičom v práci, takže som nemala veľa času ani na domáce úlohy. Mali sme dobrých učiteľov a veľa som*

sa od nich naučila.

Vtedy sa nekládol taký dôraz na vzdelanie, ktoré sa končilo obyčajne na základnej škole.

Na lýceu v Jablonke

Po absolvovaní slovenskej základnej školy Anna po-kračovala vo vzdelávaní na slovenskom lýceu v Jablonke. - *Ked' som tam prišla, lýceum začínalo ešte len tretí rok pôsobenia.*

A. Mušová s repišskými deťmi na výlete pri Morskom plese

Anna Mušová v záplave kvetov

Chodili tam najmä deti zo slovenských rodín zo Spiša a Oravy. Kedže som pochádzala zo Spiša, bývala som v internáte. Mala som takto možnosť spoznať mnohých zaujímavých ľudí. Domov som chodila len zriedkavo, takže voľný čas som trávila v rôznych záujmových krúžkoch. - hovorí A. Mušová. - Po štyroch rokoch som úspešne absolvovala maturitnú skúšku v máji roku 1957 Po maturite išla na dvojročné učiteľské štúdium do Raciborza, kde som získala učiteľskú kvalifikáciu prvého stupňa a biológie.

Učiteľská práca

Po skončení štúdia ju školská správa poslala učiť do základnej školy v Repiskách - Bryjovom Potoku. Pracovala tam dva roky pod vedením riaditeľa Augustína Andrašáka spolu s kolegynami A. Slabou a H. Sulkou. Neskôr sa riaditeľkou stala Anna Slabá. Anna tam pôsobila desať rokov ako učiteľka biológie, zemepisu, výtvarnej výchovy a slovenčiny. *Na svoje prvé roky učiteľovania si vždy rada spomínam. Boli to roky tak trochu bezstarostné. Samozrejme spočiatku som si musela zvyknúť na nove prostredie a jeho požiadavky, ale nebolo to ďalšie. Problém bol najmä z dopravy, veď vtedy nechodovalo toľko autobusov ako dnes. Vo voľnom čase sme chodili navštěvovať kolegyne, ktoré učili v susedných obciach, a vymieňali sme si skúsenosti z učiteľskej praxe. Cez víkendy sme mali viac času, takže sme si niekedy chodili aj na výlety.*

V tomto období na Spiši fungovali hlavné slovenské školy, na ktorých sa polština vyučovala len ako predmet. Po desaťročnom pôsobení v Repiskách sa Anna prestahovala na päť rokov do Krakova. Ale len čo to bolo možné, prišla opäť medzi krajanov, a to do rodnej obce. V Belej nastúpila ako učiteľka prvého stupňa na slovenskej škole a učila biológiu, zemepis, hudobnú výchovu, slovenčinu a polštinu. - *Učilo sa mi veľmi dobre. Rada som chodila do školy a so žiakmi som si dobre rozumela. V rámci mimoškolskej činnosti som mala na starosti školskú záhradu, kde sme pestovali zeleninu, ovocie a samozrejme kvety. Vďaka tomu bola škola obklopená krásnymi kvetmi, ktoré kvitli od jari a až do neskorej jesene. Ľudia prechádzajúci okolo školy sa nevedeli na ne vynadívať. Anna Mušová viedla aj biologický krúžok. S jeho členmi sa často zúčastňovala rôznych súťaží, spravidla s dobrými výsledkami. So svojimi žiakmi chodila i na prázdninové tábory na Slovensko, najčastejšie do Topoľčian. - Bolo to obdobie, kedy sme si*

mohli oddýchnuť. Chodili sme na výlety do mnohých zaujímavých miest na Slovensku, kde si žiaci obohacovali svoje poznatky o rodnom kraji a mohli ich konfrontovať s tým, čo videli doteraz len na obrázkoch v učebničiach. Ako učiteľka sa každý rok zúčastňovala kurzov pre učiteľov slovenčiny, ktoré sa konali v lete v Bratislave. – *Bola to veľmi dobrá metódická príprava na vyučovanie. Dostali sme tam vela materiálov a pokynov, ako vyučovanie urobiť zaujímavejším a príťaživejším pre žiakov. Naše kurzy spestrovali exkurzie do okolia Bratislavы a iné podujatia.* Do dôchodku prešla v roku 1991. Potom už len niekedy chodila zastupovať kolegyne do školy.

Manželstvo a rodina

Život ako dobre vieme, sa nekončí len na práci. Ešte počas pôsobenia v Repiskách spoznala Anna skromného mládenca Štefana, s ktorým sa neskôr rozhodla spojiť svoj osud. Najskôr mali civilný sobáš 23. júna 1963 v Bukowine Tatrzańskiej a o mesiac neskôr pozvali svojich príbuzných na svadbu a cirkevný sobáš do Łodygovic, odkiaľ pochádza manžel. Manželské šťastie sa im naplnilo, keď sa im postupne narodili dva synovia Marek a Jaroslav. Dnes sa už obaja osamostatnili a majú vlastné rodiny. Marek býva v Bielsku Bialej a má dvoch synov - Matúša a Bartolomeja. Jaroslav býva s rodičmi. Taktiež má dvoch synov - Jána a Stanislava, ktorý sa narodil len nedávno. Manželia Mušovci sa tešia vnukom, ktorí radi prichádzajú za starými rodičmi.

Čas na koničky

Anna mala vždy široké záujmy, ale až teraz im môže venovať viac času. Veľmi rada číta, v tom aj nás časopis, vďaka čomu sleduje spoločensko-kultúrne dianie v krajanskom hnutí. Na jar sa venuje svojej pomerne veľkej záhradke pri dome. Pestuje zeleninu, ovocie a samozrejme veľké množstvo kvetov. Je to, ako hovorí, jej veľký koniček, ktorý jej prináša veľa radosti. Spolu s kamarátkou chodí často na prechádzky do lesa, na huby a tak jej uplyná čas.

V roku 1997 sa spolu s manželom vybraла na výlet do USA navštíviť rodinu. – *Boli sme pri bratoch a ich rodinách. Vela sme cestovali, poznávali krajinu. Každý z bratov sa nám snažil ukázať čo najviac Ameriky. Bol to veľmi krásny výlet, ale nechceli sme tam zostať dlhšie. Domov je predsa domov. Máme tu svoju rodinu a pomaly si žijeme. Tam je veľká každodenná honba z práce do práce. Je to vhodné pre mladých ľudí, ktorí si tam môžu dobre zarobiť a ľahko sa prispôsobujú.*

Opýtali sme sa, či jej učiteľské povolanie poskytlo priestor na realizácii seba a svojich plánov. – *Mne, áno. Ja som mala rada kontakt s deťmi a dobre som si s nimi vychádzala. Niekedy si to žiadalo veľa námahy, ale zvládla som to, lebo to bola práve moja sebarealizácia ako učiteľky. Myslím si, že som učila dobre a žiaci nemali nikdy problém s pochopením učiva. Niekedy mi aj chýba školský hurhaj, najmä na prestávkach. A čo by ste poradili učiteľom, ktorí ešte učia? – Vela trpezlivosti, chuti naučiť a nielen odučiť látku, no a viac optimizmu, vedľa prekážky sa dá zdolávať,* hovorí Anna Mušová.

My prajeme paní učiteľke veľa zdravia a radosti, aby sa mohla nadalej venovať svojím záľubám.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

ADVENTNÉ OBDOBIE

30. novembra sa začal u nás advent. Pripravujeme sa na stretnutie s Pánon Ježišom, ktorý k nám prichádza ako malé dieťa. Budeme sa tešiť, že ten, na ktorého sa čakalo niekoľko tisíc rokov, už je zasa s nami.

V tomto období už tradične chodíme každý deň do kostola na roráty, čiže rannú sv. omšu. Nezriedka vtedy môžeme vidieť aj malé deti, ktoré svojimi malými lampášikmi ukazujú cestu do kostola. Takýmto spôsobom sa chcú spojiť aj s prichádzajúcim Pánon Ježišom. Ich srdcia sú otvorené a pripravené na prijatie malého spasiteľa.

Pred sv. omšou sa spievajú hodinky k nepoškvrennému srdcu Panny Márie. Totiž ona je tou, ktorá vedela odpovedať svoje „fiat“ na posolstvo anjela a radosnú zvest, ktorú počula od archanjela Gabriela. Ona je tou, ktorá nás vede cestami adventu. Ona nám ukazuje svetlo, ktorým je Ježiš Kristus.

Advent to sú len 4 nedele. Na Štedrý deň sa pripravujeme nielen doma, ale aj svoje srdcia máme čisté, lebo sme sa očistili vo sviatosti pokánia. Najmä pred Vianocami mnohí ľudia hľadajú cestu k Pánu Bohu. Dokážu sa zmieriť nielen s Pánom Bohom, ale aj so svojím bratom. Veď Vianoce sú sviatkami lásky a pokoja. A ten, ktorý k nám prichádza, nám to všetko so sebou prináša a tým nás obdarúva. Môžeme nepríjať jeho dar? Môžeme, ale aký bude nás život, kam bude spieť? Potom nám neostane nič, len práca, práca a práca. Tá honba za peniazmi a lepším životom.

Na Vianoce sa častejšie usmievame aj na seba. Je nám akosi ľahšie, lebo k nám prišiel Pán, knieža pokoja. Nás život nie je ľahký. Do budúcnosti sa pozeráme s obavou, ale aj s nádejou, že sa predsa niečo zmení, že nebudú vojny, že sa nám možno niečo zlepší v zamestnaní, že naše deti budú študovať na tej vysokej škole, ktorú si sami zvolili. Môžeme tiež dúfať, že budúci rok bude šťastnejší, že sami budeme zdravší a nebudemusie chodiť k lekárovi, že v našom štáte nastane obrat k lepšiemu, najmä keď vstúpime do Európskej únie, že roľníci sa nebudú trápiť, komu predajú svoje plodiny, že mliekárne neskrachujú, pretože máme veľa mlieka, že syry, maslo a iné mliečne výrobky sa budú dobre predávať nielen u nás, ale aj v zahraničí. Preto verím, že bude lepšie.

Spasiteľ je tu, je medzi nami. Stačí len otvoriť svoje srdcia na jeho príchod, na jeho lásku a pokoj, ktorý prináša. Snažme sa o to, aby Vianoce boli skutočnými dniami pokoja a lásky.

Kňaz JOZEF BEDNARČÍK

OMYLÁKOVCI ZO ZUBRICE

Dlhoročné manželské spolužitie nie je, žiaľ, v súčasnosti takou samozrejmosťou ako voľakedy. Mnohé manželstvá sa totiž rozpadávajú už po niekoľkých rokoch, takže je o to viac potešujúce, že na Orave stále nachádzame páry, ktoré spolu prežili pol storočia i viac. Dnes sme sa vybrali za takýmto párom, manželmi Máriou a Jozefom OMYLÁKOVCAMI z Hornej Zubrince, ktorí si sľubovali vernosť pred vyše 53 rokmi.

Jozef Omylák sa narodil 10. októbra 1927 v Dolnej Zubrici v slovenskej roľníckej rodine Jána a Jozefíny (rod. Zubrickej) Omylákovcov.

- Som najmladší z deviatich súrodencov, - hovorí. - Mal som tri sestry - Rozáliu, Genovévu a Johanu a piatich bratov - Karola, Františka, Ignáca, Vendelína a Eugena, ktorí, žiaľ, už nežijú. Naši rodičia gazdovali na nevelkém hospodárstve, ktoré nedokázalo uživiť toľko hladných krkov, takže starší bratia už krátko po vychodení školy museli ísiť slúžiť k bohatým gazdom v Dolnej Zubrici a Sidzine. Ja som teda už ako 11-ročný musel pomáhať pri všetkých polnohospodárskych prácach. Do ľudovej školy som chodil v rokoch 1933 až 1940, teda len v poslednom ročníku som sa učil slovenčinu.

Jozef si potom zaspomína na staré časy, že napr. v období pred vojnou svietili sviečkami a neskôr petrolejovou lampou, že jeho starší bratia odišli onedlho na vojnu, napr. Ignáč narukoval do Michaloviec, Vendelín slúžil v jednotke gen. Ludvíka Svobodu, kým Karol narukoval do Nového Sącza a bojoval v poľskej armáde, že počas bojov pri Veľkej Lipnici, v januári 1945, boli evakuovaní do Podvlnky.

Vojna sa napokon skončila a Jozef zostal až do svadby pomáhať na rodičovskom hospodárstve. Aby si privyrobil, odišiel, podobne ako veľa Oravcov za prácou do bývalého Československa. Vyše tri roky pracoval na stavbách v Brne, potom v Žiline a Martine (na výstavbe celulózky). So svojou budúcou manželkou Máriou, dievčinou z Hornej Zubrince, sa spoznal dva roky pred svadbou.

- Bolo to po Vianociach počas páračiek, - spomína Jozef, - na ktoré som prišiel z Dolnej Zubrince spolu so svojimi kamarátmi. Keďže naša známost' sa časom prerodila v hlbší cit, rozhodli sme sa zobrať. Sobás sme mali 16. februára 1950 v kostole sv. Michala v Hornej Zubrici a sobášil nás kňaz Jan Mašlak.

Mladomanželia po svadbe bývali u rodičov Márie. Dom, v ktorom žijú dnes, si prebudovali z rodičovského domu v roku 1956.

Dodajme ešte, že po smrti svojho svokra (1956) prebral po ňom, ako požiarnik, povinnosť jazdiť s koňmi k požiarom, ako aj kováčske remeslo. Popri kováčstve pracoval na svojom gazdovstve, ktoré neskôr prepísal na deti. Nakoniec skoro 10 rokov pracoval ako údržbár a opravár v Oravskom etnografickom skanzene v Hornej Zubrici. Do invalidného dôchodku prešiel v roku 1993.

Manželia Mária a Jozef Omylákovci

Jozefovi a Márii Omylákovcom sa postupne narodili dve deti: dcéra Mária a syn Jozef, ktoré sa už osamostatnili a založili si svoje rodiny. Mária (Adamaszeková), ktorá vyštudovala v Krakove za geodetku, žije s manželom Zdzisławom a tromi deťmi v Novom Targu a jej brat Jozef, ktorý zostal starým mládencom, býva s rodičmi. Ako mi povedal, je absolventom lýcea v Jablonke. V Krakove sa vyučil za stavbára, ale keďže neskôr ochorel, zostal doma a pracuje na rodičovskom hospodárstve. Pochválil sa mi tiež, že jeho veľkou záľubou už od detstva je hudba, že v lýceu hral na gitare, potom sa naučil hrať na husliach a že posledných sedem rokov je primášom vo folklórnom súbore Halniok, ktorý vedie Jozef Moniak, že neraz vystupovali na Slovensku. Práve počas mojej návštavy prišiel k nemu na nácvik kapely Adam Sol'ava so štyrmi mladými hudobníkmi.

Hoci manželia Omylákovci museli celý život t'ažko pracovať, nestážujú sa. Aj keď časy ich mladosti neboli ľahké a šťastné chvíle sa neraz striedali so smutnejšími, vždy sa snažili s optimizmom pozerať do budúcnosti.

- Hoci nám neraz bolo t'ažko, - hovoria spolu, - nejako sme si poradili a už 53 rokov žijeme spolu v dobrom i zlom. Za naše dlhoročné spolužitie vdľačíme rovnako Bohu, ako aj našej vzájomnej láske a tolerancii, ktorá nám pomohla vybudovať nás úspešný manželský zväzok. Je den druhému sme sa vždy snažili byť oporou. Teraz sa už tešíme hlavne z našich vnukov, ktorí nás často navštevujú.

Jozefova manželka Mária, rodená Moniaková, sa narodila 28. novembra 1924 v Hornej Zubrici v rodine Alojza a Márie (rod. Gusiakovej) Moniakovcov. bola najmladšia z troch sestier. Najstaršia Johana (Utratová) je už vdovou a býva v Hornej Zubrici, podobne ako Cecília (Pacholská) s manželom Štefanom a deťmi.

- Do ľudovej školy, - hovorí Mária, - som chodila v rodnej obci v rokoch 1931 až 1938. Po vzniku slovenského štátu som sa ešte rok učila po slovensky a potom som absolvovalo aj dva roky polnohospodárskej prípravky.

Učila som sa rada, takže rodičia chceli, aby som po kračovala v ďalších štúdiách v Poľnohospodárskej škole v Oravskom Podzámku. Keďže situácia vtedy bola t'ažká, musela som so sestrami zostať doma, kde som až do vydaja pomáhala rodičom na hospodárstve. Otec bol totiž kováčom, takže roboty bolo naozaj dosť.

Ďalej som sa dozvedel, že jej otec bol počas 1. svetovej vojny až 4 roky na vojne, že najskôr slúžil v Prešporku, Budapešti a Viedni a bol aj na ruskom i talianskom fronte. Domov sa vrátil až tri roky po vojne. Bolo to už potom, ako horná Orava a severný Spiš pripadli k Poľsku, z čoho bol ako tvrdý Slovák veľmi rozčarovaný. Tešil sa aspoň z toho, že kováčstvo, ktorému sa venoval, sa dobre darilo, takže si ako-tak radili. Keď vypukla 2. svetová vojna, pribudlo mu práce, ale sa nestážoval. Tažké chvíle však spolu s rodinou a ďalšími Oravcami prežívali pod koniec vojny, kedy po Orave chodili ozbrojené bandy, o.i. Felixa Špaka, ktoré rabovali. Neobišli ani ich dom a ukradli im sviňu, kravu, koňa a potraviny. Tažko im bolo aj v januári 1945, keď sa na Orave zastavil front a u nich bolo ubytovaných 10 ruských vojakov.

- Keďže otec bol kováčom, - pokračuje Mária, - musel zostať doma a my s mamou a sestrami sme sa museli evakuovať. Uchýlili sme sa k rodine Jozefa Salu pod lesom, kde sme zostali niekol'ko týždňov. Po návrate sme doma sice našli veľký neporiadok, porozbieraný nábytok a kuchynský riad, ale tešili sme sa, že sme boli všetci celí a zdraví.

Mária si potom spomenula aj na ďalšiu príhodu, ktorá sa stala na konci vojny.

- Cez obec, - hovorí, - prechádzala asi 50-členná skupina vojnových zajatcov, medzi nimi niekol'ko Maďarov. Piati z nich bývali niekol'ko dní u nás. S jedným z nich, Sándorom z Miškolca, ktorí bol chorl'avý, sme sa sprateli. Dávali sme mu jest', starali sme o neho a pred odchodom, keď sme si vymenili adresy, sme si počas rozlúčky aj poplakali. Nevedeli sme, či sa ešte stretнемe.

Prešlo však niekol'ko desiatok rokov. Medzitým zomrela mama Mária (1987), ktorá sa dožila úctyhodného veku, 97 rokov. Hoci Omylákovci si so Sándorom dopisovali a mali s ním aký-taký kontakt, trochu neočakávane sa spolu s manželkou Katarínou objavil v obci. Bolo to práve v deň svadby ich dcéry Márie. Sándor si prezerál expozície Etnografického múzea a pýtal sa na rodinu Omylákovcov. Oneľho sa stretol s Jozefom, ktorý tam vtedy pracoval a spolu išli k nim domov. Po srdečnom privítaní poukazoval Sándor svojej manželke u koho strávil tých pre neho nezabudnuteľných párov dní pred koncom vojny a nevedel sa ubrániť hlbokému dojatiu a slzám radosti.

- Spomínali sme potom, - pokračuje Mária, - na minulé roky a na prežité udalosti počas vojny a on sa nám nevedel naďakovať za všetko. Samozrejme nezabudol ochutnať ani naše mlieko a zemiaky, ktoré mu vtedy zrejme zachránili život.

Manželom Márii a Jozefovi Omylákovcom, ktorí sa dodnes živo zaujímajú o krajanské dianie na Orave a vo voľných chvíľach si radi prečítajú aj Život, prajeme do ďalších rokov veľa zdravia, duševnej pohody a radosti v kruhu svojich najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

OSUD POZNAČENÝ VOJNOU

Začiatkom septembra sme si pripomenuli 64. výročie vypuknutia 2. svetovej vojny. Mnohí naši krajania na Spiši a Orave, či si to želali alebo nie, sa ocitli v samom strede tejto dejinnej udalosti. Dostali povolávacie lístky a museli ísť na front. Tak bolo aj v prípade dnes už 84-ročného Ignáca STASÁKA z Podvlna, ktorého život a vojnové osudy chceme dnes predstaviť.

Detstvo

Ignác Stašák sa narodil 30. januára 1919 v Podvlni v slovenskej rolnickej rodine Terézie Stašákovéj. Mal dvoch bratov - staršieho Štefana (1913) a mladšieho Jána (1926), ktorí už, žiaľ, nežijú. Ignác strávil detstvo a mladosť u starých rodičov Jána a Márie Stašákovcov, kde býval spolu s mamou a bratmi.

- Do ľudovej školy som chodil v rodnej obci, - hovorí, - v rokoch 1925 až 1933. Už ako malý chlapec som spolu s bratmi musel pomáhať na gazdovstve. Najskôr som pásol husi, neskôr kravy a potom som vykonával všetky poľnohospodárske práce.

Keď mal Ignác 17-rokov, išiel slúžiť ku gazdovi Supergonovi v Podvlni. Bol tam vyše dva roky, chodil robiť do lesa, siať a oráť, staral sa o kone. V službe, ale na Sliezsku, bol v tom čase aj jeho starší brat Štefan. Ich mama zasa chodila na sezónne práce do východného Pruska, kde do okolia Suwalk, aby si privyrobia. Keď starí rodičia zomreli, prišla k nim bývať matkina sestra Agneša Stašáková, ktorá predtým robila na fare u knaza Jána Šelinga. Keď ten musel po vojne odísť na Slovensko, do Podbiebla, odišla s ním a do Podvlna sa vrátila až po jeho smrti.

Na vojne

Keď vypukla 2. svetová vojna, Ignáčovi tiež prišiel čas narušovať. Uniformu vojaka slovenskej armády si obliekol ako 21-ročný. Bolo to 15. októbra 1940, keď ho povolali do vojenského útvaru v Dolnom Kubíne.

- Do Kubína, - spomína, - sme rukovali viacerí z našej obce, o.i. môj kamarát z detstva Jozef Ďubek a ďalší. Slúžili sme v 1 pešej rote 4. pluku. V polovici roka 1941 ma prevelili do Bratislavu, kde som dlhší čas plnil strážnu službu na hrade. Kedže 22. júna 1941 Nemci napadli na Sovietsky zväz, uvedomil som si, že aj ja môžem ísť na frontu.

Ignác Stašák s vnukom Michalom

Prešiel však určitý čas, kým sa tak stalo. Jednotku, v ktorej Ignáč slúžil, premiestnili koncom roka do Ružomberka, kde absolvovali ďalší tvrdý výcvik. Naďtie odchod na front dlhší čas odkladali, takže do vojenského ešalonu, ktorý sa s jeho plukom vydal na východ, nasadli až koncom roka 1942.

- Plne vyzbrojení a vystrojení, - pokračuje, - sme sa po niekoľkodňovej ceste zastavili v Geničevsku na Ukrajine, odkiaľ nás po niekoľkých týždňoch strážnej služby premiestnili až na Kaukaz, kde som prešiel svoj bojový krst. Museli sme si najskôr pripraviť svoje postavenia, vykopať zákopy, bunkre a zemlianky, chodili sme na bojové hliadky. Počas jednej z nich sa naša skupinka neočakávane dostala do obklúčenia. Počas prudkej prestrelky jeden z našich vojakov padol a ostatní boli ranení.

Naďtie Ignáčova rana nebola vážna. Keď dobehla pomoc, ošetrili ich a Ignáca s ďalšími ranenými previezli do poľnej nemocnice v zázemí. To však ešte nebol koniec jeho vojnových príhod. Po vyliečení sa musel vrátiť k svojej jednotke, ktorá sa čoskoro pod náporom Červenej armády musela stiahnuť.

- Ustúpili sme až k obci Slavianskaja na Kubáni, - hovorí Ignáč, - kde sme istý čas kopali zákopy a plnili strážnu službu. Po doplnení výzbroje nás napokon premiestnili leteckým mostom až na poloostrov Krym pri Azovskom mori, kde sme zostali ďalších niekoľko týždňov. Bolo to v zime, začiatkom roka 1944.

Kedže prevaha ruských vojsk nadálej silnela, koncom apríla 1944 ich jednotka dostala rozkaz ustúpiť. Najskôr sa viezli ťodou, potom vlakom, až došli k slovenskej hranici, odkiaľ cez Nemeckú Lupču dorazili do Liptovského Mikuláša. V kasárnach si konečne oddýchli po vojnových útrapách, dostali nové uniformy, výzbroj a opäťovne absolvovali kratší, tentoraz horský výcvik, keďže mali byť začlenení do horskej jednotky. Naďtie k tomu nedošlo, keďže o niekoľko týždňov Ignáča a jeho druhol nečakane prepustili do civilu. V kasárni odovzdali zbrane i výstroj a konečne sa mohli pobrať domov. Ignáč sa vrácal domov vlakom cez Kraľovany, Dolný Kubín a Trstenú. Do Podvľaka došiel 15. mája 1944.

Najskôr som sa zvítal s mamou, - hovorí, - ktorá mi ako prvá otvorila dvere a potom s mladším bratom Jánom. Brat Štefan medzitým slúžil v poľskom vojsku a domov sa vrátil až niekoľko týždňov po skončení vojny.

Ťažko po vojne

Ignác Stašák zostal po návrate z vojny doma, kde pomáhal mame a bratovi na hospodárstve. Jeho idyla však netrvala dlho, keďže na jeseň 1944, krátko po vypuknutí SNP, ho opäťovne povolali do slovenskej armády. Opäť sa ocitol v útvare v Dolnom Kubíne, odkiaľ ho po niekoľkých dňoch prevelili do Trstenej, kde plnil strážnu službu. Povstania sa už neúčastnil, keďže ho po niekoľkých týždňoch prepustili, takže už mohol natrvalo vrátiť domov. Pokoja však nezažil, musel sa skrývať. Totiž keď sa front zastavil na Orave, v januári 1945 Rusi odvliekli niekoľkých Podvľčanov, v tom Jozefa Nedeláka, na Sibír, odkiaľ sa vrátili až po vojne. Keď sa vojna skončila, Orava a Spiš sa vrátili k Poľsku a vtedajšiu nespokojnú situáciu začali využívať rôzne ozbrojené bandy, ktoré začali šarapatiť na Orave.

- Napádali a rabovali domy občanov, - pokračuje I. Stašák, - preto sme sa rozhodli vytvoriť na obranu proti nim ľudovú milíciu, do ktorej som sa dostal aj ja, ako vyslúžený vojak.

Bolo nás osem a strážili sme hlavne po nociach. Svoju základňu sme mali v budove starej školy, kde je teraz materská škôlka.

Potom sa situácia zmenila. Na Oravu prišlo poľské vojsko a okresná administratíva začala prenasledovať slovenských milicionárov a krajanov. Mnohí sice pred perzekúciami ušli na Slovensko, ale Ignáca spolu s ďalšími zavreli a odviezli do Nového Sącza, kde bol vypočúvaný. Zo Sącza ho potom prevezli do Sanoka, kde strávil ďalšie tri týždne v akomis pracovnom tábore.

Manželstvo a rodina

Ignáca ani fažké podmienky nezlamili, dokonca v tábore dokázal pomôcť svojmu priateľovi Františkovi Lachovi, keď ten fažko ochorel. Po prepustení zo Sanoka sa doma určitý čas zatavoval, pracoval na hospodárstve a začal pomýšľať na ženbu. So svojou budúcou manželkou Annou, rodenou Cieluchovou, sa spoznal už skôr.

Skromnú svadbu, - pokračuje, - sme mali po dvoch rokoch známosti. Sobášili sme sa 15. februára 1951 v podvľčianskom kostole sv. Martina. Pamätám sa, že to bolo vo štvrtok, že nás sobášil kňaz Ján Goralik a že sme sa na sobáš viezli na sanach, keďže bolo veľa snehu.

Ignáčova manželka Anna sa narodila 27. júna 1926 v slovenskej roľníckej rodine Floriána a Terézie Cieluchovcov. bola najstaršia z deviatich súrodencov. Mala jednu sestru Angelu, ktorá zomrela ako pol ročná a sedem bratov, z ktorých dvaja, Eugen a Florián, už, žiaľ, nežijú. Brat Anton, ktorý je vdovcom, ako aj Vojtech s manželkou Emíliou, žijú v Podvľku. Ignáč s manželkou Jozefinou býva v Jablonke, kym Ján s manželkou Irenou a Vladislav s manželkou Bernadettou žijú v Dolnej Zubrici.

Mladomanželia Ignáč a Anna Stašákovci začali po svadbe bývať u Ignáčovej mamy. Potom si však v roku 1955 postavili dom, v ktorom býva Ignác dodnes. Vtedy už bol na svete ich najstarší syn Eugen (1952), ako aj druhý syn Ignác (1955), ku ktorým o rok neskôr pribudla dcéra Štefánia (1956). Ignáčova mama zomrela v roku 1962 a manželka, s ktorou prezili spolojných 37 rokov, mu zomrela náhle, 6. mája 1987. Syn Eugen, ktorý mi povedal, že sa v škole učil aj slovenčinu (vyučoval ho Anton Papánek), býva s manželkou Annou a štyrmi deťmi nedaleko svojho otca, Ignáč s manželkou Máriou a dvomi deťmi bývajú tiež v Podvľku (pri požiarnej zbrojnici) a najmladšia Štefánia (Gutová), s manželom Eduardom a štyrmi deťmi býva v spoločnej domácnosti s otcom.

Ignáč po svadbe pracoval na hospodárstve, privyrábal si tiež na výstavbe cesty Zabornia-Chyžné. Potom sa zamestnal v Komunálnom stavebnom podniku v Novom Targu, kde v rokoch 1967 až 1978 pracoval ako stavebný robotník. Po väčnom úraze chrbtice a nohy, ktorý utrpel počas skladania lešenia, prešiel do predčasného invalidného dôchodku. Na stavebnictvo však nezanevrel a ešte určitý čas po vyliečení chodil s päťčlennou stavebnou brigádou do Rabky, kde stavali domy. V súčasnosti, keď mu už zdravie natoľko neslúži, sa teší zo svojich desiatich vnukov, z ktorých najmladší, 12-ročný Michal Gut, sedel počas nášho rozhovoru pri dedkovi. Ignáč si rád zájde do kostola, na jeseň chodí do lesa na hríby a hoci by už nemusel, neraz ide s kravou na pastvisko. Spolu s dcérou rád chodieva aj na Slovensko, do Trstenej, kde žije jeho príbuzná Johana Páneková (1920).

LAPŠANSKÍ GYMNAZISTI NA SLOVENSKU

V dňoch 15.-27. 9. 2003 sa 17-členná skupina mládeže z 2. a 3. ročníka nižnolapšanského gymnázia zúčastnila školy v prírode vo Vyšnom Medzeve na Slovensku. Žiacov sprevádzali dve učiteľky: Mária Kačmarčíková ako vedúca a Mária Glodašiková, vychovávateľka.

Medzev, pôvodne banícke mesto, leží v údolí horného toku Bodvy. Založili ho nemeckí kolonisti v 2. polovici 13. storočia. Mestečko preslávila výroba kovaného náradia. V 19. storočí na rieke Bodve a jej prítokoch pracovalo vyše sto vodných kováčskych hámrov. Majstrovsky kované výrobky medzevských kováčov sú podnes známe a obdivované v mnohých štátach sveta, aj keď dnes pracujú už len tri takéto hámre. V meste a okolí žijú svorne Slováci, Maďari, Nemci (tzv. Mantáci) a Rómovia. Nikto nikomu neprekáža. Poznamenajme ešte, že v Medzeve sa nachádza rodný dom prezidenta Slovenskej republiky Rudolfa Schustera.

Hlavným cieľom pobytu mládeže v medzevskej škole v prírode bolo zdokonalenie znalostí slovenského jazyka, obohatenie slovnej zásoby a rozšírenie vyjadrovacích schopností našej mládeže. Vyučovanie viedli vysokoškolské učiteľky z Prešova – PhDr. Marianna Sedláková, PhD a Eva Frühaufová, PhD., ktoré na základe testov rozdelili mládež do dvoch skupín – začiatočníkov a pokročilých. Samozrejme režim dňa – štyri vyučovacie hodiny predpoludním, dve popoludní a popoludňajšia rekreačná činnosť – sa prísne dodržiaval.

Bohatá náplň výučby, obsahujúcej gramatiku, konverzáciu, slovenské reálne, teda dejiny a súčasnosť Slovenska, kultúru, historické pamiatky a prírodu, kladne ovplyvnila našu mládež, ktorá nadobudla nielen množstvo nových vedomostí, ale zároveň získala zručnosť vyjadrovať sa pohotovo, zrozumiteľne a štylisticky správne. Všetci sa snažili mierniť temperament našej mládeže a výchovne ju motivovať najmä so zreteľom na spoločenské správanie, taktnosť, zdvorilosť, slušnosť. V rámci vyučovacieho programu sa uskutočnili aj dva celodenné výlety, počas ktorých mládež navštívila Košice, Prešov, hrad Krásnu Hôrku, kaštieľ Betliar a čarokrásnu Zádielsku dolinu.

Aj popoludňajšia rekreačná činnosť, ktorú viedli učiteľky M. Kačmarčíková a M. Glodašiková bola veľmi bohatá a rôznorodá. Obsahovala o.i. vychádzky do okoliaj prírody, spoznávanie prírodných krás, kultúrnych

Ignác Stašák je dlhorčným členom nášho Spolku a verným čitateľom Života, ktorý rada čítala aj jeho manželka Anna. S hrilosou mi povedal, že jej babka pochádzala z Maďarska. Do ďalších rokov prajeme Ignáčovi Stašákovi veľa zdravia a krásnych a pokojných dní v kruhu najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Spišskí žiaci pred budovou školy v Medzeve

s historických pamiatok Nižného a Vyšného Medzeva, v tom kostoly, Mariánske námestie, hámre, Schusterov dom, návštevu hvezdárne v Nižnom Medzeve, okrem toho športové súťaže medzi školami Nižný Medzev, Nižné Lapše a Kulpín (Srbsko), posedenia pri vatre, rôzne kvízy, spievanie slovenských pesničiek a diskotéky.

Naša mládež vynikala najmä v športe. Dievčatá zvíťazili v hádzanej a chlapci vyhrali všetky futbalové zápasy zohraté počas tohto dvojtýždňového turnusu. Dlhé túry do okolia sa konali najmä v sobotu a nedeľu. Napr. pešiu túru do Jasova a Jasovskej jaskyne (ok. 10 km) zdolali naši žiaci v dobrej forme.

V mene všetkých účastníkov srdečne ďakujeme Ministerstvu školstva a športu SR, Domu zahraničných stíkov MŠ a najmä Zlatici Havlíkovej za zabezpečenie nášho pobytu na Slovensku. Ďakujeme tiež riaditeľovi školy v prírode J. Antlovi, učiteľkám M. Sedlákové a E. Frühaufovej za ich veľkú starostlivosť a vytvorenie milého, priam rodinného ovzdušia počas celého pobytu. Zvlášť srdečne chceme touto cestou podľaťať Ústrednému výboru nášho Spolku, ktorý zabezpečil a uhradil prepravu mládeže na Slovensko a späť a pomohol prekonáť rôzne organizačné tŕžnosti.

MÁRIA GLODAŠIKOVÁ

Počas výstupu na najvyšší kopec v okolí Medzeve

MALIAR TATIER

Poznajú ho mnohí naši krajania, najmä z Jurgova, Repísk a Čiernej Hory, ktorí chodili do práce na Slovensku cez hraničný priechod Jurgov-Podspády. Pracoval tam totiž vyše štvrt storočia colník Ján TOMLAN, milý a dobrosrdečný človek, s ktorým sa neraz – ako sa hovorí – zastavili na „kus reči“, postažovali sa na pomery či nepriaznivé počasie, podelili sa, ako Spišiaci so Spišiakom, poslednými novinkami zo svojho okolia, a potom šli za svojimi povinnosťami. Považovali ho za svedomitného úradníka, ktorý si vzorne plnil svoje povinnosti (vlani prešiel do dôchodku), ale na druhej strane aj za chápavého a tolerantného človeka, ktorý nikomu zbytočnými formalitami nesťažoval život. Mnohí poznali aj jeho meno, vedeli, čo môžu od neho očakávať, ale asi nikto z nich nevedel, že je to nie len vzorný colník, ale aj znamenitý výtvarník, presnejšie povedané maliar Tatier, ktorý sa tejto svojej zálube venuje už viac ako tridsať rokov. Práve teraz vystavuje svoje pozoruhodné práce na Colnom úrade v Poprade.

Ján Tomlan, ako sme už povedali, je Spišiak. Narodil sa 29. mája 1945 v malebnej dedinke Spišská Sobota. Do školy chodil v Javorine a Ždiari. Od malíčka rád kreslil a maľoval a snažil sa stvárať obraz videného sveta, najmä okolitej prírody. Preto ani nie div, že po základnej škole absolvoval odbor fotogra-

fie na Strednom odbornom učilišti v Poprade, kde ho učil a povzbudzoval jeho lásku k umeniu medziiným akademickým maliar Michal Trembáč. Jeho túžbu po výtvarnom vzdelaní na umeleckopriemyselnej škole mu však znemožnila fažká finančná situácia rodičov. Musel nastúpiť do práce a začas pracoval ako fotograf v Prešove, potom v Kežmarku. Fotografovanie ho však príliš nebavilo, a keď už, tak skôr ateliérové, umelecké, kde mohol experimentovať. Nebyť toho, že nemal zmysel pre fotografiu faktu, mohol sa stať znamenitým fotoreportérom. On si však vybral niečo úplne iné. Stal sa colníkom.

Dnes sa už ani nedá presne zistieť, čo definitívne rozhodlo o tejto voľbe. Možno blízkosť hôr, kde vyrastal, prekrásnych nebotyčných Tatier, ktoré ho tak veľmi očarili, že ich dodnes neopustil. Možno to bola túžba zvečniť štetcom ich majestátnosť a krásu na plátne, čomu dopriala i priaznivá zhoda okolnosti, keď v roku 1966 začal pracovať v samom srdeci týchto veľhôr – na slovensko-poľskom hraničnom priechode Lysa Poľana. Mohol tak aj cestou do práce každý deň obdivovať a vstupovať do pamäti ich mohutnosť, čaro a bohatý kolorit. Popri každodennej práci colníka stihol J. Tomlan aj doplniť si vzdelanie diaľkovým štúdiom na všeobecno-vzdelávacej strednej škole v Kežmarku, ktoré zavŕšil maturitou. Po 11 rokoch

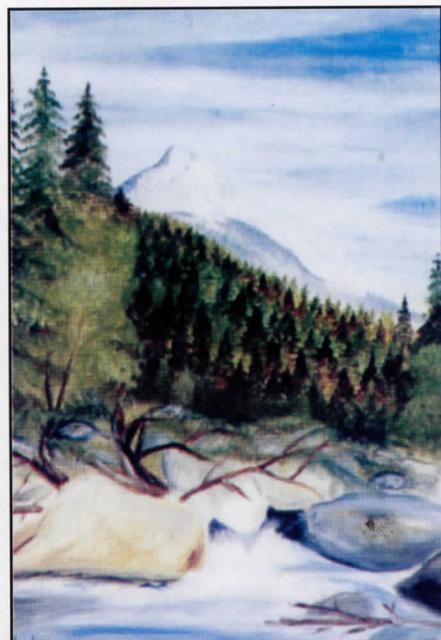
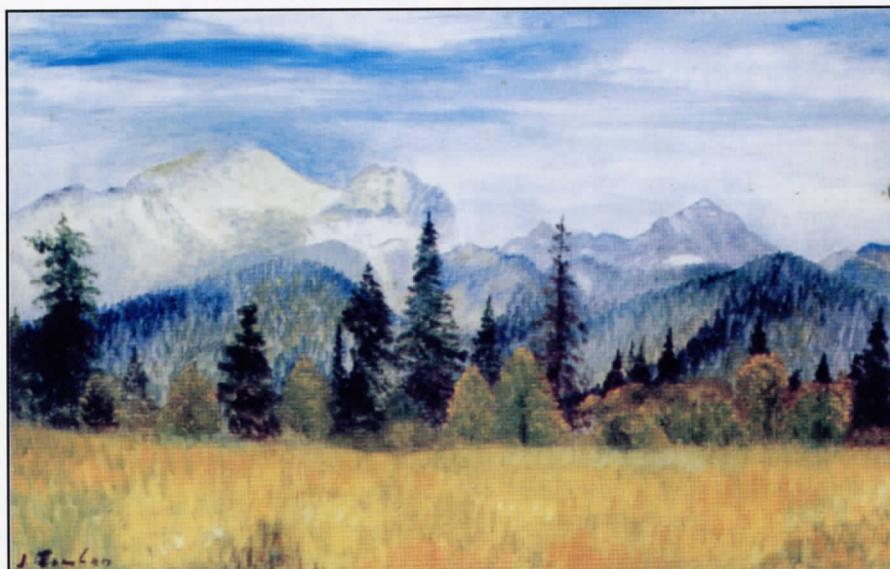
Majster Ján Tomlan

zmenil J. Tomlan pracovisko. Jeho novým pôsobiskom sa v roku 1977 stal taktiež „tatranský“ hraničný priechod v Podspádoch, nedaleko Jurgova, kde ho, ako sme už spomenuli, dennodenne stretávali naši krajania. Medzitým sa stihol oženiť a spolu s manželkou vychovať tri deti – dve dcéry a syna, ktorý dnes pokračuje v otcových šlapajach ako colník.

V Podspádoch pracoval J. Tomlan celé štvrt storočia, až kým vlani neprešiel na zaslúžený dôchodok. Kým však k tomu došlo, vedenie Colnej správy SR ho v roku 2000 vyznamenalo Zlatou medailou za vzornú službu. Čoskoro dostal i ďalší poctu – Certifikát generálneho tajomníka Svetovej organizácie colnej

Javorová dolina s riečkou Javorinkou

Pohľad na Belianske Tatry v lete

Zátišie s kvetmi

správy, ktorý mi počas návštavy vo svojom dome v Javorine s hrdosťou ukazoval.

Ján Tomlan je vynikajúci maliar – samouk. Aj keď maliarstvo neštudoval, veľa o ňom čítal. Priznal sa mi, že kedysi mal suseda, maliara, Františka Špačka, ku ktorému v mladosti rád chodieval a získal od neho hodne poznatkov pre svoje - dalo by sa povedať - druhé povolanie, ktorému upísal svoj život. Maľoval samozrejme vo voľnom čase, kedy si mohol „odskočiť“ do hôr, svojich milovaných Tatier, nakochať sa ich krásou a potom ju verne preniesť na plátno. Hoci jeho vychádzky do prírody boli nezriedka dlhé, v jeho záľube ho podporovala aj manželka, aj deti. Za tých vyše tridsať rokov namaľoval viac ako päťsto obrazov – predovšetkým Tatier, aj keď medzi nimi môžeme nájsť aj veľmi pekné zátišía s kvetmi. Maluje predovšetkým na plátne, občas aj na sololite. Jeho olejomalby, spravidla väčšieho formátu (60 x 100 cm, ba aj viac) priam hýria farbami a sú dopracované do najmenších podrobností. Sú to práce živé, sugestívne, kompozične veľmi vyvážené, takže sa zdá, akoby ich vytvorila ruka profesionálneho umelca. Keď sa človek díva napr. na lístky stromov zachytených na jeho obrazoch, priam cíti, ako sa chvejú v závanoch vetra a pri pohľade na zasnežené končiare Tatier sa nám zdá, akoby z nich prúdi k nám ozajstný chlad zimy. Tako zapôsobiť na naše vnemey hocikto nedokáže.

JÁN ŠPERNOGA

Foto: J. Š. a J. Tomlan

O spišskej obci Fridman sme písali už dosť dávno. Preto sme sa prišli pozrieť, čo sa tu medzi tým zmenilo, či sa obci podarilo realizovať svoje plány a na čo sa zameriavajú v súčasnosti.

Z obecného diania

Zašli sme za richtárom Jánom Novorolským, aby sme sa dozvedeli, čo obec podnikla v poslednom období. Povedal nám, že v súčasnosti prebieha oprava kaplnky Panny Márie Karmelskej, ktorá sa nachádza pri farskom kostole. O. i. Vymenili v nej okná, urobili novú, dlaždicovú podlahu a chcú zavesiť aj podlahové ústredné kurenie. Poznamenajme, že kaplnka pochádza z prvej polovice 18. storočia a jej donátorom bol vtedajší farár Michal Lorenc. Časť peňazí na tento účel dostali aj od svojich rodákov zo zámoria. Kedže obec dostala na štyri mesiace robotníka, ktorého im poslal úrad práce, oprava kaplnky, ale

Fridmanský richtár J. Novorolský

zatiaľ učia v priestoroch zdravotného strediska.

Fridmančania sa už dlhší čas snažia, aby na nové sídlisko nazývané „Blízne“, kde už stojí viaceré domov, bola zmodernizovaná cesta. Chcú tam mať asfaltovú cestu. Z menších prác sa im napr.

V ZAJATÍ VÔD NEDECKEJ PRIEHRADY

aj iné obecné práce napredovali veľmi rýchlo, tým viac, že občania odpracovali aspoň po jednom dni, ba niektorí aj viac.

Jednou z dôležitejších prác, do ktorej sa Fridmančania pustili, je oprava školskej budovy. Škola si totiž už dlhší čas priam žiadala opravu strechy, ale aj ďalších priestorov, ale vždy na to chýbali finančné prostriedky. Teraz, keď získali gminnú dotáciu na tento účel, rýchlo sa pustili do toho. – *Pri základnej škole sa pracuje po celý čas, kedže tam budujeme aj prístavbu. Popri nej a oprave strechy*

ide aj o modernizáciu telocvične, šatni, spŕch a ústredného kúrenia. V prístavbe sa robia hygienické zariadenia a montujú sa okná. Chceme urobiť aj zopár tried v podkroví, kde by sa tak vytvorili prieskory pre žiakov O., 1. a 2. triedy, - hovorí J. Noworolski. Tieto triedy sa

podarilo pomaľovať zábradlie na mostíku v strede obce, ukončiť kanalizáciu na Školskej ul., postaviť cestu k športovému štadiónu a smerom do chotára nazývaného „Pod Limryk“. Opravili aj oplocenie pri cintoríne a priestoru okolo kostola. – *Aj keď peňazí nie je veľa, robíme skutočne veľmi veľa. Dostávame istú čiastku z gminného rozpočtu, čo nestačí na naše potreby, -* hovorí richtár.

Zhovárali sme sa aj o problémoch mladých ľudí, ktorí sú nútení odchádzať

Pohľad na ulicu Sobieskeho

Kostol sv. Stanislava vo Fridmane

Požiarna zbrojnice v strede obce

za prácou do zahraničia, lebo tuná nemajú možnosť získať pracovnú príležitosť. S prácou je naozaj bieda. V najbližšom okolí len malé percento ľudí má možnosť na sústavnej prace. A čo ostatní? – *Musia hľadať prácu mimo svojho bydliska, iné východisko nie je. Väčšina má rodiny, ktoré treba udržiavať a aj mladí chcú mať svoje peniaze.* Myslím si však, že najviac znechucuje mladých ľudí to, že ani po získaní vzdelania sa nemôžu uplatniť. Je naozaj smutné skončiť školu, mať povolanie a z nutnosti odísť do zahraničia a robiť tam podradnú prácu. Mladí ľudia si iste kladú otázku, prečo tak je, oplatí sa vôbec študovať? Je to paradox, že naši spolužiaci a známi bez vzdelania sa majú lepšie ako my a smeju sa nám, načo nám boli školy. Ale, keby takto zmýšľali všetci, nikto by sa o nič nepokúsi a nič v živote nedosiahol.

ZOR – pýcha Fridmana

Fridmančania majú dobré futbalové družstvo ZOR, ktoré je už známe v širokom okolí. Tento rok oslavilo okrúhle, 50. výročie činnosti. Družstvo si veľmi dobre počína a v súčasnosti je na čele B-skupiny oblastnej ligy. Jeho snom je dostať sa do A-skupiny, čo dúfame sa mu podarí. – *Teším sa, že mládež ma záujem o futbal a chce tomu venovať svoj voľný čas. Futbalové zápasы v našej obci sa tešia veľkej obľube, o čom svedčí veľký veľký počet divákov,* – hovorí J. Noworolski.

Do čoho investovať?

V minulosti to bolo poľnohospodárstvo, do ktorého ľudia vkladali nádej na primeraný spôsob života v našom okolí.

Dnes to už neplatí. Od gazdovstva čoraz viac ľudí uteká, najmä mladí. Ešte pred párom rokmi sme mali veľkú nádej, že po vstupe do Európskej únie sa môžu zlepšiť podmienky hospodárenia, že sa zväčší aj trh, kde by sme mohli predať svoje výrobky. Dnes, keď nás od toho momentu delí len pár mesiacov, naše nádeje sa vytrácajú. Teda, ktorým smerom by sme sa mali uberať, aby to bolo výnosne a prinieslo aj k rozvoju nášho okolia? Takou investíciou by mala byť turistika, pre ktorú sú tu naozaj veľmi dobre podmienky. Fridman má už ubytovaciu základňu, ktorá poskytuje celodennú stravu a nocľahy. Obec leží v blízkosti nedeckej vodnej nádrže. Sú tam výborné podmienky na niektoré vodne športy, čo láka turistov. V lete sú prístupné aj okolité futbalové a volejbalové ihriska. Okrem týchto atrakcií si návštevník môže u nás pozrieť pamiatkový kostol sv. Stanisla-va biskupa, ktorý stojí na gotickej ceste, navštíviť kaštieľ a pivnicu, v ktorých sa voľakedy skladovalo uhorské víno. V zime je menej možností trávenia voľného času. Tak či onak je to príležitosť, ktorú by Fridmančania mali využiť. Obec sa rozvíja týmto smerom a z roka na rok bude rozširovať svoju turistickú základňu.

Krajanské knutie

Vo Fridmane je MS SSP, ktorej členmi sú väčšinou starší krajania. Čas-

to opakujú, že nemajú komu odovzdať štafetu, lebo mladí ľudia sa k tomu nemajú. Ako nám povedal predseda František Pleva: - *Zišlo by sa nám zapojiť do činnosti mládež, ale nie je to jednoduché. Závisí to aj od výchovy v rodine. Mnohí krajania nám emigrovali do Ameriky a s nimi aj značný počet mládeže. Myslím si, že keby sa vo Fridmane konali viaceré podujatia, ktoré organizuje Spolok, krajanský život by sa rozhýbal. Dôkazom toho boli predchádzajúce roky, keď sa u nás konali prehliadky dychoviek. Vlani MS SSP prvý raz zorganizovala oblátkové stretnutie pre krajanov. Podujatie bolo úspešné a krajanom sa veľmi páčilo. Dúfajú, že takéto stretnutia sa stanú tradíciou aj v našej MS.* Verme, že sa krajanom vo Fridmane podarí uskutočniť ich plány a onedlho opäť napíšeme o oblátkovom stretnutí a iných podujatiach.

**Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ**

Prístavba základnej školy pred dokončením

S diamantmi vo vene

Polstoročné jubileá manželského zväzku nie sú na našich dedinách zriedkavost'ou, ale ďalšie, napr. 55., 60. či ešte vyššie, sú už skutočne vzácné a zriedkavé. Akoby aj nie, veď takito oslavenci musia prežiť naozaj veľký kus života, nezriedka takmer deväťdesiatku. A to už niečo znamená.

Práve pred niekoľkými mesiacmi, v septembri t.r., oslávili šestdesiate výročie uzavretia manželského zväzku, čiže diamantovú svadbu, manželia Agneša a Andrej PAVLÍKOVCI z Fridmana. Je to po Jánovi a Žofii Prelichovcoch (z pivníc) a Márii a Karolovi Novorolskovcoch (z kaštieľa) len tretí páru, ktorí sa v našej obci dožil šestdesiatročného manželského jubilea za posledných 40 rokov.

Andrej Pavlík, narodený v r. 1917, je v súčasnosti najstarším mužom vo Fridmane. Jeho manželka Agneša, rodená Deverová, je o šesť rokov mladšia, narodila sa totiž v r. 1923. Zato jej staršia sestra Mária Hlavačová, rodená v roku 1909, je najstaršou občiankou našej obce. Má 94 rokov. Nevedno, či by sa vysokého veku nedožil aj ich brat, Andrej Devera (1919), ktorého, žiaľ, počas druhej svetovej vojny povolali do Slovenskej armády a v rámci tzv. Rýchlej divízie vyslali na východný front, kde zahynul v roku 1942.

Andrej Pavlík sa ako mladý chlapec začal učiť stolárskemu remeslu u majstra Gebla v Novom Targu. Šlo mu spočiatku celkom dobre. Potom si však všetko rozmyslel a rozhadol sa zmeniť povolanie, tým viac, že v tom čase stolárska práca bola veľmi t'ažká. Totiž stolárska technika, najmä na vidieku, ešte nebola taká vyvinutá ako dnes, takže všetko bolo treba robiť s pomocou jednoduchých nástrojov. Zapáčilo sa mu kachliarstvo, ktorému sa začal učiť u ďalšieho majstra v Myšleniciach. Keď mu už k zavŕšeniu výuky neveľa chýbal, nastali veľké zmeny: vypukla druhá svetová vojna a Spiš i Orava sa vrátili k samostatnému slovenskému štátu. Preto majstrovské skúšky robil Andrej už v Spišskej Starej Vsi. Keďže bol schopný, urobil ich bez problému a dostal výučný majstrovský list. Bol veľmi šikovný, preto nie div, že mal plno práce a čoskoro sa stal známy v širokom okolí ako znamenitý odborník – kachliar. V tom čase, keď chodil po robotách, jeho manželka Agneša (oženil sa s ňou v roku 1943) pracovala na neveľkom hospodárstve,

ktoré zdedili po rodičoch a vo voľnom čase si navyše priprávala krajčírstvom. Vďaka tomu si manželia mohli aj niečo ušetriť. Za svoje úspory si potom kúpili stavebnú parcelu, na ktorej čoskoro postavili obytný dom a hospodárske budovy.

Andrej bol človek s otvorenou hlavou, ktorého zaujímalo všetko, čo sa dialo v obci. Keď sa teda Slováci na Spiši začali organizovať, bol jedným z prvých, čo sa spolu s manželkou zapísal do Miestnej skupiny Spolku Slovákov vo Fridmane. Keďže bol schopný a mal široké záujmy, stal sa tiež členom miestneho Dobrovoľného hasičského zboru, ako aj fridmanského dychového orchestra, v ktorom hral dlhé roky. Andrej spolu s manželkou vychovali tri dcéry, z ktorých najmladšia Margita (nar. 1955) sa stará o rodičov. Je zaujímateľné, že práve v deň rodičovského jubilea aj ona oslavovala svoj sviatok – 30. výročie sobáša s manželom Jánom Myšlivcom.

Jubilanti Agneša a Andrej Pavlíkovci sa už dočkali ôsmich vnukov a piatich pravnukov, ktorí im počas slávnostného jubilejného obedu v kruhu rodiny recitovali básničky, dávali kvety a srdečne blahoželali k ich peknému sviatku. Dodajme, že pri tejto príležitosti Agneša venovala manželovi pesničku, ktorú pohotovo zložila. Hovorí sa v nej, že spolu prežili šťastne šestdesiat rokov a že mu s radost'ou odovzdala svoj najväčší poklad – poklad lásky, úcty, vernosti a manželskej starostlivosti. Ich lásku nezakalila ani mnohoročná Jánova nemoc. Totiž už 27 rokov je ochrnutý, ale vďaka intenzívnej liečbe a veľkej starostlivosti manželky a dcéry Margity môže samostatne chodiť, ba zájde aj na sv. omšu do kostola.

V mene Miestnej skupiny Spolku Slovákov vo Fridmane prajeme manželom Pavlíkovcom veľa zdravia, spokojnosti a dlhého šťastného spolužitia v kruhu rodiny.

JÁN BRINČKA

Jubilanti Agneša a Andrej Pavlíkovci

SLOVENSKÁ SKUPINA NA SPIŠI

V rámci propagácie modernej slovenskej hudobnej scény v krajanskom prostredí sme mohli v stredu 12. novembra t. r. v Kultúrnom dome v Krempachoch obdivovať vystúpenie slovenskej hudobno-tanečnej skupiny *CLIS* zo Senice. Ani nie div, že hľadisko bolo plné divákov, ktorí s napäťom očakávali začiatok vystúpenia. Najskôr však prítomných privítal podpredseda ÚV SSP Dominik Surma a odovzdal slovo generálnej konzulke SR v Krakove Jane Burianovej, ktorá bola v tento príjemný podvečer spolu s nami. J. Burianová povedala o. i. – *Veľmi sa teším, že som sa dostala medzi vás a dúfam, že sa vám vystúpenie bude páčiť. Konzulát sa bude snažiť, aby v budúcnosti bolo viac tohto typu podujatí práve pre vás, deti a mládež. Je to taký malý darček pre vás. Doniesla som vám aj niektoré slovenské časopisy, ktoré vám dajú vaši učitelia v škole...*

Len čo sa na javisku objavili prvé tanečnice, deti, mládež, ale aj dospelí ich privítali ováčiami a so záujmom začali sledovať tanečné kroky a spev. Vyše hodinu trvajúce vystúpenie uchvátilo divákov vysokou úrovňou, kostýmami, ktoré tanečníčky niekoľkokrát menili, ako aj repertoárom spievanych piesní. Každá prestávka na scéne bola pre divákov príležitosťou, aby vrelým potleskom odmenili účinkujúcich. Skupina predvedla nielen skvelý výkon, ale vytvorila aj milú atmosféru Vianoc, ktoré sa k nám opäť blížia, a to o. i. peknou pesničkou o Vianociach. Dospelým sa snáď najviac páčila pesnička o mačičke. Skupina Clis pripravila pre divákov aj súťaž, v ktorej mali deti uhádnuť interpretov spievanych skladieb. Výherkyňou pekného plagátu skupiny Clis sa stala Viola Kolodejová z Novej Belej. Po skončení vystúpenia publikum odmenilo účinkujúcich búrlivým potleskom. Na záver D. Surma podčakoval skupine za krásny večer v ich spoločnosti a odovzdal ich vedúcej kalendár Života na nasledujúci rok a kalendár propagujúci obec Krempachy.

Z histórie skupiny Clis

Skupina vznikla v roku 1990 na Umeleckej základnej škole v Senici. Najskôr mala názov Clip, ale neskôr sa premenovala na Clis, pričom písmeno s označuje názov mesta Senice.

Záber z vystúpenia skupiny Clis

Spočiatku základňu tvorilo dvanásť členov. Odvtedy sa počet členov viacnásobne zvýšil a dnes je to skupina majúca 80 ľudí. Sú to žiaci vo veku 4 -17 rokov, ktorí pôsobia v dvoch mestách, Senici a Galante pri umelecko-kultúrnej agentúre Panoramá.

Ich vedúcou je Iveta Baloghová. Skupina Clis získala už mnohé ocenenia doma a v zahraničí. Napr. získali titul Majstra Slovenska a Majstra sveta v diskotékovanom tanci duo v roku 1998 atď.

Od roku 1999 sa skupina sústredila najmä na predvádzanie dlhších komerčných programov, ktorých sa zúčastňujú všetci členovia skupiny. Clis sa pravidelne zúčastňuje na dvoch podujatiach - a to na celoslovenskom festivale TOP-DANCING v Topoľčanoch a na Medzinárodnom festivale piesní a tanca v Konine v Poľsku.

Poznamenajme ešte, že v októbri t. r. mal premiéru ich prvý detský muzikál *Po poslednom zvonení...*, ktorým začali svoje turné po Slovensku a Poľsku. Štyri jedenásťročné dievčatá sa osemnásť mesiacov pravidelné pripravovali na vydanie debutovej CD platne nazvanej *Každý okamih*. Vyšla v náklade 2000 kusov. A práve pesničky, ktoré krempašské publikum počúvalo, pochádzali z tejto CD platne.

Vystúpenie v Krempachoch bolo prvé v niekoľkodňovom programe pobytu skupiny v Poľsku. Zo Spiša sa pobrala do Póltuska a nakoniec do Varšavy, kde mala vystupovať aj na pôde Slovenského inštitútu. My prajeme celej skupine veľa úspechov a zároveň dúfame, že ešte niekedy prídu medzi nás.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO Z ORAVY

Začala sa zima a s ňou, žiaľ, pribudli na Orave krádeže dreva, ktoré naposledy zaregistrovali o.i. v Hornej Zubrici a Veľkej Lipnici. Zasa v Jablonke policajti zadržali zlodeja bicykla a v Malej Lipnici zlodeja, ktorý ukradol peňaženku s 200 zlotými a osobnými dokladmi.

* * *

Ponuku agroturistických hospodárstiev využívajú turisti aj v zimnej sezóne. Nie jej ináč ani v Malej Lipnici u Anny Vojtušákovej (na snímke), ktorá sa už niekoľko rokov zaoberá agroturistikou a dobre si počína.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PREČO SÚ ZVIERATÁ AGRESÍVNE?

Blížia sa najkrajšie sviatky roka - Vianoce, kedy sa snažíme byť k sebe milí, obdarúvame sa navzájom darčekmi, ozdobujeme, skrášľujeme a čistíme svoje príbytky, veriaci v slávnostnej nálade čakajú na príchod Spasiteľa - Ježiša Krista. S týmto neobvyklým časom sa spája množstvo ľudových povier, tradičí a obyčajov, ktoré sa, hlavne v obciach, snažia kultivovali aj folklórne súbory. Ako vieme, jedna zo starodávnych povier napr. hovorí, že na Štvrtok večer o polnoci možno počuť, ako zvieratá rozprávajú ľudským hlasom. Dnes však nebudeme rozoberať, čo si niektoré z nich v ten čarowný večer hovoria, ale sa zameriame na to, prečo sa naši štvornohí „miláčikovia“ niekedy správajú k nám, k ľuďom, nepriateľsky.

Na úvod treba povedať, že agresiu zvierat najčastejšie provokuje ľudská nerozvážnosť, hoci býva aj ináč. Musíme totiž vedieť, že všetky zvieratá, malé a väčšie, útočia hlavne vo vlastnej obrane. Žiaľ, neraz sa stáva, že podobne ako ľudia, zle oceňujú vlastné ohrozenie. Na príklady ohrozenia ľudí domácimi zvieratami sme sa však samozrejme nepýtali ich, ale niekoľkých ich majiteľov na Orave.

- *Bolo to vo štvrtok 24. marca 1938, - spomína 81-ročný Vendelín Grapa z Povylka. - Na ten deň v živote nezabudnem. Mal som vtedy 16 rokov a spolu so starším bratom Karolom sme priahali koňa do voza. Mali sme sa vybrať na jarnú orbu, keď sa zrazu kôň, dovtedy mimoriadne spokojný, z ničohoň vzoprel a kopol ma do hlavy.*

Vendelín sa ako podťať zvalil na zem, zaliala ho krv a vystrašený brat, ktorý si spočiatku neuvedomoval, čo sa stalo, pobeboval bezradne okolo neho. Nakoniec ho spolu s otcom Dominikom zobraли do izby a po-

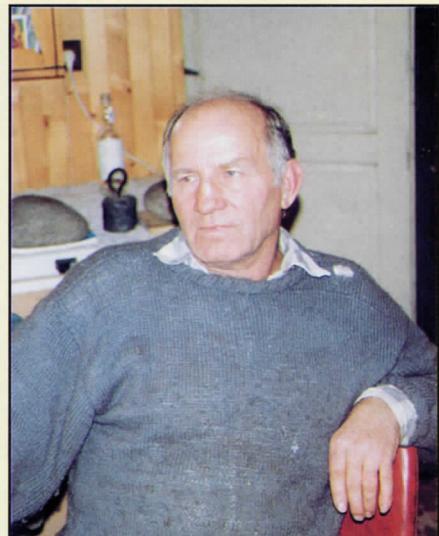
ložili na posteľ. - *Po obviazaní hlbokej rany, - pokračuje Vendelín, - ma rodičia zaviezli do nemocnice v Novom Targu, kde som strávil 17 dní. Hoci moje zranenie bolo vážne, nakoniec som sa akosi vystrábil. Rodičia však potom museli predať kravu, aby mohli zaplatiť troyu môjho pobytu v nemocnici - po 4 zlatky za deň. Neskor predali aj koňa, ktorý ma takto dokaličil. Na dôkaz mi ukázal veľkú jazvu na hlave.*

Nevysvetliteľných prípadov útokov domácich zvierat som však v tejto obci našiel viacej. - *Mali sme kedysi kravu, veľmi dobrú dojku, - hovorí Eduard Prilinský, - ktorá sa však nedala podojiť nikomu okrem mňa. Spočiatku som si nevedel vysvetliť, prečo ženu počas dojenia kope, snaží sa ju dokonca po-klať rohami, skrátka chová sa pri nej veľmi agresívne. Myslel som si, že sa po čase situácia zmení, takže som tomu nevenoval väčšiu pozornosť. Keď však došlo k tomu, že počas dojenia krava kopla manželku tak silne, že odletela na niekoľko metrov a poriadne sa doudierala, nezostalo nám nič iné, len milú rohaňu predať. Hoci sme mali predtým i potom viacej kráv, podobná situácia sa už nezopakovala ...*

Rovnako nebezpečné sú neraz aj menšie zvieratá, napríklad psy, o ktorých sa predsa hovorí, že sú najlepšími priateľmi človeka.

- *Bolo to v polovici marca, - hovorí staršia paní z Dolnej Zubrice, - keď sme sa s manželom zobudili na vrchanie a štekanie, ozývajúce sa zo dvora. Čo to môže byť, pomysela som si, veďmy nemáme psa. Keď sme po chvíli vybehli von, zistili sme, že dva psy, z toho jeden veľký nemecký ovčiak, zúrivo trhajú naše ovce. Keďže obe zvieratá boli úplne rozbesnené, spočiatku nás ani nezbadali, ba nereagovali ani na náš krik. Keď po hodnej chvíli psy ušli, zanechali po sebe spustošenie - šest oviec ležalo s roztrhanými hrdlami a ostatné hlasno blačali a triasli sa od strachu.*

Neskôr privolaná polícia iba konštatovala výšku škôd, ktoré, ako sa neskôr ukázalo, spôsobili túlavé psy, spísala zápisnicu a na tom sa všetko skončilo. Poistovňa dodnes majiteľom oviec neuhradila škody, keďže sa nezistilo, komu psy patria. Neskôr sice člen tunajšieho polovnícke-ho krúžku jedného túlavého vlčiaka za-

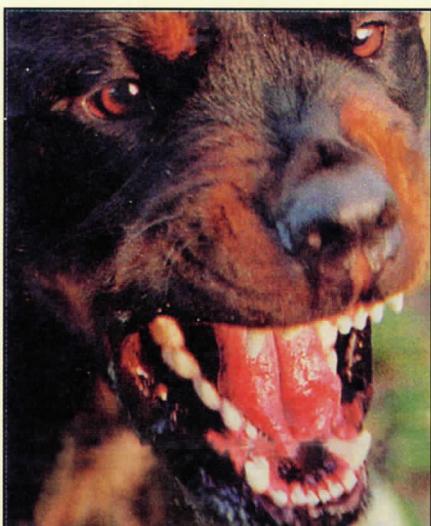
Krajan Eduard Prilinský

strelil, ale hrozbu neodstránil. Ako som sa totiž dozvedel, takýchto túlavých psov je v obci viacej. Napr. nedávno sa stalo, že pes napadol a pohryzol zdravotnú sestru, ktorá s kolegynou čakala na autobusovej zastávke. Mala šťastie, že sa hned po príchode do práce v nemocnici v Novom Targu dala ošetriť, takže niž väčnejšie sa jej nestalo. Veľa strachu však cestou do a zo školy majú školopovinné deti, hlavne tie menšie, ktoré niekoľkokrát pohryzli túlavé psy. Treba s tým konečne niečo urobiť.

Na potvrdenie týchto slov som zašiel do ZŠ, kde som sa porozprával so žiakmi 2. triedy. Niektorí sa ochotne rozhovorili na túto tému: - *Mňa pohryzol do nohy, - hovorí dievčinka, - malý, krivajúci psík, ktorý sa potuloval po dedine. Veľmi som plakala a utekala som domov. Neskôr psa sice chytili a zabili, ale ja som musela ísť do nemocnice, kde som dostala sériu nepríjemných injekcií. Naštastie pes neboli besný.*

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Takéto zubiská dokážu nahnať strach

Moriaky, zdá sa, trochu nadurdené

Sv. omšu celebroujú kňazi J. Bednarčík a J. Wieczorek

Koncom každého kalendárneho roka sa tradične uskutočňuje stretnutie redakcie so svojimi spolupracovníkmi i dopisovateľmi a aktívom MS. Redakcia si chce totiž vypočuť názory a pripomienky spolupracovníkov týkajúce sa časopisu, čo je veľmi užitočné v jej práci. V našom spoľnom záujme je predsa, aby časopis bol čoraz lepší po obsahovej i grafickej stránke.

Tohtoročná Porada Života sa uskutočnila 9 novembra v Kultúrnom dome v Krempachoch. Kým sa však začala, všetci účastníci sa stretli v kostole sv. Martina na slovenskej svätej omši, ktorú celebroval kňaz, nedecký kaplán, Jozef Bednarčík spolu s krempašským farárom Jackom Wieczorkom. Po skončení bohoslužby sa krajania premiestnili do nedalekého kultúrneho domu, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku v Krempachoch privítal jej predseda Ján Petrášek.

Porady sa zúčastnilo okolo 80 krajanov z oravských a spišských miestnych skupín Spolku. Medzi nimi boli aj podpredsedovia ÚV SSP Dominik Surma, František Harkabuz, predsedovia obvodných výborov na Spiši a Orave František Mlynarčík a Genovéva Prilinská, čestný predsedca SSP Ján Molitoris, čestný predsedca OV na Spiši František Kurnát, kňaz Jozef Bednarčík, predsedovia miestnych skupín a ďalší.

Tematika porady, ktorú viedol podpredseda ÚV SSP a šéfredaktor Života Ján Špernoga, bola dosť obšírna. Týkala sa nielen otázok spojených so zabezpečením predplatiteľov na

J. Brinčka preberá odmenu za víťazstvo v súťaži o Zlaté pero

Šéfredaktor J. Špernoga otvára poradu

PORADA ŽIVOTA '2003

nasledujúci rok, ale aj iných problémov, s ktorými sa borí naša komunita. Najskôr sa však J. Špernoga podčkoval krajanom za ich úsilie pri zbieraní predplatného a roznášaní Života a oboznámil prítomných s výsledkami súťaže v zbieraní predplatného na tento rok. Podobne, ako v predchádzajúcich rokoch, aj tento rok bola vyhodnotená súťaž o Zlaté pero, ktorá je pre krajanov podnetom, aby sa stali pravidelnými dopisovateľmi nášho časopisu. Prvé miesto získal opäť kraján Ján Brinčka z Fridmana, ktorý sa vo svojich článkoch snažil priblížiť minulosť svojej obce a jej okolia. Nikdy však nezabúdal ani na písanie o súčasných dianí vo svojej rodnej obci. Druhé miesto obsadił kňaz Jozef Bednarčík, nedecký kaplán, ktorý píše o náboženských, ale aj obecných nedeckých udalostiach.

Podobne ako minulý rok, aj tentoraz najviac Životov predplatili krajania z Krempách (208 čísel), pred Novou Belou (150) a Jurgovom (120). Žiaľ počet odberateľov nášho časopisu klesá, aj keď minimálne. V niektorých miestnych skupinách sa sice počet zvýšil, no v niektorých zasa klesol. Aj keď sme dúfali, že k rastu predplatiteľov Života prispeje krásny kalendár, nestalo sa tak. Samozrejme, niekde kalendár naozaj pritiahol nových predplatiteľov, ale len v niektorých prípadoch. Tento rok sa cena Života nebude zvyšovať, čo je určite potešiteľné pre našich

Krajania z Kacvína, Fridmana a ďalší...

Účastníci minútou tichra uctili pamiatku zosnulých krajanov

čitateľov a predplatiteľov. Najaktívnejším účastníkom súťaže odovzdala redakcia nevelké finančné odmeny.

Pri plánovaní budúceho nákladu Života sa diskutovalo aj o probléme doručovania našho časopisu. Išlo najmä o zahraničné zásielky, ktoré podľa krajanov putujú k odberateľovi príliš dlho. Táto otázka bola už vyzdvihnutá aj na predošej porade. Krajan F. Pleva z Fridmana navrhhol, aby využívať služby leteckej pošty, čo by určite skrátilo cestu zásielky. J. Špernoga povedal, že: - *Letecká pošta by bola priateľná len vtedy, keď nebude drahšia. My z našej strany robíme zatiaľ všetko, aby Život bol odoslaný hned po vytlačení. Máme potvrdenie z pošty, kedy sme Život poslali, ale nemáme možnosť zistiť, kde dochádza k oneskorieniu – v Poľsku, či v zahraničí.*

Po prerokovaní základných otázok týkajúcich sa Života, sa začala diskusia, ktorá trvala vyše dve hodiny. Krajania sa zaoberali hlavne problémami slovenských bohoslužieb a vyučovania slovenského jazyka na školách. Na Spiši sa tento predmet vyučuje na viacerých základných školách a na troch gymnáziach, kým na Orave len na lýceu a gymnáziu v Jablonke. Tento rok sa krajania v Hornej Zubrici sice snažili obnoviť vyučovanie slovenčiny na základnej škole č. 1, ale nevyšlo to. Ako hovorila krajanka V. Bogaczová: – *Je veľmi dôležité, aby naše deti mali možnosť učiť sa slovenčinu, lebo bez poznania jazyka bude zanikať aj národné povedomie. Snažili sme sa, aby sa od septembra t. r. u nás vyučovala slovenčina. Mali sme aj*

Krajania z Oravy a Spiša za jedným stolom

sedem detí, ale boli z dvoch základných škôl, čo je vraj prekážkou. Dúfali sme, že aj ÚV Spolku nám v tom snaženie pomôže, ale nestalo sa tak. Budeme sa usilovať, aby od budúceho školského roka vyučovanie slovenčiny bolo predsa len možné. Dúfajme, že sa to krajanom na Orave podarí a už na budúcej porade si budeme môcť povedať, že sa slab stal skutočnosťou.

Krajan Ján Molitoris zase vyzval krajanov z Lápš, Lapšanky, Tribša a Nedece, aby posielali svoje deti na slovenčinu v nižnolapšanskom gymnáziu. – *Krajania, apelujem na vás, aby sa naše miestne skupiny podujali utvoriť slovenské triedy na vašich školách. Povedzte svojim synom a dcérám, aby svoje deti zapísali do slovenských tried. Je to malickej krok, ale veľmi potrebný k tomu, aby na našich školách slovenčina nezanikla.*

Krajan Brinčka podčakoval za odmenu a zároveň podčiarkol: – *Naše korene na Spiši sú z juhu, sme Slováci. Nezabúdajte na svoj pôvod a vstupujte do svojím deťom a vnukom.*

Veľa sa hovorilo aj o otázke zájazdu krajanov na Slovensko. Krajan J. Molitoris ako prvý vyzdvihol túto tému a navrhhol, aby ÚV Spolku zorganizoval pre krajanov výlet na Slovensko a to ešte v tomto roku. Šlo by o dvojdňový zájazd a v jeho programe by mala byť aj Rajecká Lesná, kde sa nachádza...

DOKONČENIE NA STR. 25

Počas diskusie, pri slove Š. Karlák z Jablonky

Krajanky zo Spiša

Doručili mi ju na Silvestra popoludní. Bol to vlastne oneskorený vianočný darček mojej prateky, ktorú som v živote ešte nevidel. Musím sa otvorené priznať, že to nebolo pre mňa nijaké milé prekvapenie, skôr naopak. Pretože hus – o ktorú tu práve šlo, vôbec nezodpovedala mojim predstavám o tradičnom mäse. A tobôž, keď toto mäso zo záhadných príčin ešte žilo. Možno, že teta vychádzala z veľmi správnej logiky, že živá hus je dlhšie čerstva než zabitá. Nemohla, pravda, predpokladať, že mi s ňou spôsobí veľa neprijemných chvíľ. Totiž najdôležitejším predpokladom, aby sa z tejto husi stala husacina, bolo dostať ju na druhý svet. O spôsobe, ako to urobiť, som nemal ani najmenšiu predstavu. Nehovoriac o tom, že mi bol pohľad na krv neznesiteľný. Na druhej strane však vôbec neprichádzalo do úvahy, že by som sa mal celé dni deliť o svoju izbu so živou husou.

Začal som uvažovať, až som prišiel k záveru: hus treba bezpodmienečne odstrániť. Najjednoduchšie by bolo zaniest ju mäsiarovi. Ale mäsiar má už dnes pochopiteľne, zatvorené. Uvažoval som ďalej. V dome okrem dvoch slobodných mládencov, ktorých som dobre poznal, býval už len profesor – chirurg.

To je ono, to by bolo riešenie! Chirurg má predsa do činenia nielen s krvou, ale aj s nožom.

Vyšiel som teda na druhé poschodie. Zazvonil som. Prišiel mi otvoriť sám pánsky profesor. Najprv som mu v rýchlosťi zaželal príjemný silvestrovský večer a potom som predostrel svoju skrúšenú žiadosť. Pán profesor ma počúval a jeho ohromenie očividne rástlo, až prešlo do zreteľného rozhorčenia.

„Keď som dobre rozumel,“ povedal, voláte mňa, univerzitného profesora, známeho chirurga, aby som vám zabil hus?! Takáto nehoráznosť sa mi ešte v živote nestala! Volat' ma kvôli husi!“

„Ja som len mysel,“ snažil som sa veľmi skromne vysvetliť, ja som si mysel...“

„Kvôli husi!“ vyrazil znova zo seba rozčúlene profesor chirurgie a zalapal po vzduchu.

„Prijemné sviatky“, zamrmial som a pratal som sa preč. Zastavil som sa na prvom poschodi pred dvermi pána Strohbacha a Brockmeyera. Dúfal som, že u nich nájdem porozumenie a pomoc. A nemýlil som sa. Ochotne šli so mnou.

Pri drevnej klietke s husou uprostred mojej izby sme sa začali raditi.

„No“, povedal pánsky Strohbach, „to je celkom jednoduché. Máte tu niekde sekru?“

Prikývol som a odišiel som požiadane náradie. Pán Strohbach vzal sekru do rúk, poťažkal ju a povedal:

„Dobrá. No a ňou treba odtiať husi hlavu. Vidíte, celkom jednoduchá vec.“

„Ale, prosím vás, nie tu!“ protestoval som rozhodne. Môj koberec... pochopte predsa...“

„Ale hej,“ s porozumením súhlasil pánsky Strohbach. „Urobte to radšej v pivnici!“

„Ja,“ spýtal som sa nechápavo. „Ako

„Ach,“ povedal pánsky Strohbach ironicky, „myslíte si, že to by sme ju ešte dnes videli padnúť od hladu?“ Obávam sa, že by sme na to mohli čakať do Veľkej noci, nehľadiac na to, že by z nej zostala len úbohá kostrička. To teda nie, páni! Potom som skôr za to, aby sme ju utopili.“

„Hm,“ povedal som prekvapene. „To nie je zlá myšlienka. Mohlo by sa to urobiť vedľa v parku v jazere. Ale čo, ak vie plávať?“

„Prečo v parku?“ čudoval sa pánsky Strohbach. „Urobíme to oveľa jednoduchšie. Napustíme v kúpelni do vane vodu a budeme ju držať pod hladinou dotiaľ, kým bude javiť známky života.“

„To je skvelé,“ zvolali sme nadšene a okamžite sme začali realizovať túto geniálnu myšlienku.

Kým som napúšťal vodu do vane, moji dvažia známi vybrali spoľočnými silami hus z klietky a priniesli ju do kúpelne. Až potiaľ prebiehalo všetko hladko, ako sme predpokladali.

Čo sa však udialo potom, to už nemalo nič spoločné s našimi predstavami. Keď sme ponorili dobre zviazanú (spoľa našej mienky) hus do vane, voda sa mohutne zdvihla a akoby desiatimi fontánami chrlila na všetky strany. Všetci traja premočení do nitky sme bleškurých opúšťali bojové pole. Vo dverách sme sa zrazili s ďalšou osobou a keď sme si poutierali tvár, najmä oči, zistili sme, že máme česť s veľmi milým, šarmantným stvorením, v danej situácii však nie veľmi vítaným.

„Moja snúbenica,“ oznámil som. Obaja premoknutí muži sa uklonili.

„Mohol by si mi vysvetliť, čo sa tu deje?“ obrátila sa na mňa. Vysvetľoval som, ako mi to moje momentálne možnosti dovoľovali. Snúbenica ma mlčky vypočula a celkom stručne povedala:

„Nôž!“ Priniesol som ho. Vyzliekla si kabát, vyhrnula rukávy na šatách a vyhlásila: „Nechajte ma teraz samu!“

„Preboha!“ zvolal som zúfalo. „Snád nechceš...“

A už bola v kúpelni. Pozreli sme sa vyľakane na seba.

„To je jasná samovražda,“ skonštatoval pánsky Strohbach. „Pri takejto divej husi!“

Načúvali sme s tlčúcim srdcom. Vtom sa otvorili dvere a objavila sa v nich moja snúbenica. V ľavej ruke nôž, v pravej zabitá hus. Pozrela sa na pána Strohbacha, pána Brockmeyera a napokon na mňa. S pohľadom, v ktorom netajila pohrdanie, odišla do kuchyne.

ROLF PESTER SILVESTROVSKÁ HUS

HORČIČNÉ ZRNKO...

**14.12.2003, 3. adventná nedela,
Lk 3, 10-18**

Pri rieke Jordán v Palestíne pripravoval Ján príchod Krista. Hovoril o láske, ktorá je ľuďom vždy veľmi potrebná. Bola potrebná vtedy a je potrebná aj dnes. Ján učil, že opravdivá láska si vôbec nevyžaduje výnimocné činy. Totiž takto sa nám niekedy zdá, keď sa pozeraeme napr. na niekoho, kto robí mimořiadne veľa pre chudobných, chorých či bezdomovcov. A zatiaľ vôkol nás je široké pole pôsobnosti. Spomínam si, keď sme kedysi ako malí miništanti chodili k osamelej starence a narúbali sme jej dreva na kúrenie. Bola veľmi šťastná, že k nej niekto chodí. Tešila sa nielen preto, že mala pripravené drevo, ale aj preto, že sa našiel niekto, kto sa s ňou porozprával, prejavil o ňo záujem a dal jej aspoň trochu lásky. Netreba tak veľa, možno stačí úsmev, jedno priateľské slovo... Blížia sa predsa najkrajšie sviatky v roku.

**21.12.2003, 4. adventná nedela,
Lk 1, 39-45**

V evanjelii tejto nedele sme počuli veľmi pekný príbeh. Mária sa po svojom stretnutí s anjelom vybrala do Ain Karim k svojej príbuznej Alžbete. Z Nazaretu je to okolo 120 kilometrov. Zaniesla jej Boha pod svojím srdcom. Z tohto stretnutia vyplynula veľká radosť. Alžbeta čakala na tento moment, lebo pod srdcom taktiež nosila Jána, ktorý potom predišiel a ukázal mesiáša. Dve ženy v požehnanom stave ďakujú Bohu za dar života. Dieťa počaté v matkinom lone bolo v tých časoch znamením veľkého Božieho požehnania. Bolo to znamenie veľkých darov, aké Boh dáva rodine. Dnes na mnohých miestach vo svete a u mnohých ľudí takto nie je. Dieťa sa považuje za nepriateľa a mnoho organizácií sa dožaduje beztrestného práva na zabijanie. Stretol som ženu, ktorá zabila svoje dieťa a z tohto dôvodu prezívala strašné chvíle. Každý deň prinášala do kostola k obrazu Panny Márie jednu ružu... Nemohla s radosťou zaspievať a ďakovať za dar života tak ako Mária Velebí duša moja Pána...

**25.12.2003, Slávnosť
narodenia Pána, Lk 2, 15-20**

Opäť sa narodil Mesiáš? Nie. On sa narodil raz ľudským spôsobom pred dvetisíc rokmi. Poľský básnik píše: - Veríš, že sa Kristus narodil v betlehemskej jasliach? – lenže beda ti, keď sa nenarodil v tebe. Treba zburátať múry a ploty, ktoré blokujú prístup Ježišovej milosti do našich sŕdc. Treba zničiť staré

návyky a uvoľniť cestu do srdca jeho láske. Od tohto Božieho narodenia sa v tebe môže vela zmeniť. Dnes sa Ježiš môže rodí každý deň. Dal nám takúto možnosť. Keď je v našom srdci láska, vtedy je vždy Božie narodenie.

**26.12.2003, Spomienka
na sv. Štefana, prvého mučeníka,
Mt 10, 17-22**

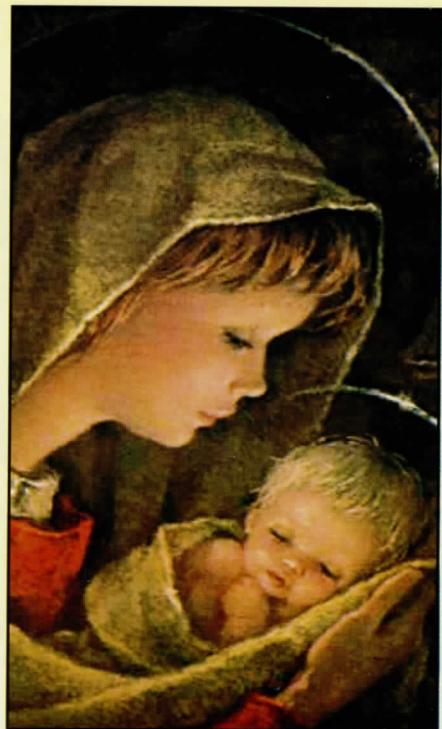
Sv. Štefan prvý odvážne povedal áno Kristovi. Odovzdal život za možnosť byť učeníkom Pána. Kedže bol podľa starovekej tradície prvým mučeníkom, spomíname ho hneď po Vianociach. Jeho smrť opisujú v Skutkách apoštolov 6, 8-10, 7, 54-60. Stojí za to prečítať si doma v pokoji, ako to prebiehalo a kto pri tom bol. Štefan sa nebál vysľať svedectvo. Odvaha a Božia milosť sa stretli v jeho osobe. – *Krv mučeníkov bola semenom kresťanov* – takto hovorili prví kresťania. Hoci boli zabíjaní, stále ich pribúdalo. Bolo to znamenie, že cirkev žije! Tak je aj dnes, na mnohých miestach vo svete sú noví „Štefanovia“, najmä v misijných krajinách, v ktorých hrdinsky preliata krv volá po nových vyznávačoch. Ježiš povedal: - *Ktokoľvek sa ku mne prizná pred ľuďmi, k tomu sa i ja priznám pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach.*

**28.12.2003, Nedela svätej rodiny,
Ježiša, Márie a Jozefa,
Lk 2, 41-52**

V mnohých farnostach sa dnes zaužíval pekný zvyk: k oltáru prichádzajú jubilanti, ktorí prežili 25 alebo 50 rokov v manželskom zväzku. Práve tam obnovujú slovo, ktoré si dali a ktoré dali Bohu. Manželská prísaha je mocný základ, ktorý umožňuje prežiť v manželstve aj najťažšie chvíle, aké sa neraz vyskytnú. Na farskom úrade často stretávam mladých ľudí, ktorí žijú spolu bez sobáša. Na otázku, prečo svoj život neopreli o Boha, často nevedia odpovedať. Občas vysvetlujú, že náklady na svadbu sú príliš veľké a oni nemajú peniaze. Vari prichádza takáto nová móda alebo je do výsledok malej viery, v súvislosti s čím neprikladajú význam tejto sviatosti? Ježiš, Mária a Jozef tvorili šťastnú, aj keď veľmi chudobnú rodinu. Keď sa dnes pozeraeme na jubilantov pred oltármu našich farností, uvedomujeme si, akú veľkú milosť vytrvalosti vo vernosti dáva Boh vo sviatosti manželstva. Treba s ním len spolupracovať.

**1.1.2004, Nový rok, sviatok Panny
Márie Bohorodičky,
Lk 2, 16-21**

Nevieme, čo nám nový rok prinesie. Keď sa končí starý, ľudia často hovoria „kiežby sa skončil čo najskôr“. Pre mnohých bol dobrý,

ale mnohí prežívali možno fažké chvíle. Prvý deň nového roka obetujeme Panne Márii. Ved v jednej peknej piesni sa hovorí: - *Ešte nikto nepočul, aby opustila kohokoľvek, kto sa k nej utiekal a ju o prímluvu prosí...* Panna Mária, vypros u Boha, aby tento nový rok bol pre nás obdobím, kedy nezabudneme, načo žijeme a aké je naše poslanie, čo dobré máme urobiť pre iných. Všetkým čitateľom prajem, aby sa v tomto roku ešte viac priblížili k Bohu, ktorý je láskou.

**4.1.2004, 2. nedela
vo vianočnom období, J 1, 1-18**

Dnes čítame fažký, ale veľmi pekný úryvok evanjelia. Sv. Jána evanjelistu, autora celého evanjelia, nazývajú teológom. Prináša dôkladný výklad o pôvode Božieho syna. Hovorí, že Slovo, druhá osoba Trojice, existujúce od „vždy“, znamená začiatok a prameň existencie všetkého, v tom každého z nás. V rozhovoroch s mladými študentmi sa neraz stretávam s fažkými otázkami o zmysel nášho života a zápasu so skutočnosťou, v ktorej žijeme. Odpovedou na všetky také otázky je sám fakt, že Ježiš prijal pozemské telo človeka. Ako veľmi vzdialenosť od nás by bol Boh, keby nebolo betlehemskej noci. Aký vzdialenosť by bol Boh, keby nebolo jeho utrpenia a normálneho ľudského života. Mohli by sme Bohu výčítať, že nevie, čo je to žiť, trpieť, zomierať, tešiť sa, byť hladným a smädným. Keby zostal iba Slovom, ktoré bolo na počiatku, bol by vzdialenosť a nepochopiteľným Bohom. Tešme sa teda radosťou vianočných sviatkov, lebo skrže Ježiša, človeka z krvi a kostí, máme bližšie k nebu.

Kňaz PAVOL KUBANI

Prečo sú zvieratá...

Dokončenie zo str. 19

Svoje „príbehy“ so psami má aj poštár v Dolnej Zubrici, ktorý mi o.i. povedal: - Poštu roznášam len od januára, ale už dvakrát ma pohryzli psy. Naposledy to bolo v polovici septembra. Pozrite sa, - povedal a vyhrnul si nohavicu, - na nohe mi zostali stopy po psích zuboch. Taký je však, hoci neviem prečo, osud väčšiny poštárov.

Moja ďalšia cesta ma zaviedla do Jablonky, kde som sa zastavil u zverolekára MVDr. Jana Kowala, ktorý mi o zvieratách a ich agresivite o.i. povedal: - Liečeniu a kontrole zvierat sa venujem už mnoho rokov, preto s ich chovaním, teda aj agresivitou, mám hodne skúseností. Kedysi sme často chodili ku gazdom, ktorí chovali kone. Napr. jeden z nich mal takého, ktorý ani za svet nechcel tahať voz, na ktorom bol naložený náklad (napr. seno), presahujúci bočnice. Keď však gazda naložil na voz čosi ešte ľahšie, čo nevyčnievalo poza bočnice, kôň tahał, že sa skoro potrhal.

Dozvedel som sa tiež, že charakter aj toho najdivšieho zvierafa, či už ide o psa, koňa alebo kravu, možno zmeniť správnou a trpežlivou výchovou. - Je samozrejme lepšie, - pokračuje J. Kowal, - mať zvieráta odmalička, kedže staršie je ľahšie niečomu naučiť. Ne-

treba sa však vzdávať. Mohol by som uviesť veľa príkladov na to, že trpežliví gazdovia vedia skrobit a vychovať aj najdivšieho koňa, či najagresívnejšieho psa. Keď napr. chodievan očkovať psov hned' vidím, ako sa ktorý chová. Jeden je nespokojný, iný vrčí a chce hrýzť, ďalší je však spokojný, hoci vie, že ho nečaká nič príjemné. Všetko záleží od výchovy, akú zvieráta dostalo od svojho majiteľa. So zaujímavým, veľmi ľudským vzťahom k domácim zvieratám som sa kedysi stretol v Oravke, kde mníšky viedli hospodárstvo. Kedže sa rozprávali so sviňami, kravami a inými zvieratami, tie boli nielen mimoriadne spokojné, ale aj lepšie priberali a menej chorlaveli.

Samostatnou kapitolou je agresívne správanie sa psov voči poštárom. Podľa J. Kowala to súvisí s tým, že poštár pri roznášaní listov a iných zásielok prenáša na svojom odevu aj pach ľudí i domácich zvierat. Pes, ktorý má mimoriadne citlivý nos, tento pach samozrejme okamžite zvetri a v prirodzenej snahe chrániť si svoje územie, útočí na jeho nositeľa, čiže na biedného poštára. Spomieniem este príklad dvoch agresívnych psov v Jablonke, ktoré majiteľ nedostatočne kŕmili, nestaral sa o ne, takže psy pobehovali volne a ohrozovali ľudí i zvieratá. Keď nepomohla ani intervencia policie a majiteľ nechcel svoje psy dobrovoľne odo-

vzdať (má na to právo), gminný úrad nako-niecy psy odkúpil a dnes strážia akýsi sklad v Chyžnom, sú dobre kŕmené a ošetrované, takže problém sa napokon vyriešil. J. Kowal sa neraz stretával i s agresivitou býkov a kráv. - Stávalo sa, - hovoril, - že počas výkupu zvierat sme nepokojnému zvierátu museli pichnúť uspokojúcu injekciu, a všetko bolo v poriadku. Podobne bolo so žrebcami.

Mohli by sme uviesť aj ďalšie príklady agresivity zvierat, s ktorou sa ľudia stretávajú. Ide napríklad o bezdôvodné ďobanie a útoky kohútov, husí, či moriakov alebo vrčanie a cerenie zubov suky, keď sa jej zdá, že „ohrozenujeme“ jej potomstvo. Treba však jasne po-vedať, že žiadne zvieráta nezáútočí, keď nie je hladné, ak sa nemusí brániť alebo keď ho niečo nevyprovokuje. Dokonca ani tie najbojovejšie rasy psov bezdôvodne neútočia na ľudí. Všetkému je na vše človek, ktorý ich alebo naučil zaútočiť alebo svojím nezodpovedným chovaním nasmeroval ich útok voči sebe. Bezpodmienečne si však musíme uvedomiť, že mnohé zvieratá majú tzv. zveličené inštinkty. To, čo sa človeku môže zdať pria-teľským chovaním, môžu „chápať“ ako agresiu, ktorá je zameraná proti nim. Teda aj keď máme zvieratá veľmi radi, nemôžeme im, a zvlášť cudzím, bezhranične dôverovať.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

V priebehu novembra sa vo väčšine spišských obcí uskutočnili stretnutia s predstaviteľmi Agentúry modernizácie a reštrukturizácie poľnohospodárstva, ktorí organizovali cyklus školení na tému nášho hospodárenia v podmienkach EÚ a možnostiach získavania príplatkov atď.

***

V spišských knižniciach čoraz častejšie môžeme nájsť regionálny kútik, ktorý informuje návštěvníkov o tradíciiach, kultúre a

dejinách obce a regiónu. Dobre by bolo, keby tieto informácie boli vo viacerých jazykoch. Jeden z takýchto kútikov sa nachádza aj v knižnici v Novej Belej (na snímke).

***

V októbri sa v Kultúrnom dome v Krempech uskutočnil XIV. ročník recitačnej súťaže poézie a prózy v regionálnych nárečiach. Organizátorom bolo Gminé kultúrne stredisko v Novom Targu. Súťaže sa zúčastnili aj žiaci z Novej Belej a Krempech.

***

Krempašskí žiaci by nemali mať problém s opisom a pomenovaním predmetov, ktoré sa používali v minulosti. Na jednej zo školských chodieb ZŠ je bohatá expozícia vztahujúca sa na minulosť obce a jednotlivé remeslá. Nástenka je v spišskom nárečí a môžu si ju pozrieť aj dospelí občania.

***

Naši najmenší krajania túžobné očaká-

vali, čo im prinesie Mikuláš. Ako mi prezradila Dominika Pacigová z Krempech, Mikuláš na ňu nezabudol a doniesol jej veľa darčekov. Najviac radosti jej urobil walkman (na snímke), s ktorým sa takmer celý deň nerozchádzala. Dúfame, že aj iné deti sú spokojné s darčekmi, ktoré dostali.

Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO Z ORAVY

V Hornej Zubrici došlo k požiaru domu, ktorý sa zapálil od iskry vyletujúcej z komína. Červený kohút zničil drevenú časť budov a strechu, čím spôsobil, napriek rýchlemu zásahu požiarnikov, škodu za 100 tisíc zlôtich.

* * *

11. novembra oslavuje Poľsko štátny sviatok - Deň nezávislosti. V ten deň sa konali v mnohých mestách a obciach rôzne slávnostné podujatia, akadémie, kladenie vencov na pamätných miestach a pod. V Jablonke sa oslavky, spojené s kultúrno-spoločenským podujatím, konali v aule Združenia škôl hrdinov Westerplatte.

* * *

Občania Veľkej Lipnice vyplňovali nedávno anketu gminného úradu, v ktorej odpovedali na dve otázky: či chcú, aby ich obec začala výstavbu vodovodu a či súhlasia s čiastočnou úhradou jej nákladov. Ak sa väčšina ľudí vyjadri kladne, bude mať Veľká Lipnica veľký vodovod pre celú obec, v opačnom prípade vznikne niekoľko menších vodovodov, ktoré budú napájané z hlbinných studní.

* * *

Kapela folklórneho súboru Skalniok z Hornej Zubrice (na snímke), pravidelne nacvičuje po celý rok, ale najmä v zimných mesiacoch. Jej členmi sú (sprava) Adam Soľava, Jozef Omylák, David Utrata Grzegorz Kidoń, Monika Sowińska a Konrad Sowiński.

* * *

V Jablonke asfaltovali niekoľko ďalších ciest vedúcich k miestnym hospodárstvam (na snímke), o čo občania už dávnejšie žiadali

gminný úrad. Je dobre, že sa tieto práce podarilo skončiť pred príchodom zimy.

* * *

Hubárska sezóna sa začala sice neskoro, ale predsa, takže aj v októbri sa viacerí Oravci vracali z lesa s plnými košíkmi. Neraz však hubár „uloviť“ niečo iné, ako napr. istý občan z Trstenej, ktorý v okolí Kamenného vrchu našiel okolo 500 nábojov, pochádzajúcich z obdobia 2. svetovej vojny.

* * *

Na mnohých poľsko-slovenských hraničných priechodoch, v tom Chyžné-Trstená, či Winiarczykówka-Bobrov sa v posledných mesiacoch tvorili dlhé kolóny slovenských automobilov smerujúcich na trh do Jablonky (na snímke) a Nového Targu. Túto situáciu spôsobilo značné posilnenie kurzu slovenskej koruny v pomere k poľskému zlottedemu (100 SK = ok. 11 ZL), takže Slovákom sa opäť opláca robiť väčšie nákupy.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PORADA ŽIVOTA '2003

Dokončenie zo str. 20-21

...krásny slovenský betlehem. Krajania podporili J. Molitorisa v tejto požiadavke. Nadviazal na túto výpoved aj krajan Krišk z Vyšných Lapš, ktorý o. i. povedal: - *Zájazd na Slovensko je veľmi žiadúci. Nežiadame od ÚV, aby nám celý výlet zaplatil, ale aby nám ho pomohol zorganizovať. Myslím si, že aj Slováci na Slovensku by mali prejavíť väčší záujem a pochopenia pre naše problémy.* J. Šternogá konštatoval, že výlet tento rok nepriehádza do úvahy najmä pre ťažkú finančnú situáciu Spolku.

Krajan B. Knapčík s potešením konštatoval, že napriek mnohým ťažkostiam Spolku, najmä finančným, nás časopis Život je čoraz krajší. Je v ňom veľa informácií, vďaka čomu aj krajania na Sliezsku majú blízko k dianiu našej národnostnej menšiny. Hovoril aj o tom, že na Sliezsku je sice veľa ľudí zo Spiša a Oravy, ale len niektorí sa hlásia k svojmu pôvodu otvorené. Nakoniec vyjadril želanie, aby krajania predsa len nezabudli na svoj pôvod. To boli len niektoré príspevky z diskusie. Hovorilo sa aj o potrebe angažovania mladých ľudí do krajančíkovo hnuta, ktoré v budúcnosti bude spočívať na nich, o potrebe ukončenia Domu slovenskej kultúry v Kacvíne a výstavbe podobného centra na Orave a ďalších záležitostach. Na záver chceme podakovať krajanom za ich obetavú prácu v prospech propagácie Života a želáme im veľa súl a zdravia v ďalšom získavaní predplatiteľov.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ
Foto: PETER KOLLÁRIK

MATICA SLOVENSKÁ

Slovákom celého sveta

Drahá svetová slovenská rodina!

Bližiace sa sviatky Narodenia, ako i prelom rokov 2003 a 2004 poskytujú Matici slovenskej, najstaršej národnej, vedeckej, kultúrnej a spoločenskej ustanovizni Slovákov celého sveta príležitosť, aby sa Vám opäťovne prihovorila a osvedčila vo svojom slovenskom, ľudskom, duchovnom a kultúrnom poslaní.

Slovenská svetová rodina, vyznávajúca v rozhodujúcej miere duchovné, humánne a demokratické hodnoty Európy a sveta mala, a verme, že i bude mať podstatný kultúrny a spoločenský podiel na obohacovaní každého prostredia, kde sa jej jednotlivé vetvy za uplynulých vyše 250 rokov ocitli.

Sviatky Narodenia a nových rokov ju vždy stmeľovali a spájali pre duchovný a kultúrny život, vzájomné porozumenie, toleranciu a osobitný vzťah k Najvyššiemu, k národu a otcovskej vlasti.

SPOMIENKA NA TÝCH, ČO OD NÁS ODIŠLI

Skončil sa mesiac november, kedy sme sa častejšie než inokedy zastavili na našich cintorínoch, najmä keď tam máme niekoho, možno otca, matku a možno aj hroby našich detí. Nielen 1. novembra, ale aj v iných dňoch sme hľadali spojenie s nimi. Ostáva nám len modlitba, rozsvietený kahanček bud' sviečka a živá spomienka na toho, kto ešte pred nedávnom bol s nami, rozprával sa s nami, usmieval sa a možno spolu s nami sníval o lepšom živote v budúnosti.

Dnes chcem zaspomínať najmä na našich učiteľov a katechetov. Už nie sме mladí, roky

Náhrobný pomník býv. belianskeho farára Fr. Móša vo Veľkej Frankovej

nám pribúdajú, lebo čas nestojí na mieste. Aj oni, naši vychovávatelia, nám hovorili, ako sa máme chovať, ako sa správať, aby sme boli dobrími ľuďmi. Dnes, keď si na nich tiško spomíname, život je presne taký, o akom nám oni hovorili. Vždy mali pravdu, hoci sme ich niekedy nepočúvali, lebo sme videli svet inakší, podľa nás krajská a lepší než ten, ktorý nám oni predstavovali.

Aj pán farár, ktorý už dávno zomrel, nám určite nechcel zle. Ale my sme boli nezbedníci a namiesto desatora sme sa učili niečo iné. Vystrájali sme, ba dokázali sme aj pec, ktorú dávno postavili a nebola vždy teplá, zničiť zo zlomyselnosti. A potom aj naši rodičia neuverili p. farárovi, že sme zlí, lebo sme tú pec zničili. A my sme sa dokázali aj vtedy skryť. Až teraz, keď ideme na cintorín a pozérame na hroby našich zosnulých, priznávame, že mali pravdu, že sme ich mali počúvať.

My dnes taktiež vychovávame mládež a neraz si hovoríme, že my sme boli trochu inakší, že sme sa lepšie chovali voči starším, že dnešný svet už taký je a nič ho nezmení – ani my, ktorí sme už čo-to videli, ani televízia, v ktorej vidieť vesa zla, ani knihy, ktoré už nikto nečíta, ani rodičia, ktorí nemajú takmer žiadnen vplyv na deti... Mohli by sme sa spýtať, kto teda alebo čo môže pomôcť? Možnože treba zobrať deti a mládež a spolu s nimi pochodiť po cintoríne a ukázať im tých ľudí, ktorí nás vychovávali, no a porozprávať im, akí sme vtedy boli.

Ondolho prídu Vianoce a budeme sa tešiť, že sme spolu. Možno aj vtedy sa nájdete čas na spomienku na našich blízkych či priateľov. Ved' aj to jedno miesto pri našom štredočernom stole je pre nich, pre ľudovku, ktorého sme mali radi, ktorého sme si cenili a mu dôverovali. (xy)

Prijmite teda, Slováci a Slovenky celého sveta, prejav uznania za Vás neoceniteľný a sotva doceniteľný vklad do nášho spoločného slovenského celosvetového „Betlehema“, kde sa dlhé desaťročia a stáročia rodí mrav, vkus, ochota a obeta za veci národné i duchovné a kde má rozkvet našej perspektívy svoje nevylučiteľné korene.

Prijmite želanie Božieho požehnania k sviatkam i do roku 2004, ktorý Matica slovenská vyhlasuje za Rok slovenského sveta a pripravuje už piaty Matičný svetový festival slovenskej mládeže začiatkom júla nastávajúceho roka na Slovensku, kam už teraz pozýva slovenskú mládež z celého sveta.

Nech Pán žehná všetkým Vašim rodinám, sestrám, bratom, ich partnerom, príbuzným a priateľom všetkých národov žijúcim vo vzájomnej zhode a láske na celom svete, nech žehná Slovensku, Slovákom a všetkým národom, ktoré ich prijali do svojho náručia.

*Jozef Markuš, v.r.
predseda Matice slovenskej
Stanislav Bajanič, v.r.
Riaditeľ Krajanského múzea MS*

ZLATÉ PERO '2003

Viete, kto sa stal držiteľom Zlatého pera za rok 2003? Nie? Nuž vďazom našej tradičnej súťaže o titul najaktívnejšieho dopisovateľa Života a tým aj držiteľom Zlatého pera sa stal opäťovne krajan Ján BRINČKA z Fridmana. Ďalšie ceny získali: kňaz Jozef BEDNARÍK z Nedece, František HARKABUZ z Harkabuza, Bronislav KNAPČÍK z Mikoľowa a Helena RÁKOSNÍKOVÁ z Krakova. Ceny sú vďazom odovzdali na výročnej porade dopisovateľov a spolupracovníkov Života, ktorá sa tento rok konala v Krempachoch.

Laureátom srdečne blahoželáme a už dnes pozývame všetkých dopisovateľov a priaznivcov nášho časopisu na novú súťaž o Zlaté pero '2004.

Redakcia

VEL'VYSLANEC SVEDOMIA '2003

Združenie umelcov pre ľudské práva Art For Amnesty po prvýkrát udelilo cenu „vel'vyslanec svedomia.“ Jej prvým nositeľom sa stal bývalý český prezident Václav Havel, ktorému ocenenie odovzdal 14. novembra t. r. v Dubline írskej nositeľ Nobelovej ceny za literatúru Seamus Heaney a držiteľka filmového Oscara Vanessa Redgraveová. Podľa združenia V. Havel patrí k symbolom éry moderného divadla, politického disidenta a zániku komunistických režimov. Ocenili, že Havel nevyužil svoje práva „staršieho štátnika“ a nezostáva bokom ale sa nadáľe venuje literatúre a bojuje za ľudské práva.

Výraz svedomie nepoužilo združenie v spojení s Havlom po prvýkrát. V dobách kedy sedel vo väzení bývalého socialistického Československa, bol na zozname väzňov svedomia, ktorým sa organizácia snažila pomôcť dostať sa na slobodu. Terajší titul vefvyslanca svedomia, ktorý organizácia udeliла V. Havlovi, je ocenením jeho úlohy, akú zohral a zohráva pri presadzovaní ľudských práv vo svete. (ak)

ŠTIPENDISTI

Medzi 43 najlepšími žiakmi stredných škôl, ktorí prevzali z rúk malopoľskej školskej kurátorky v Krakove E. Lęcznarowiczovej štipendiá premiéra PR, boli aj dve študentky z Jablonky - Monika Kowalczyková z Hornej Zubrice a Anna Pastwová z Veľkej Lipnice. Monika, ktorá sa učí v Technickom lyceu (odbor administratívna a ekonomika), má vynikajúci prospech - priemerne 4,82. - Páčia sa mi najmä exaktné vedy, - povedala Monika, ktorá bude na budúci rok maturovať a chystá sa študovať v Ekonomickej akadémii v Krakove. Anna, ktorá je študentkou 2. ročníka lýcea v Jablonke, zavŕšila uplynulý školský rok priemerným prospechom 5,43. Ako nám povedala, učí sa pre seba a nie kvôli známkam. Najviac ju zaujíma informatika a matematika. Teraz sa učí tvoriť počítačové programy a pripravuje sa na olympiadu z chémie a matematiky. (pk)

STABAT MATER

V dňoch 17. až 19. októbra 2003 sa v aule lýcea v Jablonke uskutočnil 7. ročník festivalu náboženskej piesne - „Stabat Mater '2003,” ktoré zorganizovalo Katolícke združenie mládeže a vedenie lýcea. Podujatie sa konalo pod patronátom biskupa Jana Szkodoňa.

Okrem interpretov z Oravy prišli do Jablonky prišli sólisti, komorné zbory a rockové skupiny z Chabóvki, Wadovíc, Lubieňa, Krakova a Tyčíca - celkovo 20 hudobných skupín, vystupujúcich v detskej a mládežnickej kategórii. Podujatie sa začalo koncertom venovaným pápežovi Jánovi Pavlovi II. pri príležitosti 25. výročia jeho pontifikátu. Hoci účastníkov bolo asi o polovicu menej ako vlni, úroveň súťaže bola aj tentoraz veľmi vysoká.

V kategórii sólistov (deti) porota prvé miesto nepriznala, kým druhé udeliла Dagmar Satkovej z Tyčíca. Hlavnú cenu - Grand Prix (kategória mládeže) získala Alicja Sokołowska z Chabóvki a na druhom mieste skončila Beata Gwiżdżová z Malej Lipnice.

V kategórii súborov (deti) vyhrali „Iskierki” z Podvľka a Podsrnia pred Scholou Misericordias z Cheľmka. V kategórii mládežnických súborov si prvé miesto vyspevala Schola farnosti Premenia Pána z Jablonki pred súborom „Carpe Diem” z Lubieňa. Zvláštne ocenenie udeliла porota Marcinovi Bielovi z Jablonky. Niektorí účastníci sa festivalu v Jablonke zúčastnili viackrát, vtom tohoročná držiteľka Grand Prix - Alicja Sokołowska - pätkrát. (pk)

vely zo slovenského prostredia. Stvárňujú problematiku zo života dedinského ľudu (napr. *Na Ondreja, Na jarmok*), zo študentského života (napr. *Mladé letá, Pred skúškou*), ale aj zo života upadajúceho zemiansta (napr. *Ked' Báčik z Chochoľova umrie, Zápisíky zo smutného domu*). O túžbe chorvátskych vystahovalcov za domovom opísal v románe *Dom v stráni*. (ak)

VÝMENA VODIČSKÝCH PREUKAZOV

Pripomíname, že v Poľsku už tretí rok prebieha výmena starých vodičských preukazov. Tí, ktorí mali preukazy vydané pred 30. septembrom 1968, si ich mali vymeniť do 30. júna 2001, vodičské preukazy vydané medzi 30. septembrom 1968 a 31. decembrom 1983 sa vymieňali medzi júlom 2001 a 30. júnom 2002. Teraz prišiel čas na tých vodičov, ktorí mali preukazy vydané po 1. januári 1984 a pred 30. aprílom 1993. Im začali úrady vymieňať vodičské preukazy 1. januára 2003 a výmena potrvá do 30. decembra 2004. Zasa dokumenty vydané v období od 1. mája 1993 do 30. júna 1999 si musia ich majitelia vymeniť do konca roka 2006. Kedže Poľsko bude už v tom čase členom Európskej únie, nevedno, či nás nebude čakať ďalšia výmena týchto, či iných dokumentov. (pk)

VERNÝ SLOVÁK

Od úmrtia Martina Kukučína uplynulo už 75 rokov, ale Slovensko a Slováci nikdy nezabudli na toho významného spisovateľa, ktorý žil v emigrácii, ale svoju tvorbu venoval Slovákom a Slovensku. 29. októbra t. r. sa uskutočnili na Národnom cintoríne v Martine oslavy spojené so 75. výročím prevezenia pozostatkov Martina Kukučína, rodáka z Jasenovej, na Orave, na Slovensko z Chorvátska, kde zomrel a bol aj pochovaný. Patrí medzi najvýznamnejších predstaviteľov slovenského lineárneho realizmu. Písal poviedky, novely, romány a cestopisy. Väčšinu jeho tvorby tvoria poviedky a no-

SLOVENSKÍ DIPLOMATI NAJÚSPEŠNEJŠÍ

V Trnave sa koncom októbra t.r. uskutočnil I. ročník Medzinárodného turnaja priateľstva v malom futbale, ktorý zorganizovali Vefvyslanectvo Srbska a Čiernej Hory v SR, Združenie Svetozar Miletič a Dom zahraničných Slovákov. Do turnaja sa zapojilo osem družstiev, zložených zo slovenských a zahraničných diplomatov, akreditovaných v SR, ale aj zahraničných Slovákov a ďalších domáčich a zahraničných hostí. Družstvá bojovali v dvoch štvorčlenných skupinách systémom každý s každým a do finále postupovali víťazi skupín.

Vo finále si po dramatickom zápase prvenstvo vybojoval tím Ministerstva zahraničných vecí SR (Feldeš, Klima, Kollár, Králik, Krivošík, Lupták, Novotný, Opiela, Šelepec), ktorý po remíze 2:2 v riadnom čase zvíťazil pokutovými kopmi 2:1 nad družstvom Banskej Bystrice. Tretie miesto obsadili zahraniční diplomati, ktorí vyhrali 1:0 s družstvom Domu zahraničných Slovákov. Ceny víťazom odovzdávali veľvyslanec Srbska a Čiernej Hory v SR M. Kopečník a primátor Trnavy Ing. Š. Boňák, ktorí prevzali záštitu nad týmto podujatím. Ako povedal kapitán víťazného celku M. Novotný, organizátori i účastníci chceli v tomto turnaji pokračovať aj v budúcnosti. (M.K.)

Vítazné družstvo MZV SR

ORAVSKÍ CYKLISTI ÚSPĚŠNÍ

Počas XIV. ročníka jesenných pretekov na horských bicykloch, ktoré sa konali 19. októbra t.r. v Malom Cichom, sa v konkurenčii 54 pretekárov zo ZŠ a gymnázií nestratili ani mladí cyklisti z Oravy. Za mrazivého, ale slnečného počasia museli najstarší účastníci (15 roční), prejsť náročnú trať, dĺžku 3300 metrov, ktorú usporiadatelia umiestnili v okolí Košných Hamrov, zatiaľ čo najmenší pretekári bojovali na 100 metrovom okruhu. Nás teší, že v piatej skupine zvíťazila stála účastníčka pretekov MTB Tatry v jazde na horských bicykloch Angelina Kowalczyková a v šiestej skupine prišiel najrýchlejšie do cieľa Darek Prilinský (oba z Podvlnky). (pk)

ODIŠLI OD NÁS

23. októbra 2003 zomrel v Harkabuze vo veku 69 rokov krajan

JÁN MIGAS

Zosnulý bol od svojej mladosti členom Spolku a horlivým čitateľom Života. Bol tiež vzorným, dlhoročným členom Dobrovoľného požiarneho zboru v Harkabuze. Odišiel od nás vzorný krajan a starostlivý manžel i otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 27. októbra zomrela v Nižnej na Slovensku vo veku 89 rokov krajanka

IRENA MATÚŠOVÁ

Zosnulá pochádzala z Harkabuze, odkiaľ sa hneď po vojne vystúhovala do Nižnej a začala pracovať v tamnejšej Tesle. Nikdy nezabudla na svoje rodisko ani na krajanov v Poľsku a živo sa zaujímal o krajanské kultúrne dianie. Osobitnú pozornosť venovala súborom. Bola vernou čitateľkou Života, ktorý si predplácal takmer od začiatku. Odišla od nás vzorná krajanka a priateľka Slovákov v Poľsku. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP v HARKABUZE a hasičský zbor

* * *

Dňa 11. júla 2003 zomrel vo Veľkej Lipnici vo veku 51 rokov krajan

FRANTIŠEK MICHALÁK

Zosnulý bol členom Spolku a dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý syn a vnuk. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast'.

MS SSP vo Veľkej Lipnici

* * *

Dňa 15. novembra 2003 zomrela v Harkabuze vo veku 94 rokov krajanka

KATARÍNA SMIECHOVÁ

Zosnulá, matka podpredsedu MS SSP v obci Františa Harkabuza, bola najstaršou obyvateľkou obce a dlhoročnou čitateľkou Života, ktorá sa medzi spoluobčanmi tešila všeobecnej úcte. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast'.

MS SSP v Harkabuze

* * *

Dňa 6. apríla 2003 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 91 rokov krajanka

MÁRIA GRIGLÁKOVÁ

Zosnulá bola členkou nášho Spolku od jeho vzniku a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 23. apríla 2003 zomrel vo veku 64 rokov vyšnolapšanský rodák

KŇAZ LUDVIK KRIŠÍK

Zomrelý bol členom Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, brat a dobrý kňaz. Nech odpočíva v pokoji!

Dňa 30. apríla 2003 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 82 rokov krajanka

TEKLA GRIGLÁKOVÁ

Zosnulá bola členkou nášho Spolku takmer od jeho vzniku a dlhoročnou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 6. júna 2003 zomrel vo Vyšných Lapšoch vo veku 74 rokov krajan

FRANTIŠEK GRIGLÁK

Zosnulý bol členom Spolku od jeho vzniku a verným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a dedo. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 29. júla 2003 zomrel vo Vyšných Lapšoch vo veku 55 rokov krajan

JÁN BIŽIAK

Zomrelý bol členom nášho Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 18. augusta 2003 zomrel vo Vyšných Lapšoch vo veku 54 rokov krajan

JÁN ŠOLTÝS

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a predplatiteľom Života. Bol dlhoročným členom dychovky a požiarnikom. Odišiel od nás vzorný krajan, syn, starostlivý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 10. septembra 2003 zomrel vo Vyšných Lapšoch vo veku 74 rokov krajan

JOZEF KURUC

Zomrelý bol členom nášho Spolku a dlhoročným čitateľom časopisu Život. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel a otec, dedo a pradeo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP vo Vyšných Lapšoch

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári a ovocinári

Je to súčasť najpokojnejší mesiac roka, ale keďto počasie dovolí, možno ešte dokončovať práce, ktoré sme nestihli v jeseňi, napr. porozhadzovať hnoj či kompost a zrýlovať záhradku. V záhradkách a uskladňovacích priestoroch kladieme otrávené zrno buď iné produkty proti myšiam, čím sa vyhneme väčším škodám. Viacročné rastliny, napr. jahody, prikrývame čečinou buď hrubšími stružlinami. Kontrolujeme ploty a v prípade potreby ich opravujeme, aby nám zajace a iná zver neohryzáli ovocné stromy. V neoplotených záhradách obaľujeme stromy slanomu buď iným materiálom. V uskladňovacích priestoroch pravidelne kontroloujeme zeleninu a ovocie, ale aj hluzy kvetov. Ak niečo začína hnít, okamžite to odstraňujeme. Ak napr. vädne koreňová zelenina, polejeme ju roztokom manganiamu draselného, ktorý aspoň 2 dni predtým rozpustíme vo vlažnej vode. Tak isto môžeme poliať vädnuče hluzy kvetov a po obschnutí zasypať pieskom buď rašelinou a prikryť fóliou. Fóliu treba prikryť aj vädnuče ovocie. Za bezmrazých dní miestnosti výdatne vetráme, dbáme tiež o vhodnú vlhkosť vzduchu. V prípade potreby polievame dlážku vodou buď necháme odparovať väčší kus mokrej látky. December je vhodným obdobím, aby sme pouvažovali o budúcom roku a

prípadnom pestovaní nových, u nás menej známych druhov zeleniny, ako je napr. brokolica (pol. brokuły) alebo ružičkový kel (pol. brukselka), redkev čierna a pod., ktoré obsahujú veľké množstvo vitamínov.

Chovatelia

hydiny by nemali zabúdať – na čo sme už viackrát upozorňovali – že sliepkam treba v ranných a večerných hodinách predlžovať deň umelým osvetlením, čo má význam pre produkciu vajec. Pri umelejom osvetlení kurína sliepky môžu konzumovať lenko krmu, ako za letných dní, takže aj v znáške sa blížia k letnému výkonu. Do kŕmnej dávky, najmä večernej, treba sliepkam pridať aspoň trochu zrnovín. V decembri už kacice začínajú znášať vajcia, preto ich treba sledovať, aby vajce nezniesli mimo chlievca, ktoré by tak mohlo zmrznúť. Keď ide o husi, tie sa už, najmä staršie, začínajú páriť. Preto ich dennú kŕmnú dávku treba teraz obohaciať obilninami, najlepšie ovom, a to až do výšky 80 g na hus. Žiadúca je aj strúhaná mrkva na udržanie hladiny vitamínu A v organizme, bez ktorého by oplodnenosť vajec bola veľmi nízka. Husi treba ustajňovať v osobitných chlievcoch, oddelene od ostatných drobných zvierat. Vajcia znášajú do prípravených hniezd, preto nie je žiaduce, aby k nim mali prístup iné zvieratá.

Včelári

Okrem príležitosného dozoru nad včelami v decembri už vo včelnici niet nijakých prác. Pri dozore treba však dbať na to, aby včelstva v ich zimnom stave nič nevyrušovalo. Ak sú včely chránené pred otrasmami a hlukom, zimujú dobre. Preto sa treba postarať o to, aby hydina, hrajúca sa deti, prípadne iné škodlivé vplyvy včelstvá nevyrušovali. Dokonca aj rúbanie dreva v dosť veľkej vzdialnosti pôsobí na včely rušivo.

Teraz je vhodný čas na prípravu všetkého, čo včelár v nastávajúcej sezóne bude potrebovať. Sú to najmä rámiky. Staré rámiky treba zdezinfikovať, a to tak, že ich ponoríme do horúceho dvojpercentného roztoku líhu (najlepšie v emai-lovanej nádobe), čím sa tmel alebo vosk na nich úplne rozpustí. Potom ich 2 – 3 razy opláchneme v čistej teplej vode. Do takýchto alebo aj novozbitých rámikov naťahujeme tenký drôt. Treba ho zataňať nechať voľný a napínať až bezprostredne pred vkladaním medzistienok do rámikov a pred zapúštaním napnutého drôtu do medzistienok. Dezinfikujeme tiež použité, ale teraz prázdne úle. Najprv v nich zoškrabeme prípadné nastavené voskové pozostatky a tmel, potom spájkovačkou vypálime vnútajšok úla. Po vypálení ho ešte vydrhneme kefou, pričom použijeme dvojpercentný lúh. Neskôr ho vypláchneme čistou vodou a necháme vyschnúť. Takto je včelár pripravený – v prípade letného vyrojenia – roj zo stromu okamžite nasadiť do úla. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si všimneme ďalšiu liečivú bylinu STAVIKRV PIEPROVÝ (lat. *Polygonum hydropiper L.*). Rastie na mokrých stanovištiach, ako napr. okraje stojatých vôd a nádrží, mokré priekopy a smetiská, pri okraji rybníkov, ale aj na dobre hnojených pôdach, kde často vystupuje stojatá voda. Je to bylina vysoká 20-60 cm, často rozkonárená, s podlhovastými kopijovitými listami a ružovkastými kvetmi v podobe klasov.

Na liečebné účely sa zbiera celá nadzemná kvitnúca vňať (jún-august), ktorú po očistení môžeme sušiť v tenkej vrstve na zatielenom mieste alebo aj umelým teplom do 40 stup. C. Bylina obsahuje triesloviny, horčinu, organické kyseliny, zmes flavonoidných látok, silicu

ostrej chuti a pod. Rastlina má protikrváčavé účinky (odtiaľ názov stavikrv), pôsobí močopudne a podporuje vyskašľávanie.

Ako protikrváčavý prostriedok sa používa pri vnútorných krvácaniach (aj maternicom), pri bolestivej, dlhotrvajúcej menštrúácii, pri krvácaní zo zlatej žily, hemoroidoch, pri opuchoch a proti hnačkám. Má výborný účinok proti kašlu, pri zápaloch horných dýchacích ciest, pomáha pri dráždivom kašli spolu s inými liečivými rastlinami s expektoráčnym účinkom, ako napr. kvet divozeľu veľkokvetého, prvosienky a pod. Zvonka sa používa na zmiernenie reumatických bolestí svalov a pri niektorých kožných chorobách.

Droga sa používa buď vo forme záparu (čaju) zo suchej alebo čerstvej ra-

stliny, alebo vo forme prášku, ktorý sa pripravuje zomletím vysušenej rastliny. Dávkuje sa zvyčajne takto: 12 g suchej rastliny sa zaparí v 2 dl vody, nechá sa 15 minút stáť a scedí sa. Z tohto čaju sa užíva 3 x denne jedna polievková lyžica. Zasa hrst čerstvej vňate sa varí 15 minút, scedí sa a ob-sah rozdelí na tri denné dávky. Ak zaparujeme prášok (na pol hrotu noža), po ocedení užívame tak-

tiež 3-krát denne. (jš)

O RUKAVIČKE

Išiel raz deduško lesom a za ním bežal psík. Ako tak išiel, stratil rukavičku. Pribehla myška, vliezla do rukavičky a vráví:

- Budem tu bývať.

Priskackala žabka a pýta sa:

- Rukavička, kto v tebe býva?

- Ja, myška-hrabalka. A ty si kto?

- Ja som žabka-kváalka. Vezmi ma k sebe!

- Pod!

A už bývajú v rukavičke dvaja. Pribehol zajačik-ušiačik a pýta sa:

- Rukavička, kto v tebe býva?

- Ja, myška-hrabalka, ja, žabka-kváalka. A ty si kto?

- Som zajačik-ušiačik. Vezmite ma k sebe!

- Pod!

A už sú traja. Pribehla líštička.

- Rukavička, kto v tebe býva?

- Ja, myška-hrabalka, ja, žabka-kváalka, ja, zajačik-ušiačik. A ty si kto?

- Som líštička-sestrička. Vezmite ma bývať k sebe!

- Tak pod!

A už sú štyria. Pribehol vlčik a tiež sa rukavičky pýta:

- Rukavička, kto v tebe býva?

- Ja, myška-hrabalka, ja, žabka-kváalka, ja, zajačik-ušiačik a líštička sestrička. A ty si kto?

- Som vľčik-sivý krčik. Vezmite ma k sebe!

- Tak pod!

Vliezol vlk do rukavičky a už sú piati. A kde sa vzal, tu sa vzal, pred rukavičkou stojí diviak.

- Chro-chro-chro, rukavička, kto v tebe býva?

- Ja, myška-hrabalka, ja, žabka-kváalka, ja, zajačik-ušiačik, ja, líštička-sestrička a vľčik-sivý krčik. A ty si kto?

- Som diviačik-rypáčik. Vezmite ma k sebe!

- Veď sa sem nepomestíš!

- Len ma vpusťte, dáko sa už vpracem!

- Nuž tak pod medzi nás!

A tak sa do rukavičky vpratal aj diviak. A už ich je šesť. Žijú si tam, žijú, pohnú sa nemôžu. Tu zaprashtalo suché rázdie a pred rukavičkou stojí medved a kričí:

- Rukavička, kto v tebe býva?

- Ja, myška-hrabalka, ja, žabka-kváalka, ja, zajačik-ušiačik, ja, líštička-sestrička, ja, vľčik-sivý krčik, a diviačik-rypáčik. A ty si kto?

- Brum-brum-brum, ale vás tu je! Ja som medveď huňatý. Vezmite ma k sebe!

- Akože fa môžeme vziať? Veď sa už ani pohnú nemôžeme.

- Dáko už len bude.

- Tak pod, prichýlime aj teba!

Vliezol do rukavičky aj medveď a už ich bolo sedem. Ale tesno im je, pretesno. Rukavička len-len že nepraskne.

Medzitým deduško zistil, že stratil rukavičku. Vrátil sa ju hľadať. Psík bežal pred deduškom. Beží, beží a čo nevidí?! Rukavička leží pred ním a akosi čudne sa pohybuje. Psík zarechal, zvieratká sa naňakali, z rukavičky vyskákali a rozutekali sa po lese. Tu podišiel deduško k rukavičke a vzal si ju.

(Ukrajinská ľudová rozprávka)

DOLINA, DOLINA...

Moderato

(A. Bulla, [† 1873])

p

Do - li - na, do - li - na, ka - men - ný chodní - ček;
mfp
kde je na - ša ver - ná láska, švár - ny šu - ha - jí - ček?

2. Šuhajová láska
a moja sloboda,
naše verné milovanie
ako v koši voda.

3. Škoda našej lásky,
že sa nám tak tratí!
Kto nás zlostne rozčul'uje,
Nech mu Pánboh plati.

SLAVOMÍR ONDICA

V JASLIČKÁCH NA SLAME

V jasličkách na slame
schúlený je tíško
my ťa už poznáme
to si ty, Ježiško

Nik si ťa nevšíma
nedá ti košielku
a tebe je zima
biedu máš prevelkú

Len dobré detičky
o teba majú strach
domček ti maličký
pripravia v srdiečkach

ELENA ČEPČEKOVÁ

POD STROMČEKOM

Veselo je pod stromčekom
keď prskavka srší,
cez ihličie zlatý dáždik
do dlaní nám prší.

ÚLOHA PRE VÁS

Milé deti! Vianoce už klopú na dvere a stromček nemá ozdoby, lebo sa pomiešali s predmetmi, ktoré na stromček nepatria. Nakreslite okolo nich koliesko. Na stromčku nakreslite ozdoby, ktoré sú na obrázku, alebo si vymyslite vlastné či podobné tým, ktoré máte doma. Hotové práce nám pošlite do redakcie a odmeníme ich slovenskými knihami. Z posledných prác sme odmenili: Sabinu Budzovú z Jur-gova a Moniku Vydrovú z Pekelníka.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Jano, prečo si dnes prišiel do školy tak neskoro?

- Pretože som bol na prechádzke s korytnačkou.

*****

- Čo znamená rozvetvená rodina?

- Že žijú na stromoch.

*****

- Ide poľovník po džungli. V tom z húštiny vyskočí lev: - Tak, čo, na poľovačku, na poľovačku?

- Ako by som mohol, pán lev. Na ryby, prisahám na ryby!

*****

Sedia dve sovy na strome a jedna hovorí: Húúúú!

Druhá na to: - Čo ma strašíš?!

*****

Obdivovateľ kričí spevákov:

- Dám ti tisícku za prameň tvojich vlasov!

- Daj dve a celá parochňa je tvоя!

TENISTA ČÍSLO 2

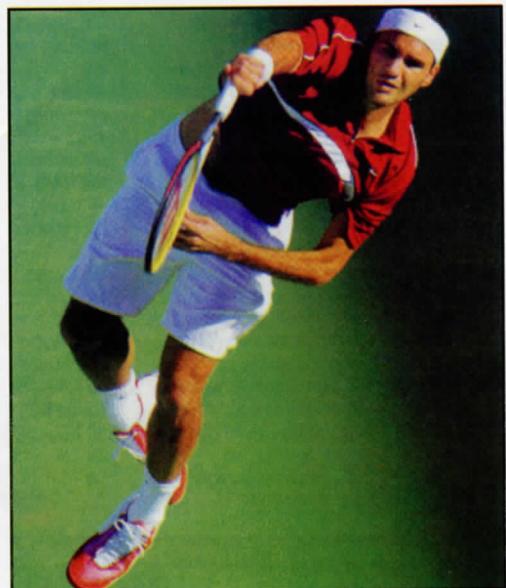
Kto sa aspoň trochu zaujíma o šport, najmä o tenis, určite uhádne, že ide o mladého švajčiarskeho tenistu Rogera FEDERERA (22 rokov), ktorý v tomto roku dosiahol množstvo úspechov a postúpil na druhé miesto vo svetovej tenisovej hierarchii. Akoby aj nie, keď v lete vyhral slávny Wimbledon, pred ním niekoľko ďalších turnajov, no a na záver roka sa stal víťazom aj Master Cup v Houston, kde prakticky porazil všetkých súperov. Nástup takejto osobnosti je pre veľký tenis ozajstným šťastím.

Všestranný a plný fantázie tenis Roger Federer pôsobí dojmom, že táto ľahká hra je najľahšou vecou na svete, bez ohľadu na to, či prebieha na trávnatom alebo antukovom kurte. V Houston sa dalo ešte raz vidieť, že tenis môže byť elegantný, prirodzený, priam šarmantný a tenista, ktorý vyhráva, nemusí vyzeráť ako človek, čo chce zvíťaziť za každú cenu. Švajčiar má asi rád porovnanie so slávnym Peteom Samprasom (*Narodil som sa v znamení Leva. Pete taktiež. Levy sú rady byť stredobodom pozornosti...*), ale súčasne má aj veľa predností ďalšieho veľkého džentlmena kurtov Patricka Raftera. Je totiž oblúbený za v posledných časoch zriedkavé charakterové črty medzi známymi športovcami: skromnosť, citlivosť a zdvořenosť. Dokonca aj voči novinárom.

Federerova športová cesta nebola neobvyklá. Najprv absolvoval športovú škôlku v rodnom Bazileji, potom švajčiarske tenisové centrum v Ecubles

neďaleko Luzernu. Bol dobrým juniorom, ale nie hned, lebo napr. prvý zápas so svojím kolegom prehral na nulu. Prvý veľký úspech dosiahol vo Wimbledone w roku 1998, kde vybojoval titul juniorského majstra sveta. O tri roky neskô na tých istých kurtoch prerušil sériu víťazstiev samého Samprasa (v tomto roku sa vzdal aktívnej športovej činnosti). Bola to znamenitá vizitka pre mladého a veľmi schopného tenistu, ktorého však čakali ešte dva roky zápolenia o náležité miesto vo svetovej tenisovej hierarchii. Niektorí mu vyčítali napr. to, čo sa dnes považuje za jeho prednosti, a sice nedostatok húzevnatosti, príliš ľahkú, slobodnú hru a uvoľnenosť, čo niekedy skutočne prispieva k dekoncentráciu.

Dnes tieto námetky patria už minulosti. Postaral sa o to znamenitý švédsky tréner Peter Lundgren, ktorý, ako sa niektorí možno pamäťajú, bol kedysi dobrým profesionálnym tenistom. Rogerovou manažérkou je vlastne jeho dievča Miroslava Vavrinecová, bývalá švajčiarska profesionálna tenistka slovenského pôvodu, s ktorou sa zoznámil počas OH v Sydney. Jeho kariéru, ako Roger sám priznáva, diskrétnie usmerňujú jeho rodičia. Pracujú vo farmaceutickom priemysle (matka pochádza z Juhoafrickej republiky). Nepochodia sice za synom po svete, ale vždy mu niečo poradia, keď je napr. s nimi v spoločnom dome v Bottmingene.

Súkromný život Roger Federera, človeka uvoľneného, priam bezstarostného, sa zhoduje s profesionálnym. – *Rád si zjem večeru s priateľmi, sediac niekde na pláži, zakrám kriket bud' ping-pong*, – hovorí. Popiera, že náruživo chytá ryby v oceáne a zbožňuje americký wrestling. Prijateli sa s futbalistami FC Basel, ale keď mu ich tréner navrhol spoločný tréning, zdvorilo odmietol, vraj kvôli bezpečnosti svojich nôh. Poznamenajme ešte, že na listine najlepších tenistov sveta za rok 2003 sa vyšvihol na druhé miesto, tesne za Andyho Roddicka, ale v zoznamoch najlepšie zarábajúcich tenistov, je – ako sa na pravého Švajčiara patrí – rozhodne na prvom mieste. Len na samých turnajoch zarobil takmer 4 milióny sedemsto-tisíc dolárov. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

SHIRLEY HORNOVÁ

Je to znamenitá americká speváčka, známa aj tým, že na koncertoch nielen spieva, ale sa aj sama sprevádza na klavíri. Speváčka, ktorá patrila k najväčším hviezdam na poslednom festivale North Sea Jazz v Haagu, mala šťastie vyrastat' v dome plnom hudby. Jej matka totiž kedysi, keď v rádiu a na estrádach viedol swing, taktiež spievala staré hymy a neraz na vystúpenia brala so sebou aj malú Schirley. Keď raz počas koncertu si dievča sadlo ku klavíru a pokúšalo sa sprevádzat' spievajúcu matku, rodičia rozhodli, že Schirley sa začne učiť hrať na klavíri.

Samostatne začala spievať, keď mala 17 rokov, spočiatku hlavne v malých baroch a kluboch. Coskoro si získala veľkú populari-

tu, takže ju začali pozývať aj na väčšie podujatia. Jej prvý album *Embers And Ashes* si všimol slávny trubkár Miles Davis a požiadal ju, aby otvárala koncerty jeho skupiny v newyorskem klube Village Vanguard. Potom dlhé roky podporoval kariéru tejto nadanej speváčky. Dokonca na jednej z jej ďalších platní *You Won't Forget Me* z r. 1991 zahrál peknú solitickú partiu, ktorá, ako neskôr vysvetlo, bola jednou z jeho posledných nahrávok. Po jeho smrti Schirley na jeho počest' nahrala album *I Remember Miles*, ktorá získala cenu Grammy. Najväčšiu popularitu jej priniesla platňa *Here's To Life*, ktorú nahrala so slávikovou kapelou. Neopakovateľnú náladu uvoľneného, slobodného spievania má album *The Main Ingredient*, ktorý nahrala vo svojom dome. Na takéto nahrávky (bolo ich viac) Schirley často pozývala hudobníkov, aby ich nakrmila a mohla aj ináč pomôcť. Jej po-

sledným albumom z tohto roku je *May The Music Never End*, ktorý bol napriek vysokému nákladu rýchlo vypredaný. Spieva v nôh veľmi sugestívne, takmer šeptom, o láske, nádeji a o hudbe, ktorá je podľa nej večná. (jš)

CHLAPČENSKÝ PULÓVER

Materiál a spotreba: 100 g bielej, 40 g žltej a 80 g fialovej tenkej pletacej priadze, ihlice č. 3, dva zatváracie špendlíky, 2 gombíky.

Vzory: I. pružný: 1 hl., 1 obr. pletieme stále nad sebou. II. vrúbikový: líce i rub hladko. III. farebný vrúbikový: 1. a 2. r.: 3 hl. bielou, 3 hl. žltou; 3. a 4. r.: 3 hl. fialovou, 3 hl. bielou; 5. a 6. r.: 3 hl. bielou, 3 hl. žltou priadzou. IV. Hladký džerzej: líce hl., rub. obr.

Vzorník: 10 x 10 cm = 28 očiek a 36 riadkov.

Postup práce: pred samotným pletením urobíme strih v skutočnej veľkosti, ktorý zodpovedá našim miernam, a ak je potrebné, upravíme si prepočet očiek.

Zadný diel začíname bielou priadzou na 102 očiek. Pletieme vzorom **II** do výšky 4 cm, ďalej pokračujeme džerzejovým vzorom 4 r. fialovou, 2 r. žltou, 4 r. bielou, 2 r. žltou, 4 r. bielou a odtaľto budeme pásky striedať po: 8 r. fialovou, 6 r. vzor **III**, 8 r. fialovou, 4 r. bielou, 2 r. žltou, 4 r. fialovou, 2 r. žltou a 4 r. fialovou priadzou. Toto zopakujeme 3x a diel dopletieme 8 r. fialovou priadzou. V celkovej výške 44 cm úplet rozdelíme na 2 časti a každú časť dopletieme samostatne. Na výstrih uzavŕime 1 x 13, 2 x 3, 1 x 1 očko. Očká na pleciach uzavŕime naraz. Druhú stranu dopletieme zrkadlovo.

Predný diel pletieme ako zadný až do výšky 25 cm. Tu si úplet rozdelíme na dve časti – pravá časť bude mať 44 očiek a ľava časť 58 očiek. Každú časť dopletieme samostatne.

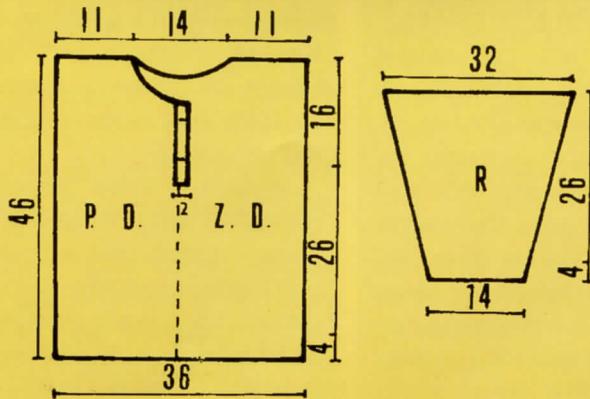
Pravá časť – na ihlicu z lícnej strany nahodíme 7 očiek (léga na zapínanie) a tieto očká pletieme bielou priadzou vzorom **II**. Pri striedaní tejto priadze a ostatných farebných priadzi z pôvodného úpletu nite navzájom pevne prekrížime. Tako pletieme až do celkovej výšky úpletu 38 cm. Potom 7 očiek určených na légu dáme na zatvárací špendlík a z ostatných očiek uzavrieme na výstrih 1 x 5, 2 x 3, 3 x 2 a 3 x 1 očko a rovno dopletieme do celkovej výšky 46 cm. Očká na pleciach uzavrieme.

Ľava časť – z lícnej strany na konci riadka posledných 7 očiek pletieme bielou priadzou vzorom **II**. Na lége podľa veľkosti gombíkov vypletieme dve dierky. V celkovej výške 38 cm očká určené na légu dáme na zatvárací špendlík a na výstrih uzavŕime 1 x 5, 2 x 3, 3 x 2 a 3 x 1 očko. Dopletieme do celkovej výšky 46 cm a očká na pleciach uzavrieme.

Dokončenie: plecia zadného a predného dielu zošíjeme, do vopred vyznačených prieramkov všíjeme rukávy. Švíky na bokoch a rukávoch zošíjeme, pravý lem na rubovej strane prišijeme. Okolo výstrihu naberieme na ihlice č. 3 asi 100 očiek, ku ktorým pridáme na oboch stranach očká z légy zo zatváracích špendlíkov. Golier pletieme vzorom **I**, očká zo zatváracích špendlíkov pletieme i ďalej vzorom **II**. Vo výške 7 cm očká uzavŕime, na pravú stranu prišijeme gombíky.

(Podľa Dorky č. 4/98)

Použité skratky: hl – hladko, obr. – obrátene, r. – riadok.

ČO NA VIANOCE?

KAPOR V ZELENINE. 1 kapor, 75 g masla, 30 g múky, 1 lyžička mletej papriky, 1 kg zemiakov, 1 cibuľa, 3 zelené papriky, 3 rajčiny, trochu vývaru.

Očisteného kapra osušíme a posolíme znútra. Narežeme ho z oboch strán pod chrbticou asi v 4 cm odstupe, osolíme, do zárezov dáme maslo, mletú papriku zmiešame s múkou, kapra poprášime, uložíme na pekáč, obložíme zemiakmi a cibuľkou pokrájanými na kocky a paprikou na pásiky. Polejeme vývarom z kocky, okoreníme a dáme piecť. 20 minút pred dopečením pridáme rajčiny, polejeme zvyškom masla a dochutíme.

PEČENÁ HUS. 1 hus, 2-3 jablká, majorán soľ, voda.

Očistenú hus vypitveme, umyjeme, odrežeme nohy a krk a zahneme krídla. Posolíme ju zvonku i znútra a necháme 2-3 hodiny stáť, aby soľ presiakla do mäsa. Potom ju znútra posypeme majoránom, vložíme do nej jablká a pečieme. Počas pečenia ju občas polievame vlastnou štvavou. Keď je hus asi z troch štvrtín upečená, zlejeme mast a hus dopečieme do červena. Podávame s knedlou buď so zemiakmi a s dusenou kapustou.

HOVÄDZIA POLIEVKA. 500-600 g hovädzieho mäsa z pleca, 150 g kořenevej zeleniny, 1 mešia cibuľa, 3 strúčiky cesnaku, čierne korenie, voda, zelený petržlen alebo pažitka.

Umyté mäso vložíme do studenej vody a varíme. Asi po polhodinovom varení pridáme očistenú zeleninu, cibuľu, cesnak a osolíme i okoreníme. Polievku varíme na miernom ohni asi 2 hod., podľa tvrdosti mäsa. Uvarenú polievku ocedíme a zavaríme do nej buď cestovinu, halušky, knedličky, rezance, alebo dám do nej hotovú závarku. Nakoniec pridáme posekaný zelený petržlen alebo pažitku.

ŠALÁTY

ANGLICKÝ ŠALÁT. 100 g bielej fazule, 2 kocky cukru, 250 g zemiakov, 1 veľké jablko, 2 kyslé uhorky, 1 cibuľa, 1-2 mrkví, 50 g ementálškeho syra, lyžica octu, 100 g majonézy, 2 lyžice kečupu alebo hustej kyslej smotany, citrónová šťava, soľ, mleté čierne korenie.

Fazulu deň pred prípravou namočíme do vody a na druhý deň ju uvaríme do mäkkia v osolenej vode s trochou cukru. Uvarenú necháme ešte chvíľu močiť, potom ju precedíme, pridáme uvarené, olúpané a ešte teplé zemiaky pokrájané na kocky, jablko, uhorky, cibuľu, uvarený zeler a mrkvu – všetko pokrájané nadrobno – a postrúhaný syr. Zmes premiešame, pokvapkáme octom a citrónovou šťavou, zalejeme hustou majonézou a kečupom buď kyslou smotanou a na koniec okoreníme.

MÚČNIKY

VIANOČNÝ KOLÁČ. 600 g hladkej múky, 250 g práškového cukru, 4 celé vajcia, po 1 lyžičke škorice a sódy bicarbóny, 7 klinčekov, citrónová kôra, 4 lyžice medu, 300 g orechov, kandizované ovoce, lekvár, čokoláda, hrozienka.

Všetky prísady spolu spracujeme a necháme stáť 3-4 hodiny. Potom cesto rozdelíme na 4 rovnaké diely. Každý rovnaťkáme, potrieme lekvárom, posypeme orechami, kandizovaným ovocím (môžu byť želé cukríky), hrozienkami a postrúhanou čokoládou. Každý závin osobitne skrútime a pečieme v stredne vyhriatej rúre. Upečené záviny zabalíme – každý osobitne – do alabalu a dáme do mikroténnového vrecúška. Takto zabalene záviny vydržia v chlade aj dva mesiace.

PENOVÉ ČIGY. 5 bielkov vyšľaháme nad parou s 350 g práškového cukru do husta. Masu naplníme do vrecúška a striekame malé venčeky na dobre vymastený plech. Pečieme, alebo skôr sušíme v mierne vyhriatej rúre.

K r é m: 5 žltkov, 2 dl mlieka, 40 g polohrubej múky, 1 vanilkový cukor – všetko vyšľaháme nad parou do zhustnutia. Osobitne vymiešame dopenista 150 g cukru s 200 g masla a zmiešame s vychladnutým krémom. Venčeky spájame hotovým krémom po dva. (js)

WETERYNARZ

ŻYWIENIE
NOWORODKÓW

Właściwe żywienie noworodków to podstawa przyszłego zdrowia i kondycji dorosłych zwierząt. Przewód pokarmowy noworodka w pierwszych dniach życia z trudnością trawi mleko, natomiast całkiem dobrze siarę. Siara zawiera nie tylko wszystkie składniki odżywcze, potrzebne dla młodego organizmu, ale również specjalne ciała obronne, które zabezpieczają oseska przed wieloma chorobami zakaźnymi. Ponadto działa ona rozwalniając i przyczynia się do oczyszczania jelit noworodka z pierwszego kału, zwanego smółką. Przed dopuszczeniem oseska dla wyssania siary trzeba dokładnie umyć ciepłą wodą z mydłem okolice sromu, pośladki, ogon i wymię matki. Szczególnie ważną rzeczą dla utrzymania zdrowia noworodka jest przestrzeganie czystości wymienia matki. Zabrudzone nawozem wymię staje się powodem wielu schorzeń przewodu pokarmowego oseska. Noworodek może być karmiony przez własną matkę tylko wtedy, gdy jest ona całkowicie zdrowa. Szczególnie należy przestrzegać, żeby nie karmiły swych cieląt krowy chore na gruźlicę lub brucellose. Jeżeli matka jest chorą, trzeba cielę zaraz po urodzeniu odłączyć i karmić mlekiem innej krowy. Przy karmieniu oseska z naczynia, należy uważać, aby mleko było zdajane do czysto wymytego, pobielonego lub cynkowego naczynia, w przeciwnym wypadku bowiem małe wypija z mlekiem różne zarażki i łatwo zapada na biegunkę. Wystygłe mleko przed pojeniem należy podgrzać, gdyż pojenie mlekiem zimnym również powoduje choroby przewodu pokarmowego. Po napojeniu osesków należy naczynia splukać zimną wodą, a następnie umyć gorącą wodą z dodatkiem proszku do mycia, po czym jeszcze raz dokładnie splukać czystą wodą. Przed ponownym użyciem tych naczyni, należy sparzyć je wrzątkiem. Takie zabiegi są może kłopotliwe, ale niezbędne. Niektóre oseski piją mleko bardzo łapczywie. Chcąc uniknąć przeładowania żołądka, należy pojeść je częściej - 4-5 razy dziennie, ale za to małymi porcjami, gdyż u przekarmionych zwierząt występuje biegunka, koñi-

cząca się nieraz śmiercią. Dużą ostrożność należy zachować przy żywieniu mlekiem chudym (odciągany). Mleko takie przed podaniem zwierzęciu należy przegotować a po napojeniu trzeba pysk oseska przetrzeć czystą szmatką.

POMIESZCZENIA DLA NOWORODKÓW

Ponieważ większość chorób przychówka wywołana jest przez zarazki, pomieszczenia dla zwierząt trzeba utrzymywać w czystości. Przynajmniej dwa razy w roku - na wiosnę i w jesieni - należy dokładnie je oczyścić z nawozu i wszelkiego brudu, a następnie odkazić (wybieglić) świeżo gaszonym wapnem. Pomieszczenia, w których przebywają zwierzęta, muszą być widne, dobrze przewietrzne, lecz zabezpieczone przed przeciągami i nie za ciepłe ani też za zimne. W pomieszczeniach ciemnych, wilgotnych i brudnych wszystkie zarazki mają dobre warunki do rozwoju a przebywająca w nich młodzież rozwija się słabo, nawet przy dobrym żywieniu. Zwierzęta młode, trzymane w wilgotnych i zimnych pomieszczeniach (betonowych, kamiennych), często chorują, przeiębiają się, gdyż w wilgoci utrzymują się dugo zarazki takich chorób jak, zakaźna biegunka, zoły, grypa i gruźlica. Również ważnym zagadnieniem dla zdrowia zwierząt jest zapewnienie dopływu świeżego powietrza i światła do pomieszczeń. W budynkach nie wietrzych powietrze jest wilgotne, zanieczyszczone wyziewami i gazami wydzielającymi się z kału i moczu. W takich warunkach u młodzieży łatwo rozwijają się różne choroby. Dlatego też w lecie drzwi i okna winny być stale otwarte, a w zimie wietrzy się je przynajmniej godzinę dziennie. Światło słoneczne zabija różne zarazki chorobotwórcze a poza tym przyczynia się do lepszego rozwoju młodego zwierzęcia, zapobiegając np. powstawaniu krzywicy. Dlatego ważne jest, żeby zwierzęta, zwłaszcza młode, przebywały nie tylko w jasnych pomieszczeniach, ale w lecie także na pastwisku, a w zimie na okólniku. Również nieodzownym warunkiem zdrowia młodzieży jest zawsze czysta i sucha ściółka, bowiem w mokrej i brudnej gnieździą się różne zarazki, również chorobotwórcze, oraz pasozyty. Na mokrej ściółce młodzież łatwo zaziębnia się, choruje na biegunkę, a poza tym mogą u niej wystąpić w takich warunkach schorzenia kopyt i racic. (js)

PRAWNIK

CZY DZIECKO NIENARODZONE DZIEDZICZY?

Jeżeli dziecko zostało poczęte przed śmiercią swojego ojca, to - mimo iż nie narodziło się za jego życia - dziedziczy po nim. I to dziedziczy tak samo, jak pozostały żyjący już wówczas krewni (np. żyjące rodzeństwo dziecka). Dziecku przypada więc taka sama część spadku, jaką dostałoby wówczas, gdyby już było na świecie w chwili śmierci ojca. Dziecko jednak zostaje spadkobiercą pod warunkiem, że urodzi się żywe. Jeżeli oprócz dziecka dziedziczy i jego matka, to cały spadek dziedziczą oni po połowie. Gdyby natomiast matka i jej zmarły mąż mieli także inne dziecko (lub dzieci), to spadek będzie podzielony w równych częściach na każdego. Z tym, że małżonka, która dziedziczy razem z dziećmi, nie może otrzymać mniej, niż jedną czwartą części spadku - bez względu na to, ile dzieci będzie razem z nią dziedziczyć.

Oczywiście takie zasady dziedziczenia obowiązują tylko wówczas, gdy zmarły nie pozostawił testamentu. Mógł on bowiem w inny sposób rozporządzić swoim majątkiem (np. zapisując cały majątek żonie albo niennarodzonemu dziecku). Może się zatem zdarzyć, że ojciec zostawi testament i do dziedziczenia powoła w nim żonę lub np. swoje rodzeństwo. W takim przypadku niennarodzone dziecko nie dziedziczy. Zamiast dziedziczenia ustawowego może mieć miejsce dziedziczenie testamentowe: po zmarłym dziedziczą wtedy tylko osoby wskazane w testamencie. Natomiast dziecko ma prawo wystąpić o zachowek w wysokości dwóch trzecich wartości spadku, ponieważ nie ukończyło jeszcze 18 lat. Dziecko powinno również zapłacić od dziedziczonego spadku podatek (oczywiście w rzeczywistości zapłaci go za dziecko matka).

KTO MOŻE KUPIĆ GOSPODARSTWO ROLNE?

W ramach prawa pierwokupu może jako pierwsza kupić od właściciela każdą ziemię, przeznaczoną do sprzedaży, Agencja Nieruchomości Rolnych. Istnieje jednak określona grupa nabywców, co do których pra-

wo pierwokupu nie będzie miało zastosowania. Jeżeli zatem należymy do tej właśnie grupy, to interesującą nas ziemię będziemy mogli nabyć. Aby znaleźć się w tej grupie, powinniśmy mieć wykształcenie rolnicze, co najmniej zawodowe. Możemy też legitymować się jakimkolwiek wykształceniem średnim lub wyższym, które nie musi być rolnicze. Jeżeli jednak nie mamy takiego wykształcenia, to wystarczy, byśmy osobiście prowadzili gospodarstwo rolne, ale przez co najmniej 5 lat bądź też pracowali na nim przynajmniej 5 lat. Ważne jest również, byśmy mieszkali w gminie, w której położona jest chociaż część gruntów, które chcemy kupić. Musimy także złożyć oświadczenie, które poświadczyci wójt, że osobiście prowadzimy gospodarstwo rolne. Po nabyciu tego gruntu nie możemy mieć większego gospodarstwa niż 300 ha. Jest to jego wielkość łącznie z ziemią, którą już posiadamy (wlicza się tu zarówno grunty własne, jak i dzierżawione).

JAK TO BĘDZIE W UNII?

Wielu naszych czytelników już od dawna interesuje, jak nam się będzie żyło, gdy będziemy w Unii, co potanieje a co zdrożeje itp. Otóż w przypadku leków powinny one nieco potanieć, być lepszej jakości i w większym wyborze. Polscy producenci leków przyjmą umienne standardy jakości, co spowoduje, że leki będą bardziej skuteczne i bezpieczne. W państwach UE przepisy dość rygorystycznie podchodzą do jakości leków i do ich ewentualnych działań ubocznych. Przepisy te zaczną obowiązywać także u nas. Zwiększy się liczba lekarstw sprzedawanych bez recepty. Będą dostępniejsze a ich ceny konkurencyjne. A zatem powinny potanieć. Pod koniec 2004 roku wygasną prawa patentowe do niemal 30 % najpopularniejszych leków, sprzedawanych w Europie. Zatem polskie firmy farmaceutyczne zaczną produkować tańsze ich odpowiedniki, oczywiście z zachowaniem unijnych standardów produkcji oraz jakości.

W UE będziemy prawdopodobnie płacić nieco więcej za energię elektryczną. Większe wydatki w sektorze energetycznym będą wiązały się z ograniczeniem emisji tlenków azotu i dwutlenku siarki. Aby zmniejszyć te zanieczyszczenia, zakłady energetyczne muszą ponosić większe koszty (np. na modernizację). Część tych wydatków przerzuca prawdopodobnie na odbiorców prądu. (js)

HVIEZDY O NÁS

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

 Tvoje depresie a frustrácie sú nedôvodnené. Máš dobrého partnera i priateľov a príjemné prostredie. Nevyhýbaj sa ľudom a neodmietaj ich pozvánky do divadla buď inde. Zato vyhýbaj sa unáhleným rozhodnutiam a ostrým slovám, čo by mohlo zhoršiť tvoju situáciu.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

 Tvoje priateľské zväzky budú teraz veľmi dôležité. Urob všetko, aby si ich upewnil. Hrozia ti nečakané finančné straty, ktoré ťa môžu hlboko dotknúť, aj keď celkom dobre zarábaš. V rodine zatiaľ počuj a milé, srdečné ovzdušie.

RYBY (19.2.-20.3.)

 Bude to šťastný mesiac. Dodatočné peniaze a prospech zo zahraničných cest prispejú k zlepšeniu tvojej finančnej situácie. Nepodceňuj však svoju silu a energiu, dopraj si trochu oddychu. Čaká ťa milé zážitky a hodne práce, ktorá ti prinesie úspech a uznanie.

BARAN (21.3.-20.4.)

 Na rozdiel od iných nebudeš nariekať na financie. Si plný vitality a chuti do práce, ale na pracovisku si daj pozor, hrozia ti komplikácie. Buď trpezzivý a čakaj na vhodný okamžik, čo platí nielen pre prácu, ale aj pre tvoj osobný život.

BÝK (21.4.-20.5.)

 Návštevy, listy, stretnutia, čiže veľký spoločenský úspech. Do práce budeš chodiť s radosťou, prinesie ti spokojnosť, ktorá ti doteraz chýbala. V polovici mesiaca dobrá správa – možnosť zlepšenia finančnej situácie, čo budeš vďačiť osvedčenému priateľovi.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 Niečo sa zmení. Šef si konečne všimne tvoju prácu a pochváli ťa. S tým môže súvisieť otázka tvojej prestíže a možno aj služobný postup. Tvojmu partnerovi však hrozí vážna materiálna strata. Nič mu nevyčítaj, snaž sa doma vytvoriť milé, srdečné ovzdušie.

RAK (22.6.-22.7.)

 Vo vzduchu visí hádka s partnerom, vyvolaná žiarlivosťou, trochu aj oprávnenou. V práci napäťe, ktoré neprospeje tvojim nervom. Snaž sa od všetkého trochu odtrhnúť. Najlepším východiskom by bola aspoň krátka dovolenka, strávená v novom prostredí.

LEV (23.7.-23.8.)

 Musíš sa pripraviť na väzne zmeny v tvojom okolí. Mali by byť prospéšné, ale vyvolajú aj pocit určitej finančnej neistoty. Veľa bude závisieť od tvojho partnera. Venuj viac pozornosti ďetom, ktorých zdravie nie je najlepšie. Aj sám sa vyhýbaj prechladnutiu a infekciám.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Vzťahy s rodinou sú dobré, ale hrozí ti nedorozumenie v manželstve. V práci si tiež daj pozor, predstavení majú voči tebe isté výhrady, aj keď nie vždy oprávnené. Dobrá finančná situácia a dodatočné príjmy spôsobia, že sa ti mesiac nebude zdať taký zlý.

VÁHY (24.9.-23.10.)

 Prospešné zmeny, ku ktorým čoskoro dôjde, budú nielen výsledkom tvojho úsilia, ale aj šikovnosti a veľmi priaznivých okolností. Na druhej strane ti život znepríjemnia nemoce, ako aj znížená nervová odolnosť. To všetko môže byť aj následkom nepríjemného zimného počasia.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 Možno si ani neuvedomuješ, k akým hlbokým zmenám dochádza v poslednom čase v tvojom živote a psychike. Nové sily a energia spôsobí, že sa ti všetko bude zdať príchu smiešne. Na finančný prospech budeš musieť ešte trochu počkať. Ovzdušie doma i v práci je celkovo dobré.

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Musíš sa konečne vyrovnáť s osobnými problémami, a to v dlhodobej perspektíve. Od ťa bude závisieť, ako bude vyzerat tvoj život v nastávajúcich rokoch. Koncom mesiaca dostaneš nečakane trochu peňazí, čo ešte neznamená, že ich môžeš rozhadzovať. (js)

NÁŠ TEST

Ako sa staráte o svoje zdravie?

1. Poznám liek na tvoju bolesť – povie známy. Veríte mu?

a/ stopercentne – 2; b/ len ak je rada neškodná – 3; c/ pre istotu sa poradím s lekárom – 4.

2. Obmedzili ste množstvo alkoholu a cigariet?

a/ áno – 5; b/ chcem tak urobiť – 3; c/ nemám dôvod meniť svoje zvyky – 1.

3. Čitate články, ktoré hovoria o zdravej výžive?

a/ áno – 4; b/ občas a niečo užitočné si z nich vyberiem – 3; c/ nie, neverím im – 1.

4. Necítite sa dobre. Čo urobiť?

a/ čakám, čo bude ďalej – 1; b/ vyberiem sa k lekárovi – 4; c/ začнем sa sám liečiť – 2.

5. Máte ísť na dovolenku k moru. Pred cestou sa poradíte s lekárom?

a/ prečo? – 1; b/ áno – 5; c/ len ak mám zdravotné problémy – 3.

6. Aj keď sa cítíte zdravý, idete na preventívnu prehliadku?

a/ možno – 3; b/ áno, najmä k internistovi – 5; c/ stačí mi seba pozorovať – 1.

7. Pravidelne si kontrolujete svoju hmotnosť?

a/ nie – 1; b/ iba keď cítim, že pribierám – 3; c/ áno – 5.

8. Máte doma lieky a prostriedky na poskytnutie prvej pomoci?

a/ asi to najdôležitejšie – 3; b/ načo, všetko sa dá kúpiť – 2; c/ áno a pravidelne ich kontrolujem – 5.

VÝHODNOTENIE

Do 15 bodov: Mnoho ľudí musí najprv o niečo prísť, aby poznali cenu toho, čo stratili. Patríte k nim aj vy. Možno je vaše zdravie pevné, ale váš vzťah k nemu je ľahostajný. Nehazardujte so svojím zdravím.

16-27 bodov: Občas by ste mali pre svoje zdravie čosi urobiť. Niekedy sa správate podľa najnovších poznatkov medicíny a výživy, inokedy podľa seba. Moderné prúdy medicíny vplyvajú tak trochu na vaše myšlenie, v podstate ste k nim kritický. Vaše zdravotné uvedomenie je však v poriadku.

28 a viac bodov: Dbať o zdravie je pre vás veľmi dôležité. Poznáte svoje telo, viete, čo vám škodí. Ste schopní presadzovať teoretické vedomosti do praktického života. Nepoznáte pohodlnosť a výhovry. Niekedy sa môže zdať, že všetko preháňate. Nerobíte to však vedome, ale zo strachu. Vtedy sa aj podrobne skúmate. Menej by bolo vo vašom prípade viac. (js)

MENO VEŠTÍ

TADEÁŠ – jasné, dôverčivé, jemné, citlivé a milé meno.

Človek s týmto menom je od detstva veselý, usmiaty a mierny, aj keď prejavuje aj istý sklon k zádumčivosti. Je spravidla romantik, citlivý na krásu, umenie, hudbu a literatúru. V škole sa učí pomerne dobre a bez väčších problémov končí maturitu. Je inteligentný a má – dalo by sa povedať – množstvo encyklopédických vedomostí. Rodený humanista. Jediná vec, ktorú neznáša, je matematika, v čom je absolútne antitalent. Má rád dobrú literatúru a veľmi veľa číta. Veľký priateľ detí a mládeže, ba vôbec naklonený a žižlivý voči ľuďom.

Hovorí žena mužovi:

- Bud tak dobrý a a rozmeň mi stokorunáčku na tri päťstokorunáčky.

* * *

Mišo čaká v čakárni pôrodnice. Vyde lekár a oznamuje mu:

- Máte dvojčičky.
- Ďakujem, pán doktor. A za robotu si jedno môžu nechať.

* * *

- Od novembrových udalostí som zažil len jeden pekný okamih, - hovorí Palo.

- A to?

- Keď susedovi Ondrovi zdochla koza.

* * *

V istej obci sa našla kostra. K prípadu zavolali policajta Jana. Policajt Jana kostru preskúmal a po niekoľkých hodinách konštatoval smrť.

* * *

Na brehu jazera už dlhší čas sedí

rybár. Keď chytí rybu, odmeria ju a hodí späť do vody. Okolo idúci sa čudujú:

- Viete, - vysvetluje rybár, - my sme chytať len malé ryby.
- A odkiaľ ste?
- Z finančnej polície.

* * *

- Ferko, od čoho máš tú modrinu na čele?

- Vytiahol som z vody jednu dievčinu.
- No a?
- No keď som ju vytiahol z vane, vošla moja žena.

* * *

- Pani Žofia, odkiaľ sa vo vás vzala taká sila, že sa vám podarilo zadržať zlodeja?

- Ja som si myslela, že je to môj starý a že chce ujsť do krčmy.

* * *

- Včera večer ma navštívil Emil a padol mi k nohám.

- Načo tak leštíš parkety?!

Najčastejšie ho stretávame v takých povolaniach, ako hudobník, spevák, herec, učiteľ, psychológ, vedec, spisovateľ alebo novinár. Má veľmi rád spoločnosť, je výborným rozprávačom a nezriedka spoločenským činiteľom. Má žívú, extenzívnu povahu, ktorú je ľahko prekonáť. Neznáša donútenosť, teror a vulgárnosť. V láske býva sentimentálny. Je obdaréný bujnou predstavivosťou. Rád sa zabáva, dobré je, rád sa zdržuje vo veľkej spoločnosti. Často býva ľahkomyselný a miluje hazard. Máva široké gesto a peniazom nepripisuje význam. Často stavia všetko na jednu kartu. Býva aj tak, že najprv niečo urobí a až potom o tom uvažuje. Nie je v ňom ani trochu z materialistu. Žení sa s mûdrou, statočnou a tichou ženou. Dožíva sa vysokého veku a dokonca si zachováva mladistvú tvár a veľký dôtip. (jš)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Kalich – pre zdravých šťastná budúlosť, pre chorých skoré uzdravie.
- Kapitán – niekto bude s tebou prísne zaobchádzat.
- Kapucín – nemilý úskok tvojich spolupracovníkov.
- Kardinál – onedlho uzavrieš sňatok buď ta strene šťastie.
- Kazateľ – čaká ťa nemoc.
- Kazateľnica – chceš ovplyvňovať iných.
- Kázeň – žiaľ, smútok.
- Klenotník – niekto ťa bude zvádzat na pokušenie.
- Komisárka – tvoji nepriatelia ťa chceú zničiť.
- Kosti – nedorozumenia, roztržky, hádky.
- Kostolný spev – slobodným rýchly sňatok, ženám krsť dieťaťa.
- Kováč – si tvrdý, ale spravodlivý.
- Kôň – získaš odvahu a silu.
- Krádež – čaká ťa neúspech.
- Kravata – narobiš si hodne dlžôb.
- Kríž pri ceste – radostné posolstvo; opletený kvetami – domáce šťastie; prevrátený – nájdeš východisko z ľahkej situácie; kľačať pred ním – krstiny.
- Kŕmenie domácich zvierat – blahobyt v rodine.
- Kupovanie zeleru – ľubostné dobrodružstvo.
- Kúpacíce sa deti – pre ženu tehotnosť, pre iných šťastné časy. (jš)

SVOJRÁZNY REKORD. Otec a syn Traberovci z Nemecka sa pokúsili o nový svetový rekord v akrobatickom cvičení na visutej hrazde. Situáciu si skomplikovali tým, že hrazdu pripievnili na motocykel, ktorý jazdil dvadsaťkilometrovou rýchlosťou po oceľovom lane vo výške 120 metrov (na snímke). Pokus sa podaril a mladší Traber zvládol aj 48 premetov na hrazde. Doterajší rekord bol 12 premetov.

REKORDNÝ DARCA KRVÍ. - Toto tu ešte nebolo, - skomentovala MUDr. D. Babinčová, primárka z bratislavskej nemocnice s poliklinikou Ružinov počin RNDr. Petra Lesaya (na snímke), ktorý zavŕšil neuveriteľný 400. bezpríspievkový odber krvi a plazmy. Stal sa tak slovenským (a možno aj svetovým) rekordmanom v oblasti, ktorej patrí zaslúžená úcta. Doktor Lesay (52) začal darovať krv pred 30 rokmi ešte ako vysokoškolák, a doteraz neprestal. Kedže krv daruje pravidelne, dopracoval sa až k rekordnej hranici. - Moje žily opustilo 353 litrov krvi, z ktorých sa získalo okolo 9 litrov celej krvi a 120 litrov plazmy, - vyaratúva výnimcočný muž, ktorý daroval krv pre dobrý pocit,

že pomáha ľuďom. Doteraz najviac odberov (339) mal na konte pán Guriča, ktorý ako dôchodca s darovaním skončil. - Hádam by som mohol dosiahnuť aj 500 odberov, - domnieva sa P. Lesay, ktorý je odhadlaný pokračovať aj do šestdesiatpäťky - ak mu to zdravotný stav dovolí.

ZOMREL JOHNNY CASH. Vo veku 71 rokov zomrel v nemocnici v Nashville v štáte Tennessee americký country spevák Johnny Cash. Cash bol legendou americkej country hudby, ale jeho tvorba zasahovala aj do rocku a folku. Počas svojej kariéry, ktorá sa začala v 50. rokoch, nahral 500 platni a vyše 1500 pesničiek, získal 11 cien Grammy - naposledy tento rok. V roku 1980 bol uvedený do siene slávy country a o 12 rokov neskôr do rock'n rollovej siene slávy.

„UFO-BALÓNY“ Nadšenie i údes z nadzemského úkazu zažilo nedávno nemecké mesto Heilbronn: na oblohe sa zjavil útvar, o ktorom boli všetci obyvatelia presvedčení, že predstavuje útočné lietajúce taniere. Nad mestom sa v istom okamihu objavila flotila siedmich „lietajúcich tanierov“, zoradených v stupňovitej formácii, ktoré pôsobili dojmom, že sa chystajú na útok. V skutočnosti išlo len o pozorovanie teplovzdušného balónu, no vydesení obyvatelia boli skalopevne presvedčení, že sú to mimozemšťania a idú ich znovačiť. Balóny rozmerov 1,5 až 1,8 metra sa vznášali nad mestom pätnásť minút. Podľa pozorovateľov vyzerali „nadzemsky“, pretože vďaka farebnému materiálu na výrobu šarkanov, ktorý zdobil ich povrch, produkovali pri prelete oranžovo-červenú žiaru. - Bolo to ako v hollywoodskom filme. Ľudia pobehovali po uliciach, vychádzali z domov, volali jeden na druhého a živo diskutovali v skupinkách,

CESTA OKOLO SVETA ZA FÚZY. Fúzy 62-ročného Turka Muhameda Rašída (na snímke) sú vraj najdlhšie na svete. Nestrihal si ich asi desať rokov, za ten čas mu narastli na 1,6 metra. Rašíd teraz putuje po svete a za päť dolárov sa odfotí s každým, kto chce mať pamiatku na jeho guinnessovský porast. Z utržených peňazí si hradí ďalšiu cestu.

STRIELAL SI DO HLAVY. Britská televízia Channel 4 odvysielala prednedávnom šokujúci program - 32-ročný iluzionista Derren Brown si v ňom strieľal do hlavy z pištole, ktorú predtým nabil dobrovoľník z obecenstva. Televízia šou vysielala s miernym posunom oproti reálnemu času nakrúcania, údajne preto, aby vysielanie mohlo byť zastavené v prípade, že by si Brown ublížil. Šou bola postavená na tom, že Brown vyzval dobrovoľníka z publiku, aby vložil jeden jediný ostrý náboj do jednej zo šiestich komôr pištole. Pomocou čítania myšlienok potom údajne zistil, v ktorej komore je daný náboj, a dvakrát si strelił do hlavy a raz do vzduchu. Po niekoľkých minútach sústredenia znova vypálil na vlastnú hlavu a potom veľmi rýchlo do pripravených vriec s pieskom, pričom až posledný náboj bol ostrý. Polícia zaútočila na program ostrou kritikou a žiadala jeho zastavenie. Brown a Channel 4 vyhlasujú, že nejde o nezodpovednú zábavu, ale o to, ukázať nebezpečenstvo zbraní. Brown tvrdí, že v čítaní myšlienok je úspešný na deväťdesať percent. V minulosti už odhalil číslo bankového konta. Pri streľbe do vlastnej hlavy nechal dobrovoľníka odrieť čísla od jedna po šest.

BIELA VZÁCNOŠŤ. V zoologickej záhrade v indickej Kalkate sa vzácnej bielej tigrici (na snímke) narodilo mládlo. Je to už jej šiesty prírastok a je takisto biele ako ostatné. O mládatá najvzácnejšej indickej tigricie je obrovský záujem vo viacerých zoologických záhradách sveta. Pracovníci tunajšej zoo však o žiadnom obchode nechcú ani počuť. (pk)

Účastníci porady na slovenskej sv. omši v Krempachoch

Krajania z Podvľka a Zubrice

Cenu v súťaži o Zlaté pero preberá F. Harkabuz z Harkabuza...

... a kaplán z Nedece J. Bednarčík

Z PORADY ŽIVOTA '2003 V KREMPACHOCH

Foto: P. Kollárik

Počas diskusie. Pri slove J. Brinčka z Fridmana

Oravci pozorne sledujú rokovania

Chvíľka zamyslenia

Koľko bude predplatiteľov? Asi viac – plánujú Spišiaci

Betlehem v Novej Belej. Foto: A. Klukošovská

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SLOWAKÓW W POLSCE poleca do nabycia następujące publikacje:

- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.III*, (rocznik), Kraków 1995 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VI*, (rocznik), Kraków 1999 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VII*, (rocznik), Kraków 2000 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VIII*, (rocznik), Kraków 2002 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.IX*, (rocznik), Kraków 2002 ... 10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga,
Slowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994 ..... 8,00 zł
Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 ..... 10,00 zł
J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 ..... 10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka,
Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998 ..... 11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998 ..... 12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, *Klucz Świata wybór poezji*,
Kraków 1998 ..... 13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999... 20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,
II polsko-słowackie spotkania poetów ..... 10,00 zł
Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002,
w przekładach Bohdana Urbankowskiego ..... 15,00 zł
Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 ..... 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100